

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

**Εθνικόν και Καποδιστριακόν
Πανεπιστήμιον Αθηνών**

**ΝΟΜΙΚΗ ΣΧΟΛΗ
ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ
ΣΠΟΥΔΩΝ
ΤΟΜΕΑ ΝΑΥΤΙΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ
ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΑΚΟ ΕΤΟΣ: 2016-2017**

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

**Του Λάζαρου Σ. Μουράτη
Α.Μ.: 7340010616024**

Η Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση στο Διεθνές Εμπόριο

Επιβλέπων Καθηγητής:

Χρήστος Χρυσάνθης, Επίκουρος Καθηγητής

Αθήνα, 30-11-2017

Copyright © Λάζαρος Μουράτης, 2017.

Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος. All rights reserved.

Απαγορεύεται η αντιγραφή, αποθήκευση και διανομή της παρούσας εργασίας, εξ ολοκλήρου ή τμήματος αυτής, για εμπορικό σκοπό. Επιτρέπεται η ανατύπωση, αποθήκευση και διανομή για σκοπό μη κερδοσκοπικό, εκπαιδευτικής ή ερευνητικής φύσης, υπό την προϋπόθεση να αναφέρεται η πηγή προέλευσης και να διατηρείται το παρόν μήνυμα.

Οι απόψεις και θέσεις που περιέχονται σε αυτήν την εργασία εκφράζουν τον συγγραφέα και δεν πρέπει να ερμηνευθεί ότι αντιπροσωπεύουν τις επίσημες θέσεις του Εθνικού και Καποδιστριακού Πανεπιστημίου Αθηνών.

Περιεχόμενα

ΕΙΣΑΓΩΓΗ	6
1. Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΝΕΓΓΥΑ ΠΙΣΤΩΣΗ ΓΕΝΙΚΑ	9
1.1 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ	9
1.1.1 Το ν.δ της 17 Ιουλ./13 Αυγ. 1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών».	9
1.1.2 Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου.....	10
1.1.3 Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ)	14
1.2 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ	14
1.2.1 Ο διεθνής ορισμός της τραπεζικής εγγύας πίστωσης	14
1.2.2 Ο νομοθετικός ορισμός της τραπεζικής εγγύας πίστωσης.....	15
1.3. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ	17
1.3.1 Τύπος.....	17
1.3.2 Τα συμβαλλόμενα μέρη.....	18
1.3.3 Τόπος κατάρτισης και εκπλήρωσης της σύμβασης.....	19
1.3.4 Περιεχόμενο της σύμβασης.....	20
1.3.5 Διεθνής Δικαιοδοσία – Εφαρμοστέο Δίκαιο	20
1.4. Η ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΗ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΜΕΣΩ ΝΟΜΙΜΟΥ ΕΝΕΧΥΡΟΥ	22
1.4.1 Κτήση του εμπράγματος δικαιώματος νόμιμου ενεχύρου	22
1.4.2 Η προβληματική του άρθρου 26 παρ.1 του ν.δ 1923	23
1.4.3 Οι αποδείξεις αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών	24
1.4.4 Απώλεια νόμιμου ενεχύρου.....	24
1.4.5 Αναγκαστική εκτέλεση των εμπορευμάτων.....	25
1.5. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ	26
1.5.1 Νομικός χαρακτηρισμός.....	26
1.5.2 Η τραπεζική εγγύα πίστωση ως πράξη εμπορική	29
1.6. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ	29
1.6.1 Ανακλητή και ανέκκλητη (revocable or irrevocable documentary credit).....	29
1.6.2 Βεβαιωμένη και μη βεβαιωμένη (confirmed or unconfirmed documentary credit).	32
1.6.3 Μεταβιβάσιμη και αμεταβίβαστη (transferable documentary credit).	34
1.6.4 Πίστωση διαθέσιμη με άμεση πληρωμή, με μελλοντική πληρωμή, με αποδοχή ή με διαπραγμάτευση.	36
1.6.5 Εγγύα πίστωση «κόκκινης» (red clause) και «πράσινης» ρήτρας (green clause).....	38
1.6.6 Επαναληπτική ή ανακυκλούμενη πίστωση (revolving credit)	40
1.6.7 Πίστωση υποστήριξης ή βοηθητική πίστωση (back to back credit, ancillary letter of credit).	40

1.7 ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΝΕΓΓΥΑ ΠΙΣΤΩΣΗ ΜΕΡΩΝ	41
1.7.1 Σχέση μεταξύ της πιστώτριας τράπεζας και του εντολέα της πίστωσης.....	41
1.7.2 Σχέση μεταξύ της πιστώτριας τράπεζας και του δικαιούχου της πίστωσης.....	42
1.7.3 Σχέση μεταξύ της πιστώτριας και της μεσολαβούσας τράπεζας.....	43
1.7.4 Σχέση μεταξύ μεσολαβούσας τράπεζας και δικαιούχου της πίστωσης.....	43
1.7.5 Σχέση μεταξύ εντολέα και δικαιούχου της πίστωσης	44
1.8 ΛΥΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ	45
1.9 ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΘΕΣΜΟΥΣ	46
1.9.1 Σύμβαση Λομβαρδίας ή Σύμβαση προκαταβολής έναντι φορτωτικών εγγράφων	46
1.9.2 Standby Letter of Credit	47
1.9.3 Τραπεζική Εγγυητική Επιστολή	48
2. ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ	49
2.1 ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ	49
2.1.1 Τόπος και Προθεσμία προς παρουσίαση. Προθεσμία προς έλεγχο των εγγράφων	50
2.1.2 Έκταση του ελέγχου – Αρχή της τυπικότητας	51
2.1.3 Πληρωμή των εγγράφων «υπό επιφύλαξη», «έναντι εγγύησης» και «μέσω είσπραξης έναντι εγγράφων».....	54
2.1.4 Ασύμφωνα έγγραφα, Παραίτηση και Αναγγελία	56
2.2 ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ Δ.Ε.Ε ΓΙΑ ΤΑ ΈΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ	57
2.2.1 Γενικές αρχές των ISBP για τα έγγραφα της πίστωσης – De minimis Αταξίες	57
2.2.2 Πρωτότυπα έγγραφα – αντίγραφα.....	63
2.2.3 Εμπορικά Τιμολόγια (Άρθρο 18 των UCP, Ενότητα C των ISBP).....	64
2.2.4 Ασφαλιστικά έγγραφα (Άρθρο 28 των UCP, Ενότητα K των ISBP).....	65
2.2.5 Έγγραφα Μεταφοράς Εμπορευμάτων	66
2.2.5.1 Πεδίο εφαρμογής.....	66
2.2.5.2 Επιμέρους Προϋποθέσεις/Ρήτρες των Εγγράφων Μεταφοράς	68
3. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΗΣ	73
3.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ	73
3.2 ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ	74
3.3 ΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ	75
3.3.1 Αυτονομία έναντι της σχέσης αξίας.....	75
3.3.2 Αυτονομία έναντι της σχέσης κάλυψης	76
3.3.3 Αυτονομία έναντι της σχέσης πιστώτριας τράπεζας (εκδότριας ή βεβαιούσας) και δικαιούχου της πίστωσης.....	77
3.4 ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ	78

3.4.1 Η εξαίρεση της απάτης.....	80
3.4.1.1 Η εξαίρεση της απάτης στην ελληνική νομολογία.....	82
3.4.1.2 Η εξαίρεση της απάτης στην αγγλική νομολογία.....	84
3.4.2 Η εξαίρεση της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος του δικαιούχου προς είσπραξη του ποσού της πίστωσης	89
3.4.2.1 Η εξαίρεση της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος στην ελληνική νομολογία.....	91
3.4.3 Η εξαίρεση λόγω αντίθεσης της βασικής σχέσης αξίας στα χρηστά ήθη και τη δημόσια τάξη ή στη νομοθεσία περί προστασίας του εθνικού νομίσματος και συναλλάγματος.....	92
3.5 ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ.....	94
3.5.1 Τα ασφαλιστικά μέτρα στα πλαίσια του ελληνικού δικαίου	94
3.5.2 Τα ασφαλιστικά μέτρα στα πλαίσια του αγγλικού δικαίου	98
ΕΠΙΛΟΓΟΣ	101
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ	102

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση ή «πίστωση έναντι φορτωτικών εγγράφων» (documentary credit, credit documentaire, documentenakkreditiv) αποτελεί έναν από τους πιο διαδεδομένους τρόπους πληρωμής στο διεθνές εμπόριο¹. Στην πραγματικότητα πρόκειται για θεσμό γνωστό ήδη από την αρχαιότητα, καθώς ψήγματα του ανευρίσκονται κατά το μάλλον ή ήττον ήδη στην οικονομική πρακτική των αρχαίων Ελλήνων εμπόρων, οι οποίοι εξέδιδαν πιστώσεις για τη διευκόλυνση του εμπορίου στον ευρύτερο χώρο της Μεσογείου². Ως σημαντική όμως τραπεζική εργασία καθιερώθηκε στις αρχές του 20^{ου} αιώνα στο χώρο της ηπειρωτικής Ευρώπης, όπου συνέτρεξαν πρόσφορες συνθήκες για την ανάπτυξη του θεσμού (επικράτηση φιλελεύθερων οικονομικών συστημάτων, περιορισμός των κρατικών μονοπωλίων, ευρεία ανάπτυξη των θαλάσσιων μεταφορών, ανάπτυξη του εφοπλισμού)³.

Στα πρώιμα εκείνα στάδια του θεσμού η «πίστωση έναντι εγγράφων» αντιστοιχούσε απλώς στην υπόσχεση ορισμένης τράπεζας, κατόπιν εντολής ενός πελάτη της (αγοραστή εμπορευμάτων), να καταβάλει σε τρίτο (πωλητή) ορισμένο χρηματικό ποσό με την παράδοση σε αυτή ορισμένων εκ των προτέρων συμφωνηθέντων φορτωτικών εγγράφων. Η καταβολή αυτή εκ μέρους της τράπεζας οδηγούσε σε απόσβεση της βασικής αξίωσης του πωλητή έναντι του αγοραστή να του καταβληθεί το τίμημα από τη μεταξύ τους σύμβαση πώλησης. Εξελικτικά όμως, και ειδικά μετά το τέλος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου, στην έννοια του θεσμού υπήχθη κάθε μορφή αναγωγικής πίστωσης και πιστωτικής επιστολής⁴.

Σήμερα η έννοια της πίστωσης έναντι εγγράφων είναι σαφώς διευρυμένη και καταλαμβάνει κάθε πρακτική που αποσκοπεί στην εκπλήρωση της συμβατικής υποχρέωσης του αγοραστή να καταβάλει στον πωλητή το τίμημα των εμπορευμάτων με άμεση πληρωμή, με μελλοντική πληρωμή, με αποδοχή συναλλαγματικής ή με διαπραγμάτευση, πάντοτε όμως έναντι

¹ Χρυσάνθης Χρ., Η έκταση του ελέγχου στα έγγραφα της τραπεζικής ενεργού πίστωσης, ΕΕμπΔ 1995, σ.190 - ΕφΑθ 5603/2012, ΔΕΕ 2013, σελ.345

² Ζαβού Αγγ., Η εξαίρεση στην αρχή της αυτονομίας στις ενέγγυες πιστώσεις. Σύγκριση μεταξύ Αμερικανικού και Αγγλικού Δικαίου, ΕτρΑξΧρΔ 2000, σελ.9-10, σημ.1

³ Βλ. αναλυτικότερα σε Ψυχομάνη Σπ., Η πίστωση έναντι φορτωτικών εγγράφων, 2001, σελ.10-11

⁴ Στα πλαίσια της αναγωγικής ή «καλυμμένης» πίστωσης (Rembourskredit) η τράπεζα αποδεχόταν, αντί πληρωμής, συναλλαγματική εκδόσεως του πωλητή, την οποία κατά τη λήξη της έπρεπε να «καλύψει» ο αγοραστής-λήπτης της πίστωσης. Η πιστωτική επιστολή αποτελεί έγγραφο με το οποίο μια τράπεζα αφενός μεν εξουσιοδοτεί υπό καθορισμένους όρους τον πωλητή εμπορευμάτων να εκδώσει συναλλαγματικές με πληρώτρια την ίδια, αφετέρου δε υπόσχεται να «καλύψει» άλλη τράπεζα, η οποία έναντι των εγγράφων που προσδιορίζονται στην πιστωτική επιστολή θα «διαπραγματευθεί» τις άνω συναλλαγματικές. Βλ. αναλυτικότερα σε Ψυχομάνη Σπ., ό.π, σελ.11

φορτωτικών εγγράφων⁵. Τούτο οφείλεται κυρίως στη ραγδαία ανάπτυξη του διεθνούς εμπορίου, την ευρηματικότητα των συναλλασσομένων σε αυτό (361 ΑΚ) και στο ευρύτατο φάσμα οικονομικών δραστηριοτήτων που καταλαμβάνουν οι τραπεζικές εργασίες.

Η αιτία της ανάπτυξης του θεσμού της ενέγγυας πίστωσης ως μέσου πληρωμής στο διεθνές εμπόριο ανευρίσκεται κυρίως στην ανάγκη συμβιβασμού των συγκρουόμενων συμφερόντων αγοραστή και πωλητή στο πλαίσιο μιας διεθνούς συναλλαγής⁶. Ειδικότερα, στο πλαίσιο μιας διεθνούς αγοραπωλησίας κινητών πραγμάτων ο πωλητής έχει την υποχρέωση να παραδώσει τα εμπορεύματα, να εγχειρίσει τα σχετικά έγγραφα και να μεταβιβάσει την κυριότητα των πραγμάτων, ενώ ο αγοραστής να καταβάλει το τίμημα για αυτά και να τα παραλάβει⁷. Το ζήτημα της καταβολής του τιμήματος στο πλαίσιο μιας διεθνούς συναλλαγής αφορά στον τόπο, το χρόνο, τον τρόπο και το νόμισμα της καταβολής⁸. Λαμβάνοντας υπόψη ότι μια διεθνής αγοραπωλησία πραγματοποιείται μεταξύ μερών που έχουν εγκατάσταση σε διαφορετικά κράτη, γίνεται αντιληπτό ότι είναι δύσκολο να συμπίπτει χρονικά η εκπλήρωση των εκατέρωθεν υποχρεώσεων των συμβαλλομένων μερών, καθώς από την παράδοση των εμπορευμάτων από τον πωλητή-εξαγωγέα στον μεταφορέα και την παραλαβή τους από τον αγοραστή-εισαγωγέα στον τόπο προορισμού μεσολαβεί μεγάλο χρονικό διάστημα. Σε αυτήν ακριβώς τη χρονική αναντιστοιχία ερείδεται η σύγκρουση συμφερόντων του αγοραστή με αυτά του πωλητή σχετικά με τον τόπο και το χρόνο καταβολής του τιμήματος.

Όταν το τίμημα είναι καταβλητέο μετά την αποστολή των εμπορευμάτων ή μετά την παραλαβή τους από τον αγοραστή (πληρωμή με αντικαταβολή), ο πωλητής είναι έκθετος σε μια σειρά από κινδύνους, με κυριότερους το ενδεχόμενο να αντιμετωπίσει έναν αφερέγγυο ή κακόπιστο αγοραστή ή να μεσολαβήσει κάποιος από τους κινδύνους των διεθνών και εσωτερικών συναλλαγών (υποτίμηση νομίσματος, μέτρα ελέγχου του συναλλάγματος, πολιτικά ή εξωοικονομικά γεγονότα κ.α)⁹. Επειδή στις περιπτώσεις αυτές ο πωλητής έχει αποξενωθεί από το εμπόρευμα, οι εναλλακτικές του λύσεις είναι είτε να ξεκινήσει έναν δαπανηρό δικαστικό αγώνα στην αλλοδαπή με αβέβαιο αποτέλεσμα είτε, συμβιβάζόμενος, να δεχθεί νέα προσφορά τιμής από τον αγοραστή που να καλύπτει τουλάχιστον το κόστος.

Αλλά και ο αγοραστής ενδέχεται να διατρέχει σοβαρούς κινδύνους στις περιπτώσεις ειδικά που έχει συμφωνηθεί ότι η πληρωμή του τιμήματος θα γίνεται τοις μετρητοίς με την υποβολή της παραγγελίας (cash with order) ή πριν την πραγματοποίηση της φόρτωσης (cash

⁵ Πρβλ. τα άρθρα 2, 7 και 8 των U.C.P 600

⁶ Χρυσάνθης Χρ., ό.π, σ.190

⁷ Βλ. άρθρα 30 και 53 της Διεθνούς Σύμβασης Βιέννης για τις Διεθνείς Πωλήσεις Κινητών Πραγμάτων (CISG).

⁸ Φαρμακίδης Ο., Το δίκαιο του εξωτερικού εμπορίου, 1993, σελ.213

⁹ Φαρμακίδης Ο., ό.π, σελ.214

before shipment). Ο σπουδαιότερος κίνδυνος σε αυτές τις περιπτώσεις είναι να μην αποσταλεί καθόλου στον αγοραστή εμπόρευμα ή το αποσταλέν να μην ανταποκρίνεται στους όρους της σύμβασης πώλησης.

Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση συμβιβάζει τα ανωτέρω συγκρουόμενα συμφέροντα, καθώς στη σύμβαση της πώλησης μεσολαβεί μια φερέγγυα τράπεζα υπό τη μορφή ανοίγματος πίστωσης υπέρ του πωλητή κατ' εντολή του αγοραστή. Το άνοιγμα της πίστωσης έχει ως συνέπεια την ισοκατανομή του κινδύνου που φέρουν ο αγοραστής και ο πωλητής, καθώς εξυπηρετούνται τα συμφέροντά τους κατά τους εξής τρόπους: α) Όσον αφορά στον *πωλητή*, αυτός εξασφαλίζεται ότι θα εισπράξει το τίμημα της πώλησης κατά κανόνα σε μετρητά και στο νόμισμα της χώρας του με την αποστολή των εμπορευμάτων¹⁰, αρκεί να παρουσιάσει στην τράπεζα φορτωτικά έγγραφα που ανταποκρίνονται στους όρους και τις προϋποθέσεις της πίστωσης. Παράλληλα, απαλλάσσεται από την ευθύνη για την τύχη του εμπορεύματος μετά την φόρτωσή του. β) Ο *αγοραστής*, από την πλευρά του, έχει τη δυνατότητα να καταβάλει το τίμημα μετά την αποστολή των εμπορευμάτων, έχοντας σχετική βεβαιότητα¹¹ ότι τα αποσταλλέντα εμπορεύματα ανταποκρίνονται στους όρους της σύμβασης πώλησης λόγω του ελέγχου των φορτωτικών εγγράφων από την τράπεζα. Παράλληλα, του δίνεται η δυνατότητα άμεσης κερδοσκοπίας με τα φορτωτικά έγγραφα *in transitu*¹². γ) Το άνοιγμα της ενέγγυας πίστωσης έχει πλεονεκτήματα, τέλος, και για την ίδια την *τράπεζα*, καθώς εισπράττει προμήθεια και τόκους τόσο από τον εντολέα όσο και από τον δικαιούχο της πίστωσης¹³.

Συμπερασματικά, η τραπεζική ενέγγυα πίστωση επιτελεί διπλή λειτουργία στο πλαίσιο του διεθνούς εμπορίου. Πρώτον, υποκαθιστά τον παραδοσιακό τρόπο πληρωμής, καθώς στη σχέση αγοραστή και πωλητή παρεμβάλλεται μια φερέγγυα τράπεζα η οποία αναλαμβάνει αυτοτελή υποχρέωση να πληρώσει τον δικαιούχο της πίστωσης. Η πληρωμή αυτή οδηγεί σε απόσβεση της βασικής αξίωσης του πωλητή έναντι του αγοραστή να του καταβληθεί το τίμημα

¹⁰ Μαρούδας Γ., Η Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση στο ελληνικό και αγγλικό δίκαιο, 2000, σελ.129

¹¹ Στην πραγματικότητα η τραπεζική ενέγγυα πίστωση είναι περισσότερο διασφαλιστική των συμφερόντων του πωλητή, ενώ ο αγοραστής δεν μπορεί ποτέ να είναι απολύτως βέβαιος ότι τα αποσταλλέντα εμπορεύματα πληρούν όντως τους συνομολογημένους όρους της σύμβασης πώλησης. Τούτο, διότι η τράπεζα εξετάζει τα φορτωτικά έγγραφα μόνο ως προς τα τυπικά εξωτερικά τους στοιχεία («στην όψη τους») και όχι ως προς την ουσιαστική εγκυρότητα ή την ορθότητα του περιεχομένου τους.

¹² Κιάντου Παμπούκη Αλ., Δίκαιο Τραπεζικών Εργασιών, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, σελ.72

¹³ Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση ως τραπεζική εργασία είναι μικτή, ανήκει και στις ενεργητικές (ή στις τοποθετήσεις), στις εργασίες δηλαδή που έχουν ως βάση την πίστη και την ειλικρίνεια μεταξύ πελάτη και τράπεζας, και στις μεσολαβητικές πιστώσεις, στις εργασίες δηλαδή που διενεργούνται από τις τράπεζες με αμοιβή. - Βλ. αναλυτικότερα για το ζήτημα των προμηθειών και τόκων σε *Θεμελή Χρ.*, Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, Σύμβαση πολλαπλότητας και περιπλοκότητας, 2003, σελ.57

από τη μεταξύ τους σύμβαση πώλησης (αποσβεστική λειτουργία). Δεύτερον, αναπτύσσει εξασφαλιστική λειτουργία, με την έννοια ότι ο πωλητής εξασφαλίζεται κατά του κινδύνου μη πληρωμής του τιμήματος από τον αγοραστή για οποιονδήποτε λόγο, ενώ ο αγοραστής εξασφαλίζεται από τον κίνδυνο πληρωμής του τιμήματος προτού παραλάβει τα εμπορεύματα, αφού παραλαμβάνει τα συμφωνηθέντα στην πίστωση φορτωτικά έγγραφα. Στις περιπτώσεις δε κατά τις οποίες η τράπεζα αναλαμβάνει την υποχρέωση να εκτελέσει την πίστωση χωρίς να έχει λάβει κάποια κάλυψη από τον εντολέα της, τότε η τραπεζική ενέγγυα πίστωση αναπτύσσει και πιστωτική λειτουργία¹⁴. Οι περιπτώσεις μάλιστα αυτές είναι ουκ ολίγες, ιδίως αν λάβουμε υπόψη ότι στη σύμβαση της ενέγγυας πίστωσης κυριαρχεί η έννοια της πίστης ως εμπιστοσύνης της τράπεζας προς τον εντολέα-πελάτη της¹⁵.

Πάντως παρά τα πλεονεκτήματα της ενέγγυας πίστωσης έχουν διατυπωθεί κατά καιρούς και αμφισβητήσεις σχετικά με την οικονομική και πρακτική σπουδαιότητά της. Οι αντιρρήσεις αφορούν κυρίως στην πολυπλοκότητα και το κόστος έκδοσης της, καθώς και στον πάντοτε υπαρκτό κίνδυνο να μην πληρωθεί ο πωλητής, αν τα προσκομισθέντα φορτωτικά έγγραφα δεν ανταποκρίνονται στους όρους της πίστωσης. Αυτός ο τελευταίος εξάλλου λόγος οδήγησε πράγματι στην τελευταία αναθεώρηση των Ομοιομόρφων Κανόνων του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου και στην κυκλοφορία της έκδοσης 600/2007¹⁶. Ανεξαρτήτως όμως της βασιμότητας των ενστάσεων αυτών, είναι κοινώς αποδεκτό ότι με το θεσμό της ενέγγυας πίστωσης διασφαλίζονται αποτελεσματικά οι διατόπιες και διεθνείς συναλλαγές, καθώς προσφέρει ευκολία στη χρηματοδότηση, άμεση πληρωμή, διεθνή αναγνώριση σύμφωνα με διεθνείς κανόνες διαδικασιών, ρητή δέσμευση τράπεζας και ευελιξία¹⁷.

1. Η ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΝΕΓΓΥΑ ΠΙΣΤΩΣΗ ΓΕΝΙΚΑ

1.1 ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

1.1.1 Το ν.δ της 17 Ιουλ./13 Αυγ. 1923 «Περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιρειών».

¹⁴ Θεμελή Χ., Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, Σύμβαση πολλαπλότητας και περιπλοκότητας, 2003, σελ.18.

¹⁵ Βλ. σχετικά σε υποσημ. 13

¹⁶ Στο εισαγωγικό κείμενο των UCP 600 αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι «*Additionally, there was a need to look at the language and style used in the UCP to remove wording that could lead to inconsistent application or interpretation. When work on the revision started, a number of global surveys indicated that, because of discrepancies, approximately 70% of documents presented under letters of credit were being rejected on first presentation*» - βλ. και BANKERS TRUST CO. v. STATE BANK OF INDIA. [1991] 1 Lloyd's Rep. 587.

¹⁷ Βλ. αναλυτικότερα σε Schmitthoff M.C., Export Trade, 1990

Στο ελληνικό δίκαιο η τραπεζική ενέγγυα πίστωση ρυθμίζεται από τις διατάξεις του Ε' Κεφαλαίου (άρθρα 25-34) του νομοθετικού διατάγματος της 17 Ιουλ./13 Αυγ. 1923¹⁸. Αξίζει να επισημανθεί ότι, μολονότι η τραπεζική ενέγγυα πίστωση αποτελεί θεσμό ιδιαίτερα διαδεδομένο στο διεθνές εμπόριο, σε εθνικό επίπεδο απαντώνται συνήθως αποσπασματικές ρυθμίσεις¹⁹. Ο έλληνας νομοθέτης ήταν ο πρώτος που προέβη σε νομοθετική ρύθμιση της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης σε εθνικό επίπεδο²⁰, εξασφαλίζοντας μάλιστα εμπραγμάτως την εκδότηρια τράπεζα με την πρόβλεψη νομίμου ενεχύρου επί των περιγραφόμενων στη φορτωτική ή στις αποδείξεις αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών εμπορευμάτων και με τη θέσπιση ταχείας διαδικασίας εκτέλεσης για τη ρευστοποίηση της ασφάλειας.

Υπό την αυτονόητη προϋπόθεση ότι εφαρμοστέο είναι το ελληνικό δίκαιο, το ν.δ της 17-7/13-8-1923 εφαρμόζεται, σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ.1, εφόσον πληρούνται σωρευτικά οι εξής προϋποθέσεις: α) η σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης καταρτίζεται εγγράφως μεταξύ του εντολέα και της πιστώτριας τράπεζας, β) η σύμβαση αποτελεί άνοιγμα πίστωσης υπέρ τρίτου (δικαιούχου της πίστωσης), γ) ο δικαιούχος υποχρεούται να παρουσιάσει στην τράπεζα φορτωτική ή αποδείξεις αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών, και δ) η πιστώτρια τράπεζα υπόσχεται καταβολή ορισμένου χρηματικού ποσού στο δικαιούχο (άμεση πληρωμή).

Υπό αυτά τα δεδομένα, η θεωρία της χώρας μας έχει επικρίνει τη νομοθετική ρύθμιση της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, καθώς η νομοτεχνική διαμόρφωσή της συνεπάγεται ευθεία εφαρμογή της μόνο στην τραπεζική ενέγγυα πίστωση με άμεση πληρωμή (όχι όμως στην πίστωση με μελλοντική πληρωμή, με αποδοχή ή με διαπραγμάτευση, στις οποίες εφαρμόζεται αναλογικά), περιορίζοντας έτσι την απαιτούμενη αποτελεσματικότητα και ευελιξία της σε μια συναλλαγή που είναι συναρτημένη με το διεθνές εμπόριο²¹.

1.1.2 Οι Ομοιόμορφοι Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου

Παράλληλα με τα εθνικά δίκαια των κρατών, η τραπεζική ενέγγυα πίστωση ως διεθνής νομική μορφή ρυθμίζεται και από τους σχετικούς Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου²² (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits, στο εξής U.C.P). Οι

¹⁸ ΑΠ 1739/2014 - ΕφΑθ 5603/2012 - ΑΠ 394/2006

¹⁹ Βλ. τη διάταξη του άρθρου 1530 του Ιταλικού Αστικού Κώδικα και αποσπασματικές διατάξεις στους εμπορικούς νόμους του Κουβέιτ, Λιβάνου, Συρίας, Ιράκ, Κατάρ, Υεμένης, Λιβύης και Τυνησίας, *Ψυχομάνης Σπ.*, ό.π, σελ.13, όπου περαιτέρω παραπομπές σε αλλοδαπή βιβλιογραφία.

²⁰ *Βελέντζας Ι.*, Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, 1995, σελ.17, σημ.21.

²¹ *Μάζης Π.*, Εμπράγματη εξασφάλιση Τραπεζών και Ανωνύμων Εταιριών, 1993, σελ.348

²² Το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (International Commercial Chamber, ICC) αποτελεί μη κρατικό, ιδιωτικό οργανισμό με γραμματειακή έδρα το Παρίσι, μέλη του οποίου είναι επιχειρήσεις και σύνδεσμοι επιχειρήσεων σε

κανόνες αυτοί καταρτίστηκαν για πρώτη φορά το 1993, προκειμένου να ρυθμιστούν οι νομικές, οικονομικές και πρακτικές πτυχές του θεσμού της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης²³. Οι κανόνες αυτοί έχουν αναθεωρηθεί πολλάκις (τα έτη 1954, 1962, 1974, 1984, 1993 και 2007) και έχουν υιοθετηθεί από τις Ενώσεις Τραπεζών διαφόρων χωρών, όπως και της χώρας μας.

Η τελευταία έκδοση των κανόνων αναθεωρήθηκε το έτος 2007 και έλαβε τον τίτλο Ομοιόμορφες Συνήθειες και Πρακτική για τις Ενέγγυες Πιστώσεις 600, αντικαθιστώντας των έκδοση του 1993 (που τιτλοφορούνταν ως Ομοιόμορφοι Κανόνες και Συνήθειες 500, στο εξής ΟΚΣ), και εφαρμόζεται από την 1^η Ιουλίου 2007. Ένας από τους σημαντικότερους λόγους αναθεώρησης αποτέλεσε, μεταξύ άλλων, η ανάγκη για πιο συγκεκριμένη και ξεκάθαρη διατύπωση του κειμένου των κανόνων, καθώς, σύμφωνα με διεθνείς έρευνες, το 70% των εγγράφων που εμφανίζονταν στις Τράπεζες δεν γίνονταν δεκτά από αυτές εξαιτίας ελαττωμάτων και αταξιών που αυτά εμφάνιζαν στην όψη τους²⁴. Οι βασικές τροποποιήσεις που επήλθαν σε σχέση με τους προϊσχύσαντες κανόνες (ΟΚΣ 500) αφορούν τα εξής κυρίως σημεία²⁵: α) η σύντμηση των νέων κανόνων σε 39 άρθρα αντί 49, β) η ένταξη στους κανόνες διατάξεων που αποτελούσαν αντικείμενο των ISBP (έκδοση που επίσης αναθεωρήθηκε για να ευθυγραμμιστεί με τους UCP 600), όπως π.χ. αυτές που αναφέρονται στις διευθύνσεις του εντολέα και του δικαιούχου, γ) η διευρυμένη περιγραφή του «πρωτότυπου εγγράφου», ώστε να περιλαμβάνει και τους νέους τρόπους υπογραφής εγγράφων, και δ) η αναδιατύπωση του λεκτικού των άρθρων που αναφέρονται στα έγγραφα μεταφοράς, ώστε να απαλειφθούν οι παρατηρηθείσες συγχύσεις κ.ά.

Δεδομένης της τεχνολογικής ανάπτυξης της εποχής μας και των συνακόλουθων εξελίξεων στο διεθνή τραπεζικό τομέα, το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο προέβη επίσης στη σύνταξη κανόνων με την ονομασία e-UCP (v.1.1), οι οποίοι έχουν σχεδιαστεί ειδικά για τους UCP 600²⁶. Οι e-UCP συμπληρώνουν τους UCP με σκοπό να εξυπηρετήσουν την παρουσίαση αρχείων αποκλειστικά σε ηλεκτρονική μορφή ή σε συνδυασμό με έντυπα έγγραφα, εφόσον η πίστωση αναφέρει ότι υπόκειται σε αυτούς²⁷. Ουσιαστικά, οι e-UCP περιέχουν ορισμούς που επιτρέπουν στην ορολογία των UCP να προσαρμοστεί στην ηλεκτρονική παρουσίαση των

123 χώρες σε πολλές από τις οποίες διαθέτει εθνικές επιτροπές ή συμβούλια για τον συντονισμό των δραστηριοτήτων του σε εθνικό επίπεδο. *Ψυχομάνης Σπ.*, ό.π, σελ.13. Για περισσότερες πληροφορίες βλ. www.iccwbo.org και www.iccwbo.gr

²³ ΑΠ 1738/2014 (NOMOS)

²⁴ Βλ. σχετικά σε υποσημ.16

²⁵ Από την ιστοσελίδα της Ελληνικής Ένωσης Τραπεζών (www.hba.gr/Publications/Details/67)

²⁶ Στο εισαγωγικό κείμενο των e-UCP αναφέρεται, μεταξύ άλλων, ότι «eUCP Version 1.1 is specific to UCP 600...»

²⁷ Βλ. το άρθρο e1 των e-UCP v.1.1.

αντίστοιχων αρχείων σε έντυπη μορφή, και τους απαραίτητους κανόνες που επιτρέπουν στις δύο ομάδες κανόνων να εφαρμόζονται ταυτόχρονα. Ανταποκρινόμενοι έτσι στις ανάγκες της αγοράς για την παρουσίαση ηλεκτρονικών εγγράφων ασχολούνται με την επίλυση θεμάτων όπως η έννοια των όρων «φαίνονται στην όψη τους», «έγγραφο», «τόπος παρουσίασης», «υπογραφή», ο χρόνος περάτωσης της ηλεκτρονικής παρουσίασης, η διάκριση πρωτοτύπου εγγράφου από το αντίγραφο κ.α²⁸.

Αναφορικά με τη νομική φύση των UCP, η κρατούσα στην ελληνική νομολογία άποψη²⁹ δέχεται ότι οι κανόνες αυτοί δεν αποτελούν νομικούς κανόνες (ούτε καν με ισχύ κανόνων ενδοτικού δικαίου), αφού προέρχονται από όργανο που δεν έχει νομοθετική εξουσία, ούτε συνιστούν εθνικό δίκαιο³⁰, αλλά, σε περίπτωση που τα μέρη παραπέμπουν συμβατικά σ' αυτούς μέσω σχετικής ρήτρας, λαμβάνονται υπόψη ως τραπεζικές συνήθειες ή γενικοί όροι συναλλαγών, κατά την ερμηνεία της σύμβασης, για τη συμπλήρωση των κενών της (άρθρα 200 και 288 ΑΚ), καθώς και για τον καθορισμό του τρόπου εκπλήρωσης της παροχής. Η άποψη αυτή εδράζεται κυρίως στο γεγονός ότι οι κανόνες αυτοί έχουν διατυπωθεί εκ των προτέρων με γενική και ενιαία ισχύ, για να αποτελέσουν μέρος απροσδιόριστου και αόριστου αριθμού μελλοντικών συμβάσεων, οι οποίοι επιβάλλονται μονομερώς από τις τράπεζες στους αντισυμβαλλόμενους πελάτες τους³¹. Το γεγονός ότι οι κανόνες αυτοί συντάχθηκαν από το Δ.Ε.Ε, όπου εκπροσωπούνται όλες οι εμπλεκόμενες στο διεθνές εμπόριο επιχειρήσεις, και όχι από τις τράπεζες δεν ασκεί επιρροή για το χαρακτηρισμό τους ως γενικών όρων συναλλαγών. Τούτο, διότι οι Κανόνες αυτοί επιτελούν προεχόντως προστατευτική λειτουργία για τις τράπεζες, όπως προκύπτει και από το πλήθος απαλλακτικών ρητρών υπέρ τους που δεν είναι καθιερωμένες διεθνώς³². Εξάλλου, θα πρέπει να έχουμε υπόψη μας ότι η τροποποίηση των UCP αποτελεί έργο της Τραπεζικής Επιτροπής (Banking Commission) του Δ.Ε.Ε. Έτσι, κατά την τελευταία αναθεώρηση των UCP η σχετική ομάδα εργασίας αποτελούνταν από εννέα μέλη, οκτώ εκ των οποίων ήταν τραπεζίτες και το ένα νομικός σύμβουλος τράπεζας³³.

²⁸ Άρθρο e3 των e-UCP v.1.1 - Βλ. σχετικά και σε Γκούσκου Αγγ., Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010, σελ.939

²⁹ ΑΠ 1738/2014 - ΕφΑθ 9188/1984 - ΕφΑθ 5603/2012 - ΠολΠρΘεσ 1096/1994 - ΑΠ 394/2006 - ΠολΠρΑθ 10862/1995 (ΝΟΜΟΣ) – βλ. και την American Bell Int'l, Inc. v. Manufacturers Hanover Trust Co., No. 3157/79 (Sup. Ct. N.Y. Co., Mar. 26, 1979) για το αμερικανικό δίκαιο.

³⁰ Βλ. όμως επί του θέματος και σε Χρυσάνθη Χρ., ό.π, σελ.190, υποσημ.4, κατά τον οποίο ορισμένες διατάξεις των Κανόνων, όπως τα άρθρα 3 (αρχή της αυτονομίας) και 4 (αρχή ότι τα μέρη συναλλάσσονται μόνο με έγγραφα) των UCP 500, αποδίδουν διεθνές έθιμο.

³¹ Ψυχομάνης Σπ., ό.π, σελ.102

³² Χρυσάνθη Χρ., ό.π, σελ.190, υποσημ.4

³³ Τετριμέλη Α., ό.π, σελ.28, με τις εκεί παραπομπές σε αλλοδαπή βιβλιογραφία.

Εφόσον γίνεται δεκτό ότι οι UCP αποτελούν γενικούς όρους συναλλαγών (ΓΟΣ), η ερμηνεία τους θα πρέπει να γίνεται σύμφωνα με τους κανόνες του εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Στα πλαίσια του ελληνικού δικαίου η νομιμότητά τους ελέγχεται με βάση τις γενικές διατάξεις των άρθρων 178-179, 281, 288 και 371-373 ΑΚ, του άρθρου 2 του Ν.2251/1994 για την προστασία των καταναλωτών³⁴ και με βάση την εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος. Τέλος, οι κανόνες των UCP υπερέχουν των κανόνων ενδοτικού δικαίου, των εμπορικών συνηθειών και άλλων γενικών όρων συναλλαγών, όχι όμως των κανόνων αναγκαστικού δικαίου ή αντίθετων συμβατικών ρυθμίσεων (361 ΑΚ)³⁵.

Εξ επόψεως συγκριτικού δικαίου, στην Αγγλία γίνεται ομόφωνα δεκτό ότι οι UCP του Δ.Ε.Ε δεν έχουν ισχύ νόμου ή εμπορικού εθίμου, αλλά διέπουν τη σύμβαση ενέγγυας πίστωσης μόνο εφόσον τα συμβαλλόμενα μέρη παραπέμπουν σε αυτούς και τους έχουν ενσωματώσει στη σύμβαση³⁶. Στη Γερμανία ισχυρή μερίδα της θεωρίας προκρίνει την άποψη ότι πρόκειται για γενικούς όρους συναλλαγών (Allgemeine Geschäftsbedingungen, AGB).

Πέραν όμως των UCP και των e-UCP, το Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο έχει προβεί στην έκδοση των International Standard Banking Practices (ISBP) για τον έλεγχο των εγγράφων μιας τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης. Οι ISBP εκδόθηκαν για πρώτη φορά το 2002 και εκείνη η πρώτη έκδοση είχε σκοπό να λειτουργήσει ως εγχειρίδιο για τους UCP 500 που ίσχυαν τότε. Η δεύτερη έκδοση των ISBP (681) κυκλοφόρησε με την εισαγωγή των UCP 600 το 2007, ενώ σήμερα σε ισχύ είναι η έκδοση ISBP 745, η οποία δημοσιεύτηκε τον Ιούλιο 2013 και αποτελεί μία πλήρως αναθεωρημένη έκδοση των ISBP. Η τελευταία αυτή έκδοση περιλαμβάνει μια σειρά τόσο νέων όσο και αναδιατυπωμένων ερμηνειών καθώς και ορισμένες σημαντικές προσθήκες που προκύπτουν από διάφορες επίσημες γνώμες που δημοσιεύθηκαν από το ICC. Ειδικότερα, οι ISBP 745 θα πρέπει να διαβάζονται σε συνδυασμό με τους UCP 600 και όχι μεμονωμένα, ενώ, κατά τη ρητή πρόβλεψή τους, οι πρακτικές που περιγράφουν αποδίδουν τον τρόπο ερμηνείας και πρακτικής εφαρμογής των UCP 600. Στην πράξη λοιπόν αποτελούν εγχειρίδιο για τη συγκεκριμένη τραπεζική εργασία, τόσο κατά το στάδιο σύνταξης των όρων της πίστωσης όσο και κατά το στάδιο του ελέγχου των εγγράφων, με σκοπό να αντιμετωπιστεί το πρόβλημα της απόρριψης της πλειοψηφίας των παρουσιασθέντων φορτωτικών εγγράφων ως μη σύμφωνων με τους όρους και τις προϋποθέσεις της πίστωσης μέσω της υιοθέτησης ομοιόμορφων πρακτικών³⁷. Πέραν όμως τούτων έχουμε την άποψη ότι, μολονότι δεν ορίζεται αυτό ρητά, οι τραπεζικές πρακτικές που έχουν αποτυπωθεί στο κείμενο των ISBP αποδίδουν την

³⁴ ΠΠρΑΘ 10862/1995 (με σχόλια Χρ. Χρυσάνθη), ΔΕΕ 1996, σελ.400

³⁵ Ψυχομάνης Σπ., ό.π, σελ.104

³⁶ Βλ. αναλυτικότερα σε Θεμελή Χ., ό.π, σελ.25-27, με τις εκεί παραπομπές στην αλλοδαπή βιβλιογραφία.

³⁷ Βλ. σχετικά σε Swotbooks.Com Limited v. Royal Bank of Scotland PLC (QBD 29 JUL 2011).

«τυποποιημένη τραπεζική πρακτική»³⁸, όρου που χρησιμοποιείται στο άρθρο 2 των UCP στον ορισμό της έννοιας «σύμφωνη παρουσίαση». Γίνεται επομένως κατανοητό ότι οι ISBP αποτελούν απολύτως απαραίτητη δημοσίευση για όσους ασχολούνται με ενέγγυες πιστώσεις.

1.1.3 Η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ)

Με τη διάταξη του άρθρου 361 ΑΚ καθιερώνεται στο ενοχικό δίκαιο, ως απόρροια του δόγματος της αυτονομίας της βουλήσεως, η αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων, κατά την οποία οι συμβαλλόμενοι έχουν πλήρη ελευθερία προς κατάρτιση οποιασδήποτε δικαιοπραξίας, με οποιαδήποτε μορφή και οποιοδήποτε περιεχόμενο, αρκεί να μην απαγορεύεται από το νόμο και να μην αντιβαίνει στα συναλλακτικά χρηστά ήθη³⁹. Κατά την ελληνική νομολογία⁴⁰, οι διατάξεις των άρθρων 25-34 του Ν.Δ/τος 17-7/13-8-1923 "περί ειδικών διατάξεων επί ανωνύμων εταιριών" εξυπηρετούν τις ανάγκες του εμπορίου και περισσότερο του διεθνούς εμπορίου, και ρυθμίζουν θέματα που δεν έχουν εξαιρεθεί από την ιδιωτική πρωτοβουλία. Για το λόγο αυτό μπορούν στα πλαίσια της ελευθερίας των συμβάσεων (άρθρα 5 Συντάγματος, 361 Α.Κ.) να μην εφαρμοστούν με αντίθετη ιδιωτική βούληση. Το ίδιο ισχύει και για τις εμπορικές συνήθειες, όταν δεν έχουν λάβει τη μορφή κανόνα δικαίου με αναγκαστικό περιεχόμενο.

Πρέπει ωστόσο να αναφερθούμε στο γεγονός ότι οι UCP περιέχουν μια σειρά από απαλλακτικές ρήτρες υπέρ των τραπεζών σχετικά με την αποτελεσματικότητα των εγγράφων (άρθρο 34), τη μετάδοση μηνυμάτων (άρθρο 35) και τις πράξεις εντελλόμενου μέρους (άρθρο 37). Στο πλαίσιο του ελληνικού δικαίου οι συγκεκριμένες απαλλακτικές ρήτρες ενδέχεται να αντιμετωπίζουν ζήτημα εγκυρότητας, καθώς η πρόβλεψη γενικής απαλλαγής των τραπεζών από κάθε ευθύνη προσκρούει στις αναγκαστικού δικαίου διατάξεις των άρθρων 288 και 332 παρ.2 ΑΚ⁴¹.

1.2 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

1.2.1 Ο διεθνής ορισμός της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης

³⁸ Ο όρος χρησιμοποιούνταν και στο άρθρο 13Α των ΟΚΣ 500 και αποτελούσε μια από τις τρεις βασικές αρχές (μαζί με την αμεροληψία και την εύλογη επιμέλεια) για τον έλεγχο των εγγράφων.

³⁹ ΑΠ Ολ. 26/2007 (ΝΟΜΟΣ)

⁴⁰ ΑΠ 476/1990 (ΝΟΜΟΣ)

⁴¹ Ψυχομάνης Σπ., ό.π, σελ.87

Ο διεθνής ορισμός⁴² της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης δίνεται από τους ίδιους τους κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου. Ειδικότερα, σύμφωνα με το άρθρο 2 των ΟΚΣ 500, ως ενέγγυος πίστωση νοούνται κάθε συμφωνία, όπως κι αν ονομάζεται ή περιγράφεται, βάσει της οποίας η εκδότρια τράπεζα ενεργώντας κατ' εντολή και σύμφωνα με τις οδηγίες ενός πελάτη της (εντολέα της πίστωσης) αναλαμβάνει την υποχρέωση να διενεργήσει πληρωμή σε κάποιον τρίτο (δικαιούχο της πίστωσης) ή να αποδεχθεί και να πληρώσει συναλλαγματικές που εκδίδονται από τον δικαιούχο ή εξουσιοδοτεί μία άλλη τράπεζα να διενεργήσει μια τέτοια πληρωμή ή να αποδεχθεί και να πληρώσει τέτοιες συναλλαγματικές ή εξουσιοδοτεί μία άλλη τράπεζα να διαπραγματευτεί, έναντι παραλαβής των καθορισμένων εγγράφων (π.χ φορτωτική, τιμολόγια, ασφαλιστήριο κ.ο.κ) και με την προϋπόθεση ότι έχουν τηρηθεί όλοι οι όροι και προϋποθέσεις της πίστωσης. Θα πρέπει πάντως να αναφέρουμε σε αυτό το σημείο ότι στον ανωτέρω ορισμό ο όρος «ενέγγυα πίστωση» χρησιμοποιείται όπως αποδόθηκε (ίσως αδόκιμα) στην ελληνική ο όρος «documentary credit(s)» από την Ελληνική Ένωση Τραπεζών.

Στη νέα έκδοση UCP 600 ο ανωτέρω ορισμός της ενέγγυας πίστωσης έχει απαλειφθεί και έχει αντικατασταθεί από τον ορισμό της «πίστωσης» (άρθρο 2). Για την ακριβή όμως οριοθέτηση του εννοιολογικού περιεχομένου του όρου «πίστωση» θα πρέπει να λάβουμε υπόψη μας και τους αμέσως επόμενους διδόμενους από τους UCP ορισμούς των εννοιών «τιμώ» («honour») και «διαπραγμάτευση» («negotiation»). Σύμφωνα λοιπόν με τους συνδυασμένους αυτούς ορισμούς, ως πίστωση έναντι εγγράφων νοείται η συμφωνία, οπωσδήποτε και αν αυτή χαρακτηρίζεται ή περιγράφεται, η οποία είναι ανέκκλητη και βάσει της οποίας η εκδότρια τράπεζα αναλαμβάνει την οριστική υποχρέωση να «τιμήσει» ή να διαπραγματευτεί, εφόσον τα εμπροθέσμως παρουσιασθέντα έγγραφα από τον δικαιούχο συμφωνούν με τους όρους και τις προϋποθέσεις της πίστωσης. Η «τίμηση» της πίστωσης μπορεί να λάβει τη μορφή της άμεσης πληρωμής, της μελλοντικής πληρωμής ή της αποδοχής συναλλαγματικής.

1.2.2 Ο νομοθετικός ορισμός της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης

⁴² Ο ίδιος ορισμός γίνεται δεκτός με κάποιες λεκτικές παραλλαγές και στην ελληνική νομολογία με χαρακτηριστικότερη ίσως απόφαση την ΕφΑθ 6953/1995, ΝοΒ, 1996, σελ.651 : «Σύμφωνα με τον ενιαίο διεθνή ορισμό της ... ως τραπεζική ενέγγυος πίστωση νοείται η συμφωνία με βάση την οποία ορισμένη τράπεζα που ονομάζεται εκδότρια και βρίσκεται στον τόπο προορισμού των εμπορευμάτων μετά από εντολή του πελάτη της αγοραστή των εμπορευμάτων αναλαμβάνει την υποχρέωση να καταβάλει ορισμένο χρηματικό ποσό σε τρίτο πρόσωπο καλούμενο δικαιούχο (πωλητή των εμπορευμάτων) έναντι εμφανίσεως εκ μέρους του τελευταίου ορισμένων εκ των προτέρων καθορισμένων εγγράφων (π.χ. φορτωτική, τιμολόγια, ασφαλιστήριο) ή να εξουσιοδοτήσει άλλη τράπεζα, συνήθως του τόπου κατοικίας του δικαιούχου».

Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ.1 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, τραπεζική ενέγγυα πίστωση είναι η έγγραφη σύμβαση με την οποία μια ανώνυμη εταιρία (πιστώτρια τράπεζα) συμφωνεί με ένα άλλο πρόσωπο (οφειλέτης) να ανοίξει πίστωση υπέρ τρίτου προσώπου (δικαιούχος) και αναλαμβάνει, με την παράδοση σε αυτή προκαθορισμένων φορτωτικών εγγράφων (φορτωτική, που εκδίδεται ή οπισθογραφείται στο όνομα ή σε διαταγή ή παραδίδεται σε αυτή, αν είναι στον κομιστή⁴³) ή αποδείξεων αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών⁴⁴ από το δικαιούχο, να καταβάλει σε αυτόν το ποσό της πίστωσης. Στη συνέχεια το ποσό της πίστωσης θα το εισπράξει από τον πελάτη της με την παράδοση σε αυτόν των φορτωτικών εγγράφων. Περαιτέρω, σύμφωνα με την παρ.2 του ίδιου άρθρου, η πιστώτρια τράπεζα αποκτά δικαίωμα νόμιμου ενεχύρου επί των αναγραφόμενων στα φορτωτικά έγγραφα εμπορευμάτων από το χρόνο καταβολής του ποσού της πίστωσης στον δικαιούχο.

Σύμφωνα με μερίδα της θεωρίας αλλά και της νομολογίας της χώρας⁴⁵, ο συγκεκριμένος ορισμός κρίνεται αδόκιμος⁴⁶ και προκρίνεται η αντικατάστασή του όρου «τραπεζική ενέγγυα πίστωση» από αυτόν της «πίστωσης έναντι εγγράφων» ή της «πίστωσης έναντι φορτωτικών εγγράφων» κατά μετάφραση του αντίστοιχου αγγλικού όρου «documentary credit», ο οποίος υιοθετείται και από τους κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου. Τα πλεονεκτήματα της επιλογής αυτής εντοπίζονται κυρίως στην αποφυγή συγχύσεων στις διεθνείς συναλλαγές εξαιτίας των διαφορετικών ανά κράτος ορολογιών και στην προσαρμογή του νομοθετικού διατάγματος στα σύγχρονα δεδομένα με την συμπερίληψη και των λοιπών ειδών πιστώσεων.

Ανεξαρτήτως τούτων, από τη σύγκριση του διεθνούς με το νομοθετικό ορισμό προκύπτουν τα εξής δύο συμπεράσματα: α) ο διεθνής ορισμός είναι ευρύτερος του νομοθετικού (προβλέπονται, για παράδειγμα, περισσότεροι τρόποι εκτέλεσης της πίστωσης, ενώ στα πλαίσια του νομοθετικού ορισμού η πιστώτρια τράπεζα υπόσχεται μόνο άμεση πληρωμή του ποσού στο δικαιούχο) και β) ο διεθνής ορισμός δεν προβλέπει εξασφάλιση της απαίτησης της εκδότριας

⁴³ Βλ. άρθρο 26 παρ.1 του ν.δ της 17-7/13-8-1923

⁴⁴ Βλ. άρθρο 26 παρ.2 του ν.δ της 17-7/13-8-1923

⁴⁵ Μάζης Π., Εμπράγματη εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιριών, β' έκδ. 1993, σ. 346 - ΕφΑθ 6953/1995, Νοβ 1996, σελ.656

⁴⁶ Οι σημαντικότερες αντιρρήσεις επί του συγκεκριμένου όρου εντοπίζονται κυρίως στα εξής σημεία: α) μολονότι η σύμβαση χαρακτηρίζεται ως τραπεζική, συμβαλλόμενη μπορεί να είναι οποιαδήποτε ανώνυμη εταιρεία και όχι κατ' ανάγκη μόνο τράπεζα, Ψυχομάνης Σπ., ό.π., σελ.21, και β) ο όρος «ενέγγυα» είναι ανακριβής και μπορεί να δημιουργήσει τη λανθασμένη εντύπωση ότι η τράπεζα υπέχει θέση εγγυητή του εντολέα της, κάτι που όμως δεν ισχύει, Βελέντζας Ι., ό.π., σελ.14.

τράπεζας από την πίστωση με σύσταση νόμιμου ενεχύρου επί των περιγραφόμενων στα φορτωτικά έγγραφα εμπορευμάτων⁴⁷.

1.3. ΚΑΤΑΡΤΙΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

1.3.1 Τύπος

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 25 παρ.3 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, η τραπεζική ενέγγυα πίστωση καταρτίζεται εγγράφως και, εφόσον ο νόμος δεν ορίζει διαφορετικά, αρκεί και ιδιωτικό έγγραφο⁴⁸. Ο έγγραφος τύπος απαιτείται εκ του νομοθετικού διατάγματος μόνο για τη σχέση της πιστώτριας τράπεζας και του πελάτη της (εντολέα της πίστωσης) αφού μόνο αυτή η σχέση ορίζεται ως τυπική. Οι UCP, αντίθετα, στους οποίους θα παραπέμπει η σχετική ρήτρα στη σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης δεν θα καλύπτονται από τον έγγραφο τύπο⁴⁹.

Κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη το ως άνω έγγραφο είναι αποδεικτικό⁵⁰, οπότε αποδεικνύει απλώς την κατάρτιση και τους όρους της σύμβασης. Στη θεωρία όμως υποστηρίζεται εντόνως και η άποψη ότι ο τύπος είναι συστατικός, «εφόσον επιβάλλεται ρητά εκ του νόμου, κυρίως για να αποκλείσει αμφιβολίες ως προς τους όρους της ενέγγυας πίστωσης, αλλά και για να εξαναγκάσει τα συμβαλλόμενα μέρη να τους μελετήσουν και να τους διατυπώσουν επακριβώς»⁵¹.

Πάντως η ανωτέρω διάσταση απόψεων παρουσιάζει θεωρητικό κυρίως μόνο ενδιαφέρον, καθώς, στην πρακτική, ανάμεσα στην τράπεζα και τον πελάτη της η τραπεζική ενέγγυα πίστωση καταρτίζεται με τη συμπλήρωση και την υπογραφή εντύπου που χορηγείται από την τράπεζα πάνω στο οποίο είναι διατυπωμένοι, αφενός οι όροι που διέπουν την εκτέλεση της εντολής του πελάτη για το άνοιγμα της πίστωσης και αφετέρου οι όροι από τους οποίους διέπεται η εκτέλεση της εντολής αυτής. Οι πρώτοι όροι αναφέρονται στην αγοραπωλησία που εξυπηρετείται από την πίστωση, είναι δηλαδή όροι τους οποίους πρέπει να τηρήσει ο τρίτος (δικαιούχος) προκειμένου να εισπράξει το ποσό της πίστωσης. Οι δεύτεροι αναφέρονται στην ίδια τη σύμβαση ανοίγματος πίστωσης και ειδικότερα στη μεσολάβηση της τράπεζας προς εκτέλεση της αγοραπωλησίας όπου περιλαμβάνονται και οι ομοιόμορφοι κανόνες του Δ.Ε.Ε. Η τράπεζα οφείλει να

⁴⁷ Τέτοια ασφάλεια δεν προβλέπεται σε άλλα εθνικά δίκαια, γεγονός που καθιστά τη συγκεκριμένη ρύθμιση «καινοτομία» του έλληνα νομοθέτη. Υπάρχει πάντοτε όμως η δυνατότητα κτήσης συμβατικού ενεχύρου επί των εμπορευμάτων μέσω των εμπορευματογράφων που έχουν εκδοθεί.

⁴⁸ ΠολΠρΚαβ 220/1997, ΕΕΔ 1999, σελ.599 - ΕφΑθ 1858/1994, ΕΕΔ 1995, σελ.219

⁴⁹ ΠΠρΑθ 10862/1995 (με σημ. Χρυσάνθη Χρ.), ΔΕΕ 1996, σελ.400

⁵⁰ ΕφΑθ 1858/1994, ΕΕΔ 1995, σελ.219

⁵¹ Ψυχομάνης Σπ., ό.π, σελ.42 - Γεωργιάδης Απ., Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2001, σελ.278

ειδοποιήσει τον τρίτο (δικαιούχο) ότι άνοιξε πίστωση υπέρ αυτού και για τους όρους της πίστωσης. Σκοπός της ειδοποίησης είναι να καταστεί δυνατή η ολοκλήρωση των σχέσεων που δημιουργούνται από τη σύμβαση με την αποδοχή της πίστωσης εκ μέρους του τρίτου. Η ειδοποίηση πρέπει να γίνει εγγράφως (άρθρ. 28 ν.δ. της 17.7/13.8.1923) και συνήθως προσλαμβάνει τον τύπο της «πιστωτικής επιστολής» που είναι έγγραφο που νομιμοποιεί τον τρίτο προς είσπραξη του ποσού της πίστωσης⁵². Η αποδοχή πάντως του δικαιούχου δεν απαιτείται να είναι έγγραφη, αλλά μπορεί να είναι και σιωπηρή⁵³.

1.3.2 Τα συμβαλλόμενα μέρη

Τα μέρη που μετέχουν στη σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης είναι τρία⁵⁴:

α) η τράπεζα (συνήθως του τόπου αποστολής των εμπορευμάτων), η οποία ανοίγει την πίστωση κατόπιν αιτήματος του εντολέα ή για λογαριασμό της και ονομάζεται *εκδότρια ή πιστώτρια τράπεζα (issuing bank)*. Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ.1 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, η πιστώτρια μπορεί να είναι μόνο νομικό πρόσωπο με τη μορφή ανώνυμης εταιρίας, και ιδιαίτερα τράπεζα. Πιστωτής εξάλλου μπορεί να είναι και ο πιστωτικός συνεταιρισμός, καθώς αυτός, σύμφωνα με τις διατάξεις του άρθρου 5 του Ν.2076/1992, αποτελεί πιστωτικό ίδρυμα. Στην περίπτωση που η πίστωση ανοιχθεί από άλλο νομικό ή φυσικό πρόσωπο, δεν θα τυγχάνει εφαρμογής το ν.δ της 17-7/13-8-1923⁵⁵,

β) αυτός που ζητά το άνοιγμα της πίστωσης και ονομάζεται *εντολέας της πίστωσης (applicant)*. Πρόκειται για τον αγοραστή ή εισαγωγέα των εμπορευμάτων, ο οποίος μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο, και

γ) ο τρίτος υπέρ του οποίου εκδίδεται η πίστωση και καλείται *δικαιούχος της πίστωσης (beneficiary)*. Πρόκειται για τον πωλητή ή εξαγωγέα των εμπορευμάτων, ο οποίος μπορεί να είναι οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο.

Πέραν όμως από τα ανωτέρω πρόσωπα ενδέχεται να μετέχει και μια δεύτερη τράπεζα⁵⁶ (διάφορη της πιστώτριας ή υποκατάστημα της⁵⁷), συνήθως του τόπου κατοικίας ή έδρας του δικαιούχου της πίστωσης. Η τράπεζα αυτή μπορεί να είναι η τράπεζα που κοινοποιεί απλώς την πίστωση στο δικαιούχο κατόπιν αιτήματος της εκδότριας τράπεζας (*κοινοποιούσα ή*

⁵² ΕφΑθ 1858/1994, ΕΕΔ 1995, σελ.219

⁵³ ΑΠ 38/2006, 39/2006, 402/1995

⁵⁴ Βλ. το άρθρο 25 παρ.1 του ν.δ της 17-7/13-8-1923 και το άρθρο 2 των U.C.P 600

⁵⁵ *Θεμελή Χρ.*, ό.π, σελ.51

⁵⁶ Βλ. και του άρθρο 27 του ν.δ της 17-7/13-8-1923

⁵⁷ «Branches of a bank in different countries are considered to be separate banks», UCP 600, άρθρο 3

ανταποκρίτρια τράπεζα, *advising bank*) ή μπορεί και να βεβαιώνει την πίστωση, κατόπιν εξουσιοδότησης ή αιτήματος της εκδότριας τράπεζας, οπότε θα ευθύνεται για την εκπλήρωσή της όπως και η πιστώτρια (*βεβαιούσα τράπεζα, confirming bank*), ή, τέλος, η τράπεζα που αναλαμβάνει να πληρώσει και να παραλάβει τα φορτωτικά έγγραφα, χωρίς όμως να αναλαμβάνει αυτοτελή υποχρέωση έναντι του δικαιούχου (*πληρώτρια ή κατονομαζόμενη τράπεζα, nominated bank*).

1.3.3 Τόπος κατάρτισης και εκπλήρωσης της σύμβασης

Το «άνοιγμα» της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης λαμβάνει χώρα στον τόπο της επαγγελματικής εγκατάστασης της εκδότριας τράπεζας, όπου γίνεται αποδεκτή η πρόταση-εντολή του πελάτη της και συντάσσεται το σχετικό έγγραφο της σύμβασης. Ο τόπος αυτός θα ταυτίζεται και με τον τόπο της κατοικίας ή της έδρας του εντολέα της πίστωσης. Όσον αφορά όμως στην κατάρτιση της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης σε στενή έννοια (μεταξύ πιστώτριας τράπεζας και δικαιούχου), σύμφωνα με την κρατούσα στη νομολογία και στη θεωρία άποψη⁵⁸, ισχύει το τεκμήριο σιωπηρής αποδοχής του δικαιούχου, ήτοι συντελείται με μόνη την κοινοποίηση της πίστωσης στον δικαιούχο και δεν απαιτείται η περιέλευση της αποδοχής στην πιστώτρια τράπεζα (193 ΑΚ). Επομένως, ο τόπος κατάρτισης της σύμβασης είναι αυτός της κατοικίας ή έδρας του δικαιούχου. Η εκτέλεσή της πίστωσης επίσης λαμβάνει χώρα στον τόπο του δικαιούχου, όπου και καταβάλλεται σε αυτόν το ποσό της πίστωσης (320-321 ΑΚ)⁵⁹.

Όσον αφορά στη σχέση της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης προς την πώληση (σχέση αξίας), η νομολογία του ανωτάτου ακυρωτικού έχει δεχθεί ότι το άνοιγμα της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης συνδέεται, όχι με τη σύναψη, αλλά με την εκπλήρωση της συμβάσεως πώλησεως την οποία και εξυπηρετεί⁶⁰. Επομένως, η πώληση καταρτίζεται μόλις τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνήσουν για τα πράγματα που αποτελούν το αντικείμενο της πώλησεως, για το τίμημα και για τον τρόπο καταβολής του τελευταίου με ενέγγυα αμετάκλητη πίστωση, εφόσον ο τρόπος αυτός πληρωμής του τιμήματος τέθηκε κατά τις διαπραγματεύσεις ως σημείο για την επίτευξη συμφωνίας. Ο κανόνας αυτός ισχύει ακόμη και αν πρόκειται για υπερπόντιες συναλλαγές.

⁵⁸ ΑΠ 38/2006, 39/2006, 402/1995 - Γέσιου-Φαλτσή Π., Η δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων για την κρίση διαφορών από τραπεζική ενέγγυα πίστωση, γνμδ.Αρμ.1983, σελ.953

⁵⁹ ΜΠρΑθ 7508/2014, Αρμ.2015, σελ.1551 - ΕφΑθ 2396/1989, ΕΕΔ 1988, σελ.936, - Βλ. και το άρθρο 27 του ν.δ της 17-7/13-8-1923

⁶⁰ ΑΠ 402/1995, ΕΕμπΔ 1995, σελ.771

1.3.4 Περιεχόμενο της σύμβασης

Αναφορικά με το περιεχόμενο της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, γίνεται δεκτό ότι το έντυπο της σύμβασης θα πρέπει να περιέχει τα εξής στοιχεία⁶¹: α) την ανάληψη της υποχρέωσης πληρωμής του πωλητή-δικαιούχου από την τράπεζα, β) αν η πίστωση είναι διαθέσιμη με άμεση πληρωμή, με μελλοντική πληρωμή, με αποδοχή ή με διαπραγμάτευση, γ) την τράπεζα στην οποία είναι διαθέσιμη η πίστωση ή αν είναι διαθέσιμη σε οποιαδήποτε τράπεζα, δ) το όνομα και τη διεύθυνση του δικαιούχου, ε) το ποσό της πίστωσης, στ) την ακριβή περιγραφή και την ποσότητα του εμπορεύματος, ζ) την ισχύ και την ημερομηνία λήξης της σύμβασης, η) τα απαιτούμενα φορτωτικά έγγραφα, θ) τον τρόπο μεταφοράς του εμπορεύματος, ι) την ημερομηνία λήξης για παρουσίαση, ια) το χρόνο και τον τρόπο πληρωμής της πίστωσης, ιβ) την τελευταία ημερομηνία για την πραγματοποίηση της φόρτωσης, ιγ) τη δυνατότητα της τράπεζας να συστήσει ενέχυρο υπέρ της πάνω στα εμπορεύματα που αναφέρονται στα φορτωτικά έγγραφα, ιδ) το δικαίωμα της τράπεζας να προβαίνει σε αναγκαστική εκποίηση των εμπορευμάτων ακόμα και όταν αυτά βρίσκονται υπό μεταφορά ή στο εξωτερικό, ιε) το δικαίωμα της τράπεζας να κλείνει, οποτεδήποτε και κατά την κρίση της, την τιμή του συναλλάγματος, ιστ) την υποχρέωση του εντολέα της πίστωσης να εξοφλήσει τις οφειλές του προς την τράπεζα μόλις αυτή τον ειδοποιήσει για την άφιξη των φορτωτικών εγγράφων, ιζ) τα ποσά του τόκου και την προμήθεια της τράπεζας, και ιη) τους κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου που διέπουν τη σύμβαση, με ρητή αναφορά της συγκεκριμένης έκδοσης και του αντίστοιχου κειμένου της, επειδή οι κανόνες αυτοί αναθεωρούνται ανά τακτά χρονικά διαστήματα⁶².

1.3.5 Διεθνής Δικαιοδοσία – Εφαρμοστέο Δίκαιο

Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση είναι μια σύμβαση που στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων θα έχει στοιχεία αλλοδαπότητας, θα συνδέεται δηλαδή με περισσότερες της μίας έννομες τάξεις. Έτσι τα ελληνικά δικαστήρια, όταν καλούνται να εκδικάσουν διαφορές που προκύπτουν από τη λειτουργία της, οφείλουν να εξετάσουν αφενός αν έχουν διεθνή δικαιοδοσία για την εκδίκαση της διαφοράς (παραδεκτό της αγωγής) και αφετέρου, αφού καταφαθεί η διεθνής δικαιοδοσία τους, το βάσιμο της αγωγής με βάση το εφαρμοστέο δίκαιο.

Για την ανεύρεση της διεθνούς δικαιοδοσίας των ελληνικών δικαστηρίων επί διασυνοριακών διαφορών εφαρμοστέα τυγχάνει η διάταξη του άρθρου 4 παρ.1 του

⁶¹ Βλ. UCP 600, άρθρο 6 - *Τραγάκης Γ.*, Η ελληνική τραπεζική νομοθεσία και πρακτική, τ.ΙΙ, 1980, σελ.883 - *Γεωργακόπουλος Α.*, Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, Εμπορικές Πράξεις, Συμβάσεις, τ.ΙΙ, 1997, σελ.733 επ.

⁶² *Χρυσάνθης Χρ.* υπό ΠΠρΑθ 10862/1995, ΕΤρΔ 1996, σελ.710

Καν.1215/2012, σύμφωνα με την οποία «τα πρόσωπα που έχουν την κατοικία τους στο έδαφος κράτους μέλους ενάγονται ενώπιον των δικαστηρίων αυτού του κράτους μέλους, ανεξάρτητα από την ιθαγένειά τους», μη εφαρμοζόμενων των εθνικών κανόνων περί δικαιοδοσίας (άρθρο 5 παρ.2 του Καν.1215/2012). Επί διαφορών από σύμβαση, αρμόδια είναι τα δικαστήρια του τόπου όπου εκπληρώθηκε ή οφείλει να εκπληρωθεί η παροχή (ειδική δωσιδικία του συναλλάγματος, άρθρο 7 παρ.1α Καν.1215/2012). Επομένως, για τις διαφορές που προκύπτουν από τη σχέση μεταξύ της πιστώτριας τράπεζας και του δικαιούχου θεμελιώνεται διεθνής δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων μόνο αν ο δικαιούχος έχει την κατοικία ή την έδρα του (καταστατική, κεντρική διοίκηση ή κύρια εγκατάσταση διαζευκτικά, άρθρο 63 παρ.1 Καν.1215/2012) στην Ελλάδα, όπου πράγματι εκτελείται η σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης. Στην περίπτωση που δεν εφαρμόζεται ο Κανονισμός, η διεθνής δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων ρυθμίζεται από τα άρθρα 3 και 33 ΚΠολΔ⁶³, με την επιφύλαξη εφαρμογής τυχόν διμερούς διεθνούς σύμβασης.

Εφόσον καταφαθεί διεθνής δικαιοδοσία κατά τα ανωτέρω, τα ελληνικά δικαστήρια εφαρμόζουν επί του πεδίου του ουσιαστικού δικαίου το από τις διατάξεις του ελληνικού ιδιωτικού διεθνούς δικαίου υποδεικνύόμενο ως εφαρμοστέο δίκαιο⁶⁴. Συγκεκριμένα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 25 εδ.α' ΑΚ, ο δικαστής διαπιστώνει αν έχει τεθεί στη σύμβαση ρήτρα εφαρμοστέου δικαίου, το οποίο και θα εφαρμοστεί. Αν δεν υπάρχει σχετική ρήτρα, τότε το εδ.β' της ίδιας διάταξης προκρίνει ως εφαρμοστέο εκείνο το δίκαιο που αρμόζει από το σύνολο των ειδικών συνθηκών. Οι ειδικές αυτές συνθήκες είναι διαφορετικές για την κάθε επιμέρους σχέση που αναπτύσσεται στο πλαίσιο μιας τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης και διακρίνουμε: α) στις σχέσεις εντολέα και πιστώτριας τράπεζας, σκόπιμο είναι να θεωρηθεί εφαρμοστέο το δίκαιο του τόπου εγκατάστασης της τελευταίας, η οποία άλλωστε είναι και το οικονομικά ισχυρότερο μέρος⁶⁵, β) ως προς τις σχέσεις πιστώτριας/μεσολαβούσας και δικαιούχου της πίστωσης, το δίκαιο του τόπου εκτέλεσης της πίστωσης (δίκαιο του τόπου εγκατάστασης της μεσολαβούσας-πληρώτριας τράπεζας)⁶⁶, γ) για τις διαφορές που σχετίζονται με το εμπράγματο δικαίωμα του ενεχύρου της πιστώτριας τράπεζας, το δίκαιο της πολιτείας όπου αυτά βρίσκονται (27 ΑΚ), και δ) στις σχέσεις πιστώτριας και μεσολαβούσας τράπεζας, το δίκαιο του τόπου εγκατάστασης της μεσολαβούσας τράπεζας⁶⁷.

⁶³ Βλ. ΜΠρΑθ 7508/2014, Αρμ.2015, σελ.1551

⁶⁴ ΕφΠειρ 1223/1995, ΕΤρΑξΧρΔ 1996, σελ.384

⁶⁵ ΕφΠειρ 1223/1995, ΕΤρΑξΧρΔ 1996, σελ.384

⁶⁶ ΕφΑθ 7470/2003, ΕλΔ 2005, σελ.599

⁶⁷ Άρθρο 37δ των UCP 600

1.4. Η ΕΜΠΡΑΓΜΑΤΗ ΕΞΑΣΦΑΛΙΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΑΣ ΜΕΣΩ ΝΟΜΙΜΟΥ ΕΝΕΧΥΡΟΥ

1.4.1 Κτήση του εμπράγματος δικαιώματος νόμιμου ενεχύρου

Στα πλαίσια της ελληνικής νομοθετικής ρύθμισης της τραπεζικής εγγύας πίστωσης προβλέπεται η εμπράγματη εξασφάλιση της τράπεζας μέσω της σύστασης νόμιμου ενεχύρου. Η κτήση του εμπράγματος δικαιώματος ενεχύρου προβλέπεται στο νόμο με δύο διαφορετικούς τρόπους. Ειδικότερα:

α) Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 25 παρ.2 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, η τράπεζα αποκτά δικαίωμα νόμιμου ενεχύρου πάνω στα εμπορεύματα που περιγράφονται στη φορτωτική⁶⁸ από το χρονικό σημείο καταβολής του ποσού της πίστωσης στον δικαιούχο και την απλή παράδοση σε αυτή της φορτωτικής ή της απόδειξης αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών, και

β) Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 29 παρ.1 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, αν ο εντολέας της πίστωσης παρείχε στην τράπεζα χρήματα ή χρεόγραφα (περιθώριο⁶⁹) ως ασφάλεια για την έκδοση εγγύας πίστωσης, η τράπεζα αποκτά δικαίωμα ενεχύρου επι αυτών από το χρονικό σημείο της παραλαβής τους χωρίς να απαιτείται η τήρηση των διατυπώσεων για τη σύσταση ενεχύρου.

Και στις δυο περιπτώσεις πρόκειται για νόμιμο ενέχυρο (1246 ΑΚ), το οποίο αποκτάται από την τράπεζα από τη στιγμή που συντρέξουν οι προβλεπόμενες στο νόμο προϋποθέσεις και δεν απαιτείται η κατάρτιση ενεχυριακής σύμβασης ούτε η τήρηση δημοσιότητας. Επιπρόσθετα, κατά τη ρητή πρόβλεψη του νόμου, η πιστώτρια τράπεζα, αν και κατέστη κομίστρια της φορτωτικής, αποκτά μόνο δικαίωμα ενεχύρου επί των εμπορευμάτων και όχι κυριότητα⁷⁰. Επομένως, στην πρώτη εξεταζόμενη περίπτωση είναι αναγκαία η εξής διάκριση : μέχρι το χρονικό σημείο καταβολής του ποσού της πίστωσης στον δικαιούχο και την παράδοση στην τράπεζα της φορτωτικής, η κυριότητα των εμπορευμάτων παραμένει στον πωλητή-δικαιούχο,

⁶⁸ Η φορτωτική είναι έγγραφο που χρησιμοποιείται στην εν γένει μεταφορά πραγμάτων. Ειδικότερα, είναι το αξιόγραφο που εκδίδεται από τον θαλάσσιο, χερσαίο, αεροπορικό ή σιδηροδρομικό μεταφορέα, ανάλογα με το είδος της πραγματοποιούμενης μεταφοράς, διέπεται από το αντίστοιχο δίκαιο, αποδεικνύει την αντίστοιχη σύμβαση μεταφοράς και ενσωματώνει απαίτηση για εκτέλεση της μεταφοράς και την παράδοση των υπό μεταφορά πραγμάτων στον καθορισμένο τόπο προορισμού. Παράλληλα με την ως άνω ενοχική απαίτηση, στην φορτωτική ενσωματώνεται και «ιδιάζουσα εμπράγματη λειτουργία», καθώς αυτή λειτουργεί ως τίτλος παραστατικός των εμπορευμάτων, ώστε η μεταβίβαση της νομής τους να ακολουθεί τη μεταβίβαση της φορτωτικής. Βλ. αναλυτικότερα για τη φορτωτική σε Ρόκα Ν., Αξιόγραφα 1992, σελ.25 και 157 επ.

⁶⁹ «Το περιθώριο ενδέχεται να είναι είτε προκαταβολή δαπανών είτε κατάθεση ως ομαλή ή ανώμαλη παρακαταθήκη.» *Θεμελή Χρ.*, ό.π., σελ. 76.

⁷⁰ ΕφΠερ 186/1978, ΕΕΔ 1979, σελ.233

ενώ, μετά το χρονικό αυτό σημείο, η κυριότητα μεταβαίνει στον αγοραστή-εντολέα της πίστωσης βεβαρημένη με το ενέχυρο της τράπεζας, η οποία αποκτά από το σημείο αυτό την οιοική νομή των πραγμάτων (978 ΑΚ). Η κατοχή των εμπορευμάτων παραμένει στο μεταφορέα που υποχρεούται να τα αποδώσει στο νόμιμο κομιστή της φορτωτικής⁷¹. Στην περίπτωση κατά την οποία ο πωλητής δεν είχε την κυριότητα των εμπορευμάτων αλλά μόνο την κατοχή τους, η κτήση του δικαιώματος ενέχυρου της τράπεζας εξαρτάται από το αν ήταν καλόπιστη κατά το χρόνο παράδοσης της φορτωτικής (άρθρα 1215, 1036, 1246 ΑΚ).

1.4.2 Η προβληματική του άρθρου 26 παρ.1 του ν.δ 1923

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 26 παρ.1 του ν.δ 1923, «η φορτωτική, είτε πλοίου είτε σιδηροδρόμου, εκδίδεται ή οπισθογραφείται επ' ονόματι ή εις διαταγήν της πιστώτριας ή παραδίδεται αυτή, αν είναι εις τον κομιστήν». Η διάταξη αυτή έχει αποτελέσει αντικείμενο διπλού προβληματισμού στη βιβλιογραφία, ο οποίος εστιάζεται αφενός στο ζήτημα της αναφοράς μόνο της φορτωτικής πλοίου ή σιδηροδρόμου (και όχι σε φορτωτική χερσαίας και αεροπορικής μεταφοράς) αφετέρου στην αναφορά σε ανώνυμη φορτωτική (δεδομένου ότι το άρθρο 68 του ν.δ της 17-7/13-8-1923 δεν συμπεριλαμβάνει τη φορτωτική μεταξύ των αξιογράφων που δύναται να εκδίδονται στον κομιστή – *numerus clausus*).

Επί του πρώτου ζητήματος η κρατούσα στη θεωρία άποψη⁷² υποστηρίζει ότι ο συντάκτης του νομοθετικού διατάγματος έλαβε υπόψη του τους πλέον διαδεδομένους τρόπους μεταφοράς εμπορευμάτων της εποχής του και, επομένως, απαιτείται διασταλτική ερμηνεία της διάταξης, ώστε να συμπεριλαμβάνονται και τα έγγραφα οδικής και αεροπορικής μεταφοράς. Για το δεύτερο ζήτημα υποστηρίζεται ότι ο νομοθέτης πιθανώς εννοεί την περίπτωση φορτωτικής που έχει εκδοθεί νόμιμα ως ανώνυμο εμπορευματούραφο από αλλοδαπό μεταφορέα σύμφωνα με τους ισχύοντες στον τόπο φόρτωσης κανόνες δικαίου. Η φορτωτική αυτή όμως δεν θα είναι έγκυρη ως εμπράγατο αξιόγραφο, γιατί με βάση τη διάταξη του άρθρου 27 ΑΚ η νομή θα ρυθμίζεται από το ελληνικό δίκαιο, ως το δίκαιο του τόπου προορισμού των εμπορευμάτων, το οποίο όμως, όπως προελέχθη, δεν αναγνωρίζει την ανώνυμη φορτωτική. Επομένως, στην περίπτωση αυτή η πιστώτρια τράπεζα δεν θα εξασφαλίζεται με νόμιμο ενέχυρο επί των περιγραφόμενων στη φορτωτική εμπορευμάτων και δεν θα είναι δυνατό να ακολουθήσει την ειδική, ταχεία διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης του ν.δ της 17-7/13-8-1923⁷³. Ωστόσο, μια

⁷¹ Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.280

⁷² Ψυχμανης Σπ., ό.π, σελ.48

⁷³ Κιάντου Παμπούκη Αλ., ό.π, σελ.88 επ.

τέτοια φορτωτική θα είναι έγκυρη ως ενοχικό αξιόγραφο στο οποίο ενσωματώνεται η ενοχική απαίτηση της τράπεζας για χρηματική παροχή (άρθρα 11 και 25 ΑΚ).

1.4.3 Οι αποδείξεις αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών

Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 26 παρ.3 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, μπορεί να συμφωνηθεί ότι ο δικαιούχος της πίστωσης μπορεί να παραδώσει, αντί φορτωτικής, αποδείξεις αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών. Οι αποδείξεις αυτές διέπονται από τις διατάξεις του ν.δ 3077/1954 «Περί Γενικών Αποθηκών». Κατά νόμον, οι αποδείξεις αποθήκευσης Γενικών Αποθηκών αποτελούν ειδικούς εμπορεύσιμους τίτλους⁷⁴ και μπορεί να έχουν το χαρακτήρα *αποθετηρίου*, το οποίο ενσωματώνει δικαίωμα κυριότητας και υποδηλώνει τη νομή του κομιστή του πάνω στα εμπορεύματα, ή *ενεχυρογράφου*, το οποίο παρέχει δικαίωμα σύστασης ενεχύρου με την πρώτη χωριστή οπισθογράφησή του, οπότε ο νομιμοποιούμενος κομιστής του αποκτά και τη νομή των πραγμάτων⁷⁵.

Οι τίτλοι αυτοί εκδίδονται από τις Γενικές Αποθήκες στο όνομα και σε διαταγή του αποθέτη⁷⁶ και βεβαιώνουν την παραλαβή των εμπορευμάτων προς φύλαξη και ενσωματώνουν απαίτηση προς απόδοση των αποτεθέντων εμπορευμάτων στο νόμιμο κομιστή τους. Επομένως, για την εφαρμογή της διάταξης του άρθρου 26 παρ.3 του ν.δ της 17-7/13-8-1923 απαιτείται όπως οι αποδείξεις αυτές εκδοθούν στο όνομα της πιστώτριας τράπεζας κατόπιν σχετικής υπόδειξης του αποθέτη (δικαιούχου της πίστωσης) ή όπως οπισθογραφηθούν στην τράπεζα. Στην περίπτωση αυτή η κρατούσα άποψη δέχεται ότι η αναγκαστική εκποίηση των εμπορευμάτων που καλύπτει το νόμιμο ενέχυρο θα γίνει αποκλειστικά κατά τις διατάξεις των άρθρων 45 επ. του ν.δ 3077/1954 και όχι βάσει των διατάξεων του ν.δ της 17-7/13-8-1923 για την τραπεζική ενέγγυα πίστωση⁷⁷.

1.4.4 Απώλεια νόμιμου ενεχύρου

Ελλείπει ειδικής νομοθετικής ρύθμισης για την απώλεια του νόμιμου ενεχύρου εφαρμοστέες τυγχάνουν οι γενικές διατάξεις. Έτσι, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 1243 περ.2 ΑΚ «απόσβεση του ενεχύρου επέρχεται με την απόδοση του πράγματος από το δανειστή

⁷⁴ Βλ. άρθρο 1 παρ.2 του ν.δ 3077/1954

⁷⁵ Ρόκας Ν., Στοιχεία Τραπεζικού Δικαιου, 2002, σελ. 157 επ.

⁷⁶ Βλ. άρθρο 28 του ν.δ 3077/1954

⁷⁷ Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.287 - Αντίθετα ο Ψυχομάνης Σπ., ό.π, σελ.50, σύμφωνα με τον οποίο η τράπεζα αποκτά επί των εμπορευμάτων καταπιστευματική κυριότητα και εφαρμοστέες είναι οι διατάξεις του ν.δ της 17-7/13-8-1923.

στον ενεχυραστή ή στον κύριο». Επομένως, η τράπεζα διατηρεί το δικαίωμα ενεχύρου επί των περιγραφόμενων στη φορτωτική εμπορευμάτων για όσο χρόνο δεν εκχωρεί ή οπισθογραφεί τη φορτωτική στον εντολέα της πίστωσης και δεν του παραδίδει έστω και προσωρινά την κατοχή των εμπορευμάτων⁷⁸. Επίσης το ενέχυρο της τράπεζας αποσβέννεται και στην περίπτωση που ο πλοίαρχος του πλοίου που μεταφέρει τα εμπορεύματα τα παραδώσει στον αγοραστή ή σε καλόπιστο τρίτο χωρίς τη γνώση ή την επιθυμία της τράπεζας (άρθρο 1040 ΑΚ)⁷⁹.

1.4.5 Αναγκαστική εκτέλεση των εμπορευμάτων

Μετά την παραλαβή της φορτωτικής και την καταβολή του ποσού της πίστωσης στον δικαιούχο, η τράπεζα οφείλει να προσκαλέσει εγγράφως τον εντολέα της όπως παραλάβει τη φορτωτική και της αποδόσει το ποσό που αυτή κατέβαλε στο δικαιούχο. Αν ο εντολέας αρνηθεί να παραλάβει τη φορτωτική καταβάλλοντας το σύνολο της οφειλής του (το ποσό της πίστωσης, την συμφωνηθείσα προμήθεια και τις τυχόν δαπάνες της τράπεζας για την κανονική εκτέλεση της πίστωσης), η τράπεζα μπορεί να ξεκινήσει την ειδική διαδικασία αναγκαστικής εκτέλεσης των εμπορευμάτων που καλύπτονται από το νόμιμο ενέχυρό της ή/και των πραγμάτων του περιθωρίου, εφόσον υπάρχει τέτοιο⁸⁰.

Η διαδικασία εκτέλεσης θα διέπεται, σύμφωνα με τα άρθρα 29 παρ.2 και 31 παρ.1 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, από τις διατάξεις των άρθρων 40 επ. του ίδιου νομοθετικού διατάγματος με τις ιδιαίτερες ρυθμίσεις των άρθρων 31 και 33. Για την έναρξη της αναγκαστικής εκτέλεσης απαιτείται εκτελεστός τίτλος, ο οποίος στην περίπτωση της ενέγγυας πίστωσης είναι το έγγραφο της σύμβασης μαζί με τα επικυρωμένα αντίγραφα των φορτωτικών εγγράφων⁸¹. Το βέβαιο και το εκκαθαρισμένο της απαίτησης θα αποδεικνύεται από την απόδειξη εξόφλησης του δικαιούχου από την πιστώτρια τράπεζα⁸². Η επιταγή προς εκτέλεση θα πρέπει να συνταχθεί και να επιδοθεί σύμφωνα με τα άρθρα 40 επ. του ν.δ της 17-7/19-8-1923 και θα πρέπει να έχει ως περιεχόμενο την πρόσκληση για εξόφληση του ποσού, αναφορά του ποσού και του συμβολαιογράφου που θα διενεργήσει τον πλειστηριασμό. Ο πλειστηριασμός θα διενεργηθεί

⁷⁸ Με την παράδοση, για παράδειγμα, στον εντολέα της πίστωσης των κλειδιών της αποθήκης όπου έχει αποθηκεύσει τα εμπορεύματα. Βλ. το άρθρο 37 παρ.2 του ν.δ της 17-7/13-8-1923.

⁷⁹ Μάζης Π., ό.π, σελ.370

⁸⁰ Επισημαίνεται όμως ότι η τράπεζα δεν δικαιούται να προβεί σε πώληση των εμπορευμάτων με την εκχώρηση ή οπισθογράφιση της φορτωτικής, διότι τούτο συνιστά την ποινικά κολάσιμη πράξη της υπεξαίρεσης (ΠΚ 375, ΑΚ 978).

⁸¹ Μαρούδας Γ., ό.π, σελ.113 επ.

⁸² Μάζης Π., ό.π, σελ.375

μετά την πάροδο 10 ημερών από την πρόσκληση του άρθρου 31 παρ.1 του ν.δ 1923. Εάν όμως πρόκειται για εμπορεύματα που υπόκεινται σε φθορά, η εκτέλεση θα προχωρήσει είκοσι τέσσερις ώρες μετά την επίδοση πρόσκλησης από την πλευρά της τράπεζας, κατόπιν δικαστικής άδειας, χωρίς να χρειάζεται επίδοση επιταγής και πλειστηριασμός⁸³. Η τράπεζα που εκποιεί με άδεια του δικαστηρίου δεν υπέχει καμία ευθύνη ούτε απέναντι στον δικαιούχο ούτε απέναντι στον τρίτο, εκτός αν εμφιλοχώρησε δόλος ή βαρεία αμέλειά της⁸⁴.

Η πιστώτρια τράπεζα ικανοποιείται προνομιακά από το προϊόν του πλειστηριασμού⁸⁵ και, εφόσον υπάρχει υπόλοιπο, αυτό αποδίδεται στον οφειλέτη ή στους αναγγελλθέντες δανειστές, αν υπάρχουν τέτοιοι⁸⁶. Πάντως, αν δεν ικανοποιηθεί η τράπεζα από το τίμημα της εκποίησης, για το υπόλοιπο συνεχίζει να ευθύνεται ο εντολέας της πίστωσης⁸⁷.

1.5. ΝΟΜΙΚΗ ΦΥΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

1.5.1 Νομικός χαρακτηρισμός

Ένα από τα ζητήματα που έχουν απασχολήσει εντόνως την ελληνική νομολογία και θεωρία επικεντρώνεται στη νομική φύση της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης ως ενιαίας σύμβασης, ανεξάρτητα δηλαδή από τις επιμέρους έννομες σχέσεις των εμπλεκομένων σε αυτή προσώπων. Επί του ζητήματος αυτού έχουν διατυπωθεί διαφορετικές και κυρίως αντικρουόμενες μεταξύ τους απόψεις. Η κρατούσα στη νομολογία άποψη χαρακτηρίζει την τραπεζική ενέγγυα πίστωση ως έκταξη υπό ευρεία έννοια, στην οποία επικουρικά εφαρμόζονται οι σχετικές διατάξεις των άρθρων 876 επ. ΑΚ, όταν εμφανίζεται κενό στην υπάρχουσα ειδική νομοθετική ρύθμιση⁸⁸.

Ειδικότερα, η έκταξη των άρθρων 876 επ. ΑΚ είναι τριμερής έννομη σχέση, με την οποία ένα πρόσωπο (ο εκτάσσειν), εγχειρίζει σε ένα άλλο πρόσωπο (το λήπτη) ένα έγγραφο (συστατικό), με το οποίο εξουσιοδοτείται ο λήπτης να εισπράξει στο όνομά του από ένα τρίτο πρόσωπο (τον εκτασσόμενο) μια παροχή από χρήματα ή άλλα αντικαταστατά πράγματα και ο

⁸³ Βλ. τα άρθρα 31 παρ.2,3 και 43 παρ.1 του ν.δ της 17-7/19-8-1923

⁸⁴ Βλ. το άρθρο 31 παρ.4 του ν.δ της 17-7/19-8-1923

⁸⁵ Βλ. το άρθρο 45 παρ.1 του ν.δ της 17-7/19-8-1923

⁸⁶ Βλ. το άρθρο 45 παρ.2 του ν.δ της 17-7/19-8-1923. Από τη διάταξη αυτή συνάγεται ότι επιτρέπεται η επιβολή πολλαπλών κατασχέσεων : οι λοιποί δανειστές του εντολέα της πίστωσης μπορούν να επισπεύσουν και δεύτερη αναγκαστική εκτέλεση κατά τις γενικές διατάξεις του ΚΠολΔ μέχρι την τέλεση του πλειστηριασμού.

⁸⁷ Βλ. το άρθρο 32 του ν.δ της 17-7/19-8-1923

⁸⁸ ΠΠρΑθ 10862/1995, ΕτρΔ 1996, σελ.710 - ΑΠ 402/1995, ΕΕΔ 1995, σελ.771 - ΑΠ 1738/2014, ΕΕΔ 2015, σελ.115 - ΠΠρΑθ 4956/2008, ΕΕΔ 2011, σελ.444 - ΑΠ 38/2006 - ΕφΑθ 5603/2012, ΕΕΔ 2013, σελ.690

εκτασσόμενος να καταβάλει την παροχή στο λήπτη για λογαριασμό του εκτάσσοντος. Είναι δικαιοπραξία που εμπεριέχει διπλή εξουσιοδότηση του εκτάσσοντος αφενός προς τον εκτασσόμενο για την παροχή στο λήπτη και αφετέρου προς τον λήπτη να εισπράξει από τον εκτασσόμενο. Κατά κάποιους αποτελεί μονομερή δικαιοπραξία, ενώ κατ' άλλους σύμβαση. Αναφορικά με τον αξιολογικό χαρακτήρα της έκταξης, ορθότερο είναι να γίνει δεκτό ότι καθίσταται προσωπικό αξιόγραφο μετά την αποδοχή από μέρους του εκτασσόμενου, οπότε τούτο μεταβιβάζεται με εκχώρηση και όχι με οπισθογράφηση, μπορεί δε να αποτελέσει και αντικείμενο ενεχύρου⁸⁹. Η υποκείμενη έννομη σχέση μεταξύ εκτάσσοντος και λήπτη αποκαλείται «σχέση αξίας» ή «σχέση επίδοσης» και μπορεί να είναι οποιαδήποτε σχέση του ιδιωτικού δικαίου, όπως λ.χ η πώληση. Η υποκείμενη σχέση μεταξύ εκτάσσοντος και εκτασσομένου που δικαιολογεί την περιουσιακή επίδοση του εκτασσομένου προς το λήπτη, αποκαλείται «σχέση κάλυψης», λ.χ παροχή πίστωσης. Ο εκτασσόμενος με το λήπτη δεν συνδέονται οριστικά με ενοχικό δεσμό που θα μπορούσε να ιδρύσει υποχρέωση για παροχή, αλλά τέτοια υποχρέωση γεννάται μετά την αποδοχή της έκταξης εκ μέρους του εκτασσομένου (βλ. άρθρο 880 ΑΚ). Η έκταξη τέλος είναι αφηρημένη (αναιτιώδης) δικαιοπραξία, η περιουσιακή επίδοση δηλαδή είναι έγκυρη ακόμα και χωρίς συμφωνία για την αιτία της.

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι τα σημεία σύγκλισης της έκταξης με την τραπεζική ενέγγυα πίστωση είναι τα εξής: α) και οι δύο έννομες σχέσεις αποτελούν τριμερές σχήμα, με διπλή εξουσιοδότηση αφενός μεν του εκτάσσοντος (εντολέα της πίστωσης) προς τον εκτασσόμενο (πιστώτρια τράπεζα) προς καταβολή ορισμένης παροχής στον λήπτη (δικαιούχος της πίστωσης) και αφετέρου του εκτάσσοντος προς τον λήπτη για είσπραξη της παροχής αυτής, και β) η έκταξη έχει αφηρημένο χαρακτήρα, ενώ η τραπεζική ενέγγυα πίστωση διέπεται από την αρχή της αυτονομίας. Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση όμως αποτελεί έκταξη υπό ευρεία έννοια ή οιονεί έκταξη, δεδομένου ότι στην προκειμένη περίπτωση δεν συντρέχει ο για την ύπαρξη της έκταξης όρος της εγχείρισης εγγράφου από τον εκτάσσοντα στον υπέρ ου η έκταξη (λήπτη)⁹⁰. Εξάλλου η έννοια του αναιτιώδους της έκταξης είναι στενότερη της έννοιας της αρχής της αυτονομίας που διέπει την τραπεζική ενέγγυα πίστωση.

Πρακτική συνέπεια της επικουρικής εφαρμογής των διατάξεων της έκταξης του Αστικού Κώδικα στην τραπεζική ενέγγυα πίστωση είναι η αναλογική εφαρμογή στην τελευταία της διάταξης του άρθρου 877 εδ.β' ΑΚ, σύμφωνα με την οποία «ο εκτασσόμενος δεν έχει δικαίωμα να αντιτάξει ενστάσεις ούτε από τη σχέση του με τον εκτάσσοντα ούτε από τη σχέση του

⁸⁹ *Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Α.*, Ερμηνεία Αστικού Κώδικα, 2016, σελ.774

⁹⁰ ΑΠ 394/2006, 1150/1998 - ΕφΑθ 7470/2003, ΕΛΔ 2006, σελ.655

εκτάσσοντος με το λήπτη»⁹¹. Επομένως, στα πλαίσια λειτουργίας της αμετάκλητης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, η εκδότρια τράπεζα (εκτασσόμενη) δεν δικαιούται να αντιτάξει κατά του δικαιούχου της πίστωσης (υπέρ ου η έκταξη) ενστάσεις που αφορούν στην υποκείμενη σχέση (συνήθως πώληση) μεταξύ αυτού και του πελάτη της (εκτάσσοντος) ή την σχέση μεταξύ αυτής και του πελάτη της (σχέση κάλυψης).

Έχουν διατυπωθεί όμως και άλλες απόψεις για τη νομική φύση της ενέγγυας πίστωσης, όπως ότι η αυτή αποτελεί αφηρημένη υπόσχεση χρέους (873 ΑΚ)⁹² ή και μίσθωση έργου σε συνδυασμό με εντολή⁹³.

Θα πρέπει να επισημάνουμε, τέλος, ότι η ανωτέρω κατασκευή της ελληνικής νομολογίας έχει κυρίως ως σκοπό να εξηγήσει την αρχή της αυτονομίας που διέπει τη σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης⁹⁴. Ωστόσο, η ένταξη της τελευταίας σε ένα από τα γνωστά στην ελληνική νομική επιστήμη σχήματα του Αστικού Κώδικα (όπως και σε αντίστοιχα σχήματα του εκάστοτε εφαρμοστέου εθνικού δικαίου) ενέχει τον κίνδυνο να περιορίσει την ευελιξία και την οικονομική λειτουργία της. Για το λόγο αυτό ορθότερο θα ήταν ίσως να επικεντρωθούμε στο νομικό χαρακτηρισμό των επιμέρους σχέσεων των συμβαλλομένων μερών και στην οριοθέτηση των δικαιωμάτων και υποχρεώσεών τους στο πλαίσιο αυτών των σχέσεων παρά στη νομική φύση της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης ως σύνολο⁹⁵. Κατ' αυτόν τον τρόπο είναι εφικτή και η «εναρμόνιση» της ελληνικής νομικής επιστήμης και νομολογίας με την αντίστοιχη διεθνή, όπου

⁹¹ «Η πιστώτρια τράπεζα δεν θα μπορεί να προτείνει έναντι του νέου δικαιούχου στον οποίο μεταβιβάστηκε η πίστωση, αφού προηγουμένως αυτός προσκόμισε τα απαιτούμενα φορτωτικά έγγραφα συμμορφούμενος με τους όρους της πίστωσης, ένσταση συμψηφισμού για απαίτηση της κατά του πρώτου δικαιούχου της πίστωσης, λόγω προκαταβολών που δόθηκαν σε αυτόν πριν από τη μεταβίβαση της πίστωσης έναντι της ανοιγείσας υπέρ του πίστωσης, εφόσον η ανταπαίτηση αυτή δεν μνημονεύτηκε στο έγγραφο της μεταβίβασης της πίστωσης.», ΑΠ 81/1957, ΕΕΔ 1957, σελ.139.

⁹² ΕφΘεσ 2541/1983, ΕΕΔ 1985, σελ.630 - ΕφΑθ 6953/1995, ΝοΒ 1996, σελ.651

⁹³ Χρυσάνθης Χρ. υπό ΠΠρΑθ 10682/1995, ΔΕΕ 1996, σελ.396, όπου για την εξέταση του θέματος επισημαίνεται ότι ο έλεγχος των εγγράφων που οφείλει η εκδότρια τράπεζα αποτελεί παρεχόμενο έργο. Εξάλλου η τραπεζική ενέγγυα πίστωση εντάσσεται στην ευρύτερη κατηγορία των τραπεζικών συναλλαγών που καλούνται πιστωτικές εντολές πληρωμής, στις οποίες συγκαταλέγονται το έμβασμα και η πράξη τραπεζικού γύρου. Εφόσον λοιπόν το έμβασμα και η πράξη γύρου χαρακτηρίζονται συμβάσεις έργου, αντίστοιχος πρέπει να είναι και ο νομικός χαρακτηρισμός της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης. - ΕφΑθ 5704/1994, ΕΤΔ 1995, σελ.54, με το σκεπτικό ότι εφαρμόζονται συμπληρωματικά οι διατάξεις περί μισθώσεως έργου, καθόσον συμφωνείται η καταβολή αμοιβής (προμήθειας) στην τράπεζα.

⁹⁴ Μαρούδας Γ., ό.π, σελ.54

⁹⁵ Πρβλ. ΠολΠρΑθ 10682/1995, ΔΕΕ 1996, σελ.395 (με σχόλια Χρυσάνθη Χρ.) - ΜΠρΘεσ 1096/1994, ΕτρΑξΧρΔ 1994, σελ.51 - Μαρούδας Γ., ό.π, σελ.56

γίνεται δεκτό ότι η αρχή της αυτονομίας αποτελεί *sui generis* αρχή της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης⁹⁶.

1.5.2 Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση ως πράξη εμπορική

Σύμφωνα με το άρθρο 25 παρ.4 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, η σύμβαση της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης είναι αντικειμενικά εμπορική πράξη «δι' αμφοτέρους τους συμβαλλόμενους», και για τα δυο δηλαδή συμβαλλόμενα μέρη. Εφόσον όμως η τραπεζική ενέγγυα πίστωση είναι τριμερής έννομη σχέση, δημιουργείται ο εύλογος προβληματισμός σε ποιά ακριβώς συμβαλλόμενα μέρη αναφέρεται ο νομοθέτης. Πειστικότερη απάντηση επί του συγκεκριμένου ερωτήματος προκρίνεται εκείνη που δέχεται ότι ο νομοθέτης αναφέρεται στην πιστώτρια τράπεζα και στον εντολέα της πίστωσης⁹⁷. Τούτο προκύπτει κυρίως από τη συστηματική ερμηνεία των παρ.3 και 4 του άρθρου 25 : «αμφοτέροι οι συμβαλλόμενοι» είναι η πιστώτρια τράπεζα και ο εντολέας της πίστωσης, των οποίων η σχέση ορίζεται ως τυπική στο νόμο.

Αναφέρουμε σε αυτό το σημείο ότι ομοίου περιεχομένου ρύθμιση υπήρχε στο άρθρο 3Α των ΟΚΣ 500/1993, όπου προβλεπόταν ότι «οι Πιστώσεις, από τη φύση τους, είναι εμπορικές πράξεις διάφορες των συμβολαίων πώλησης ή άλλων συμβολαίων στα οποία μπορεί να βασίζονται». Από το αντίστοιχο άρθρο 4Α των UCP 600 όμως η πρόβλεψη αυτή έχει απαλειφθεί, αφήνοντας τη ρύθμιση του ζητήματος στο εκάστοτε εφαρμοστέο εθνικό δίκαιο.

1.6. ΤΑ ΕΙΔΗ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

1.6.1 Ανακλητή και ανέκκλητη (revocable or irrevocable documentary credit)

⁹⁶ Ward Petroleum Corp. v. Federal Deposit Insurance Corporation, 903 F.2d 1297, 1299 (10th Cir. 1990)

⁹⁷ Κατά το ελληνικό δίκαιο η τραπεζική ενέγγυα πίστωση θα αποτελεί υποκειμενικά εμπορική πράξη και για τους δυο, για την τράπεζα μεν επειδή είναι έμπορος εκ του νόμου (άρθρο 1 παρ.2 του Ν.2190/1920), για τον εντολέα της πίστωσης δε καθώς στην πλειοψηφία των περιπτώσεων θα τελεί κατ' επάγγελμα πρωτότυπες εμπορικές πράξεις του Εμπορικού Νόμου (αγορά προς μεταπώληση συνήθως), προς εξυπηρέτηση των οποίων ανοίχτηκε η ενέγγυα πίστωση. Ο δικαιούχος της πίστωσης αντίθετα μπορεί να μην είναι έμπορος ή μπορεί να είναι αλλά οι πράξεις του να έχουν αστικό και όχι εμπορικό χαρακτήρα. Βλ. σχετικά σε Γεωργιάδη Απ., ό.π, σελ.266 – Θεμελή Χρ., ό.π, σελ.47

Η διάκριση της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης σε ανακλητή και ανέκκλητη γίνεται με κριτήριο την οριστικότητα ή μη της υποχρέωσης που αναλαμβάνει η πιστώτρια τράπεζα έναντι του δικαιούχου της πίστωσης⁹⁸.

Ειδικότερα, μια ανακλητή πίστωση μπορεί να τροποποιηθεί ή να ακυρωθεί από την πιστώτρια τράπεζα σε οποιαδήποτε στιγμή και χωρίς προηγούμενη ειδοποίηση προς το δικαιούχο της πίστωσης⁹⁹. Στην περίπτωση αυτή δηλαδή ο εντολέας της πίστωσης δίνει εντολή στην τράπεζα να ανοίξει πίστωση υπέρ του δικαιούχου διατηρώντας το δικαίωμα να ανακαλέσει ή να τροποποιήσει τους όρους της πίστωσης¹⁰⁰. Η τράπεζα από την πλευρά της έχει απέναντι στον δικαιούχο της πίστωσης όλες τις απορρέουσες από τη σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης υποχρεώσεις, αν όμως χωρήσει ανάκληση ή τροποποίηση της εντολής μπορεί και υποχρεούται να αρνηθεί την πληρωμή του ποσού της πίστωσης στο δικαιούχο¹⁰¹. Βέβαια, το διαπλαστικό δικαίωμα του εντολέα της πίστωσης για ανάκληση ή τροποποίηση της εντολής δεν θα πρέπει να υπερβαίνει τα όρια της καλής πίστης και των χρηστών ηθών (281 ΑΚ)¹⁰². Επιπλέον υπόκειται σε χρονικό περιορισμό, καθώς η ανάκληση ή τροποποίηση της εντολής παράγει έννομα αποτελέσματα όταν λαμβάνει χώρα πριν την εμφάνιση στην εκδότρια ή ανταποκρίτρια τράπεζα των φορτωτικών εγγράφων τα οποία φαίνονται στην όψη τους ότι είναι σύμφωνα με τους όρους και τις προϋποθέσεις της πίστωσης¹⁰³. Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι αυτό το είδος ενέγγυας πίστωσης είναι επισφαλές για το δικαιούχο, στο μέτρο που είναι δυνατή η ανάκληση ή η τροποποίηση της χωρίς τη συναίνεση ή την ειδοποίηση του.

Μια ανέκκλητη πίστωση, αντίθετα, αποτελεί οριστική δέσμευση της εκδότριας τράπεζας, υπό την προϋπόθεση ότι τα καθορισμένα έγγραφα παρουσιάστηκαν στην κατονομαζόμενη ή στην πιστώτρια τράπεζα και τηρήθηκαν οι όροι και οι προϋποθέσεις της πίστωσης¹⁰⁴. Στην περίπτωση αυτή δηλαδή ο εντολέας δεν έχει δικαίωμα να ανακαλέσει μονομερώς την εντολή,

⁹⁸ ΑΠ 1150/1998 - ΕφΑθ 6953/1995 - ΠΠρΘεσ 1229/1997 - Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.249

⁹⁹ Βλ. το άρθρο 8Α ΟΚΣ 500/1993

¹⁰⁰ Η ανακλητή τραπεζική ενέγγυα πίστωση προβλέπεται ως τρόπος πληρωμής και των εκτός της χώρας προμηθευτών στρατιωτικού εξοπλισμού. Ειδικότερα, σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 48 παρ.6 του ν.3433/2006, το οποίο τυγχάνει εφαρμογής, κατά τη διάταξη του άρθρου 105 παρ.1 του ν.3978/2011, επί των πληρωμών, «η πίστωση που ανοίχθηκε τροποποιείται επί: α. Αλλαγής τίτλου του δικαιούχου Οίκου. β. Μερικής ή ολικής ματαίωσης της προμήθειας. γ. Πτώχευσης ή θανάτου του δικαιούχου. δ. Συμπλήρωσης του απαιτούμενου χρηματικού ποσού με την έκδοση νέου Χρηματικού Εντάλματος Προπληρωμής, συμπληρωματικού του πρώτου».

¹⁰¹ ΕφΑθ 6953/1995 - ΕφΑθ 6217/2005 - ΕφΠειρ 901/2004

¹⁰² Μαρούδας Γ., ό.π, σ.29

¹⁰³ Βλ. το άρθρο 8Β ΟΚΣ 500/1993

¹⁰⁴ Βλ. το άρθρο 9Α ΟΚΣ 500/1993

γεγονός που παρέχει εξασφάλιση στο δικαιούχο ότι θα πληρωθεί¹⁰⁵. Η ειδοποίηση του δικαιούχου από την πιστώτρια τράπεζα είναι πρόταση μη ανακλητή, η οποία, εφόσον γίνει δεκτή ρητώς ή σιωπηρώς από το δικαιούχο, δημιουργεί ευθεία και οριστική δέσμευση της τράπεζας, η οποία οφείλει, εφόσον προσκομισθούν εμπρόθεσμα τα προβλεπόμενα από την πίστωση φορτωτικά έγγραφα, να προβεί σε άμεση πληρωμή ή σε μελλοντική πληρωμή ή να αποδεχθεί συναλλαγματικές που έχει εκδώσει ο δικαιούχος ή η τυχόν ανταποκρίτρια τράπεζα, ανάλογα με τις προβλέψεις της πίστωσης¹⁰⁶. Μια ανέκκλητη πίστωση δεν μπορεί να τροποποιηθεί ούτε να ακυρωθεί χωρίς τη συγκατάθεση όλων των συμβαλλομένων μερών, ήτοι του εντολέα, της πιστώτριας τράπεζας, της βεβαιούσας τράπεζας (αν υπάρχει) και του δικαιούχου¹⁰⁷.

Το αν η πίστωση είναι ανακλητή ή ανέκκλητη θα πρέπει να συγκαταλέγεται στο ελάχιστο περιεχόμενο του εντύπου της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, να έχει αποτελέσει δηλαδή αντικείμενο συμφωνίας μεταξύ της πιστώτριας τράπεζας και του εντολέα της πίστωσης¹⁰⁸. Το άρθρο 6Γ ΟΚΣ 500 εισήγε ερμηνευτικό κανόνα σύμφωνα με τον οποίο, αν δεν υπάρχει ένδειξη για το αν η πίστωση είναι ανακλητή ή ανέκκλητη, η πίστωση θα θεωρείται ανέκκλητη. Ο ίδιος ερμηνευτικός κανόνας εισάγεται και με το άρθρο 28 περ.α' του ν.δ της 17-7/13-8-1923, όπου ορίζεται ότι, εφόσον δεν υπάρχει αντίθετη συμφωνία, αν ο δικαιούχος, μετά την ειδοποίηση του από την πιστώτρια τράπεζα για το άνοιγμα της πίστωσης, δήλωσε σε αυτήν αποδοχή, η πιστώτρια δεν δικαιούται να ανακαλέσει την πίστωση, εκτός αν στην ειδοποίησή της η πιστώτρια χαρακτήριζε ρητά την πίστωση ως ανακλητή¹⁰⁹. Το ίδιο θα ισχύει και αν η πιστώτρια τράπεζα χαρακτήρισε την πίστωση ως ανακλητή κατά την παροχή της εντολής προς την ανταποκρίτρια της.

Θα πρέπει όμως να επισημάνουμε ότι η ως άνω διάκριση παρουσιάζει πρακτικό ενδιαφέρον κυρίως για τις συμβάσεις τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης που διέπονται από τους ΟΚΣ 500. Στο πλαίσιο των UCP 600, αντίθετα, τα πράγματα έχουν διαφορετικά: ειδικότερα οι UCP 600 είναι κανόνες που έχουν εφαρμογή σε οποιαδήποτε ενέγγυα πίστωση¹¹⁰, πλην όμως πίστωση σημαίνει κάθε συμφωνία, όπως και αν ονομάζεται ή περιγράφεται, που είναι ανέκκλητη και ως εκ τούτου συνιστά οριστική δέσμευση της εκδότριας τράπεζας να τιμήσει μια σύμφωνη

¹⁰⁵ Η ανέκκλητη πίστωση προβλεπόταν ως τρόπος πληρωμής προμηθευτών εξωτερικού και επί δημοσίων συμβάσεων. Βλ. σχετικά στο άρθρο 35 παρ.5 του Κανονισμού Προμηθειών Δημοσίου (Π.Δ 118/2007) (μετά την κατάργησή του όμως από το ν.4412/2016 δεν προβλέπεται πλέον το άνοιγμα τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης ως τρόπος πληρωμής).

¹⁰⁶ Βλ. το άρθρο 9Α ΟΚΣ 500/1993

¹⁰⁷ Βλ. το άρθρο 9Δ.Ι ΟΚΣ 500/1993

¹⁰⁸ Βλ. το άρθρο 6Β ΟΚΣ 500/1993

¹⁰⁹ ΜονΠρΚοζ 192/1996, ΕτρΑξΧρΔ 1997, σελ.101

¹¹⁰ Βλ. UCP 600, άρθρο 1

παρουσίαση¹¹¹. Περαιτέρω, μια πίστωση είναι ανέκκλητη ακόμα κι αν δεν υπάρχει καμία σχετική με αυτό ένδειξη¹¹². Από το συνδυασμό των ανωτέρω ρυθμίσεων, σε συνάρτηση με το γεγονός ότι στους UCP 600 δεν γίνεται καμία μνεία σε ανακλητή πίστωση, μας οδηγεί στο συμπέρασμα ότι οι κανόνες αυτοί ρυθμίζουν, μετά την τελευταία αναθεώρησή τους, μόνο τις ανέκκλητες πιστώσεις, οι οποίες άλλωστε αποτελούν στην πράξη την πλειονότητα των ενέγγυων πιστώσεων.

Κατόπιν των ανωτέρω, επισημαίνεται ότι οι διακρίσεις των ενέγγυων πιστώσεων που ακολουθούν αφορούν μόνο στην ανέκκλητη ενέγγυα πίστωση¹¹³.

1.6.2 Βεβαιωμένη και μη βεβαιωμένη (confirmed or unconfirmed documentary credit).

Η διάκριση της ανέκκλητης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης σε βεβαιωμένη και μη βεβαιωμένη προϋποθέτει τη μεσολάβηση μιας δεύτερης τράπεζας, διάφορης της πιστώτριας τράπεζας, που βρίσκεται συνήθως στον τόπο της κατοικίας ή της έδρας του δικαιούχου της πίστωσης.

Σύμφωνα με το άρθρο 2 των UCP 600, βεβαιούσα τράπεζα (confirming bank) σημαίνει τράπεζα που προσθέτει τη βεβαίωσή της σε μια πίστωση, η οποία καθίσταται πλέον βεβαιωμένη, κατόπιν εξουσιοδότησης ή αιτήματος της εκδότριας τράπεζας¹¹⁴. Αν μια τράπεζα λάβει εξουσιοδότηση ή αίτημα από την εκδότρια τράπεζα να βεβαιώσει μια πίστωση αλλά δεν είναι διατεθειμένη να το κάνει, πρέπει να ενημερώσει την εκδότρια τράπεζα χωρίς καθυστέρηση και μπορεί να κοινοποιήσει την πίστωση χωρίς βεβαίωση¹¹⁵.

Η προσθήκη της βεβαίωσης σημαίνει οριστική δέσμευση της βεβαιούσας τράπεζας, επιπλέον αυτής της εκδότριας τράπεζας, να τιμήσει («honour») ή να διαπραγματευτεί μια σύμφωνη παρουσίαση (άρθρο 2 και 8β των UCP 600). Επομένως, δημιουργείται εις ολόκληρον

¹¹¹ Βλ. UCP 600, άρθρο 2

¹¹² Βλ. UCP 600, άρθρο 3

¹¹³ Αυτό γινόταν δεκτό και στο πλαίσιο των ΟΚΣ 500/1993.

¹¹⁴ «Σε ορισμένες περιπτώσεις, όταν η εκδότρια τράπεζα είναι διεθνούς φήμης, μπορεί να αρνηθεί τη βεβαίωση της πίστωσης με το σκεπτικό ότι κατ' αυτόν τον τρόπο αμφισβητείται η φερεγγυότητά της. Έτσι έγινε γνωστή και η πρακτική των «σιωπηρών βεβαιώσεων». Ο δικαιούχος ζητά σ' αυτήν την περίπτωση από μία τράπεζα της χώρας του να βεβαιώσει την πίστωση χωρίς να έχει εξουσιοδοτηθεί από την εκδότρια τράπεζα και έτσι μεν ο δικαιούχος έχει δικαιώματα απέναντι στη βεβαιούσα τράπεζα η δε βεβαιούσα τράπεζα δεν μπορεί να στραφεί κατά της εκδότριας ζητώντας να της καταβληθεί το ποσό που έδωσε στο δικαιούχο», Θεμελή Χρ., ό.π, σελ.34, όπου περαιτέρω παραπομπές επί του θέματος σε αλλοδαπή βιβλιογραφία.

¹¹⁵ Βλ. το άρθρο 8δ των UCP 600

ευθύνη της εκδότριας και της βεβαιούσας τράπεζας απέναντι στο δικαιούχο της πίστωσης¹¹⁶, οπότε παθητικά νομιμοποιείται ως εναγόμενη για την πληρωμή της πίστωσης τόσο η εκδότρια όσο και η βεβαιούσα τράπεζα. Για αυτόν ακριβώς το λόγο, η βεβαίωση μιας πίστωσης δημιουργεί κλίμα εμπιστοσύνης και ενισχυμένης ασφάλειας στις περιπτώσεις, κυρίως, που η ενέγγυα πίστωση εκδίδεται από τράπεζα χώρας με πολιτική, οικονομική και κοινωνική αστάθεια, η οποία ενδέχεται να αδυνατεί να εκπληρώσει τις υποχρεώσεις της¹¹⁷.

Ζήτημα ανάληψης αυτοτελούς δέσμευσης δημιουργείται στην περίπτωση που τη βεβαίωση προσθέτει υποκατάστημα της εκδότριας τράπεζας στην αλλοδαπή, ειδικά ενόψει του άρθρου 3 των UCP 600 όπου ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι «καταστήματα μιας τράπεζας σε άλλες χώρες θεωρούνται διαφορετικές τράπεζες». Στην περίπτωση αυτή ορθότερο είναι να μην γίνεται λόγος για αυτοτελή και ανεξάρτητη δέσμευση του υποκαταστήματος της εκδότριας τράπεζας, καθώς αυτό στερείται αυτοτελούς νομικής προσωπικότητας¹¹⁸.

Αντίθετα, για μη βεβαιωμένη πίστωση γίνεται λόγος στην περίπτωση που η μεσολαβούσα τράπεζα απλώς κοινοποιεί την πίστωση κατόπιν αιτήματος της εκδότριας τράπεζας (*κοινοποιούσα τράπεζα, advising bank*) ή πραγματοποιεί και την πληρωμή (*κατονομαζόμενη τράπεζα, nominated bank*), χωρίς ωστόσο να αναλαμβάνει προσωπικά οποιαδήποτε δέσμευση να τιμήσει ή να διαπραγματευτεί (άρθρα 2, 9 και 12 των UCP 600). Στις περιπτώσεις αυτές η μεσολαβούσα τράπεζα περιορίζεται στα καθήκοντα του αγγέλου και βοηθού εκπλήρωσης της εκδότριας τράπεζας (334 παρ.1 ΑΚ)¹¹⁹.

Η μεσολάβηση της δεύτερης τράπεζας στη σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης εξυπηρετεί ικανοποιητικά τα συμφέροντα του πωλητή, καθώς αυτός έχει τη δυνατότητα να διεκπεραιώνει τη διαδικασία τόσο στην πιστώτρια όσο και στη μεσολαβούσα τράπεζα. Εφόσον ειδικά η μεσολαβούσα τράπεζα θα βρίσκεται στον τόπο της κατοικίας ή της έδρας του, γίνεται αντιληπτό ότι ο δικαιούχος εξοικονομεί χρόνο και χρήμα.

Το ζήτημα αν θα πρόκειται για βεβαιωμένη ή αβεβαίωτη ανέκκλητη ενέγγυα πίστωση εξαρτάται από το περιεχόμενο της δήλωσης βούλησης της μεσολαβούσας τράπεζας, πράγμα που μπορεί να συναχθεί και ερμηνευτικώς κατά τα άρθρα 173, 200 και 288 ΑΚ¹²⁰.

¹¹⁶ ΕφΘεσ 2541/1983 - ΕφΑθ 9188/1984 - ΕφΑθ 6953/1995 - ΜονΠρΑθ 23647/1993, 2967/2007 - Bank of Baroda v. Vysya Bank Ltd., Lloyd's Rep.87, p.90

¹¹⁷ Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.252 - Αντωνόπουλος Σπ., Η αρχή της αυτονομίας της αμετάκλητης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, 1993, σελ.252

¹¹⁸ Ψυχολάνης Σπ., ό.π, σελ.78

¹¹⁹ ΕφΑθ 2369/1989 - ΠολΠρΘεσ 1096/1994 - ΠολΠρΚαβ 220/1997 - Βελέντζας Ι., Τραπεζική Διαμεσολάβηση προς εξασφάλιση απαιτήσεων, 1997, σελ.87

¹²⁰ Γέσιου-Φαλτσή Π., ό.π, σελ.949 επ.

1.6.3 Μεταβιβάσιμη και αμεταβίβαστη (transferable documentary credit).

Η διάκριση της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης σε μεταβιβάσιμη και αμεταβίβαστη αναφέρεται στη δυνατότητα του δικαιούχου να υποκατασταθεί στα δικαιώματά που έχει έναντι της τράπεζας από άλλον ή άλλους δικαιούχους (άρθρο 38 των UCP 600).

Μια μεταβιβάσιμη πίστωση μπορεί να καταστεί διαθέσιμη εν όλω ή εν μέρει σε έναν άλλο δικαιούχο («δεύτερος δικαιούχος») με αίτημα του δικαιούχου («πρώτος δικαιούχος»). Η πίστωση πρέπει να δηλώνει ρητά ότι είναι μεταβιβάσιμη¹²¹. Μεταβιβάζουσα τράπεζα μπορεί να είναι η κατονομαζόμενη τράπεζα που μεταβιβάζει την πίστωση ή, για μια πίστωση διαθέσιμη σε οποιαδήποτε τράπεζα, η τράπεζα που ειδικώς εξουσιοδοτείται από την πιστώτρια τράπεζα να μεταβιβάσει και αυτή μεταβιβάζει την πίστωση. Σε αντίθεση με το άρθρο 48Α των ΟΚΣ 500/1993, όπου προβλεπόταν ότι η εκδότρια τράπεζα δεν μπορεί να είναι μεταβιβάζουσα, στο άρθρο 38β των UCP 600, προβλέπεται ρητά το αντίθετο. Μεταβιβασθείσα πίστωση είναι η πίστωση που έχει τεθεί από τη μεταβιβάζουσα τράπεζα στη διάθεση ενός δεύτερου δικαιούχου.

Σε κάθε περίπτωση, πάντως, μια τράπεζα δεν υποχρεούται να μεταβιβάσει μια πίστωση παρά μόνο στο βαθμό και με τον τρόπο που ρητώς συναινεί η τράπεζα αυτή¹²². Ο πρώτος δικαιούχος δηλαδή έχει τη δυνατότητα να συμφωνήσει με το δεύτερο δικαιούχο (συνήθως προμηθευτή του ή παραγωγό των εμπορευμάτων του) τη μεταβίβαση της πίστωσης, αφού ειδοποιήσει την εκδότρια και μεσολαβούσα τράπεζα, η οποία, εφόσον συναινέσει, δεσμεύεται εφ' εξής έναντι του αποκτώντος στο βαθμό και με τον τρόπο που ρητώς συναίνεσε στη μεταβίβαση. Η μεταβίβαση της πίστωσης όμως δεν επηρεάζει το δικαίωμα της τράπεζας να αξιώσει την παρουσίαση των συμφωνηθέντων φορτωτικών εγγράφων¹²³, πολλώ δε μάλλον τα δικαιώματά του αγοραστή έναντι του πωλητή από τη σχέση αξίας¹²⁴.

Οποιοδήποτε αίτημα για μεταβίβαση πρέπει να αναφέρει αν και υπό ποιες προϋποθέσεις μπορούν να κοινοποιηθούν τροποποιήσεις στο δεύτερο δικαιούχο. Η μεταβιβασθείσα πίστωση πρέπει σαφώς να αναφέρει τις προϋποθέσεις αυτές¹²⁵. Αν μια πίστωση μεταβιβάζεται σε περισσότερους από ένα δεύτερους δικαιούχους, η απόρριψη μιας τροποποίησης από έναν ή περισσότερους δεύτερους δικαιούχους δεν εμποδίζει την αποδοχή της από οποιονδήποτε άλλο δεύτερο δικαιούχο, σε σχέση με τον οποίο η μεταβιβασθείσα πώληση θα τροποποιηθεί αντίστοιχα, γιατί καθένας από αυτούς διατηρεί αυτοτελές δικαίωμα να αποδεχθεί ή όχι τη

¹²¹ Βλ. το άρθρο 38β των UCP 600

¹²² Βλ. το άρθρο 38α των UCP 600

¹²³ Βλ. το άρθρο 38ια των UCP 600

¹²⁴ Θεμελή Χρ., ό.π, σελ.37

¹²⁵ Βλ. το άρθρο 38ε των UCP 600

μεταβίβαση με τις τροποποιήσεις ή χωρίς αυτές. Για οποιονδήποτε δεύτερο δικαιούχο που απέρριψε την τροποποίηση, η μεταβιβασθείσα πίστωση θα παραμείνει αμετάβλητη¹²⁶.

Μια πίστωση μπορεί να μεταβιβαστεί τμηματικά σε περισσότερους από ένα δεύτερους δικαιούχους υπό τον όρο ότι επιτρέπονται τμηματικές εκτελέσεις ή φορτώσεις¹²⁷.

Μια μεταβιβασθείσα πίστωση δεν μπορεί να μεταφερθεί με αίτημα του δεύτερου δικαιούχου σε οποιονδήποτε επόμενο δικαιούχο. Ο πρώτος δικαιούχος δεν θεωρείται επόμενος δικαιούχος¹²⁸. Κατά την έννοια της διάταξης αυτής, η μεταβιβασθείσα πίστωση μπορεί να μεταβιβαστεί μόνο μία φορά¹²⁹. Η εκ νέου μεταβίβασή της στον πρώτο δικαιούχο είναι επιτρεπτή, καθώς αυτός δεν θεωρείται επόμενος δικαιούχος.

Η μεταβιβασθείσα πίστωση πρέπει να απεικονίζει επακριβώς τους όρους και προϋποθέσεις της αρχικής πίστωσης, συμπεριλαμβανομένης της βεβαίωσης, αν υπάρχει. Τα μόνα στοιχεία της αρχικής πίστωσης που μπορεί να τροποποιούνται (να μειώνονται ή να περιορίζονται) αφορούν στο ποσό της πίστωσης, τις διάφορες τιμές μονάδας, την ημερομηνία λήξης, την προθεσμία για την παρουσίαση και την τελευταία ημερομηνία για τη φόρτωση ή δεδομένη χρονική περίοδο για φόρτωση¹³⁰.

Ο πρώτος δικαιούχος μπορεί, στο αιτημά του για μεταβίβαση, να αναφέρει ότι η τίμηση ή η διαπραγμάτευση στον δεύτερο δικαιούχο θα λάβει χώρα στον τόπο στον οποίο έχει μεταβιβαστεί η πίστωση και όχι σε αυτόν που ορίζεται αρχικά στην πίστωση¹³¹. Εξάλλου, ο πρώτος δικαιούχος έχει το δικαίωμα να αντικαταστήσει με δικό του τιμολόγιο και τραβηχτική, αν υπάρχει, τα αντίστοιχα του δεύτερου δικαιούχου για ένα ποσό που δεν θα υπερβαίνει αυτό που ορίζεται στην πίστωση, και με αυτή την αντικατάσταση ο πρώτος δικαιούχος μπορεί βάσει της πίστωσης να εισπράξει, αν υπάρχει, τη διαφορά μεταξύ του τιμολογίου του και του τιμολογίου του δεύτερου δικαιούχου¹³². Τον πρώτο δικαιούχο, τέλος, βαρύνουν, εκτός εναντίας συμφωνίας, όλα τα έξοδα της μεταβίβασης, όπως προμήθειες, αμοιβές, δαπάνες ή έξοδα¹³³.

Η μεταβίβαση της πίστωσης προτιμάται κυρίως στις δύο ακόλουθες περιπτώσεις:

α) ο δικαιούχος δεν είναι ο παραγωγός ή κατασκευαστής των εμπορευμάτων, αλλά τα προμηθεύεται από άλλο πρόσωπο με σκοπό την μεταπώλησή τους στον εντολέα της πίστωσης. Στην περίπτωση αυτή η μεταβίβαση της πίστωσης στον προμηθευτή (δεύτερος δικαιούχος) από

¹²⁶ Βλ. το άρθρο 38στ των UCP 600

¹²⁷ Βλ. το άρθρο 38δ των UCP 600

¹²⁸ Βλ. το άρθρο 38δ των UCP 600

¹²⁹ Βλ. και την αντίστοιχη διάταξη του άρθρου 48Z των ΟΚΣ 500

¹³⁰ Βλ. το άρθρο 38ζ των UCP 600

¹³¹ Βλ. το άρθρο 38ι των UCP 600

¹³² Βλ. το άρθρο 38η των UCP 600

¹³³ Βλ. το άρθρο 38γ των UCP 600

το δικαιούχο (πρώτος δικαιούχος) έχει ως σκοπό την εξασφάλιση του πρώτου ότι θα του καταβληθεί το τίμημα των πωληθέντων εμπορευμάτων, και

β) ο δικαιούχος αδυνατεί να προμηθεύσει τη συνολική συμφωνηθείσα ποσότητα των εμπορευμάτων. Στην περίπτωση αυτή όμως δεν εφαρμόζονται οι περί εκχώρησης διατάξεις (463 παρ.1 ΑΚ)¹³⁴, ήτοι η τράπεζα μετά τη μεταβίβαση δεν δικαιούται να συμψηφίσει ανταπαίτησή της κατά του δικαιούχου, εφόσον αυτή γεννήθηκε πριν τη μεταβίβαση, με απαίτησή του προμηθευτή ή κατασκευαστή. Επίσης δεν μπορεί να πραγματοποιηθεί κατάσχεση του προϊόντος της πίστωσης από δανειστές του δικαιούχου μετά τη μεταβίβαση, όπως επίσης το δικαίωμα του προμηθευτή ή παραγωγού για είσπραξη μέρους της πίστωσης, που του έχει ήδη μεταβιβασθεί, δεν επηρεάζεται από τυχόν πτώχευση του δικαιούχου¹³⁵.

Εν κατακλείδι θα πρέπει να επισημάνουμε ότι το ζήτημα αν η πίστωση είναι μεταβιβάσιμη ή όχι είναι διάφορο του ζητήματος της εκχώρησης του προϊόντος της πίστωσης από το δικαιούχο. Τούτο, διότι μεταβίβαση της πίστωσης σημαίνει μόνο εκχώρηση του δικαιώματος για εκτέλεση της πίστωσης. Το γεγονός όμως ότι μια πίστωση δεν ορίζει ότι είναι μεταβιβάσιμη δεν επηρεάζει το δικαίωμα του δικαιούχου να εκχωρήσει οποιοδήποτε προϊόν του οποίου είναι ή πρόκειται να γίνει δικαιούχος βάσει της πίστωσης, σύμφωνα με τις διατάξεις του εκάστοτε εφαρμοστέου δικαίου¹³⁶.

1.6.4 Πίστωση διαθέσιμη με άμεση πληρωμή, με μελλοντική πληρωμή, με αποδοχή ή με διαπραγμάτευση.

Η διάκριση αυτή των ενεργών πιστώσεων, η οποία πραγματοποιούνταν και στα πλαίσια των ΟΚΣ 500 (άρθρα 9 και 10), διατηρήθηκε και στους UCP 600 με τη διαφορά όμως ότι η πίστωση με άμεση, με μελλοντική πληρωμή και με αποδοχή έχουν ενσωματωθεί στην εννοιολογική προσέγγιση της έννοιας «τιμώ» («honour») του άρθρου 2.

Ειδικότερα, πίστωση διαθέσιμη με άμεση πληρωμή (payment at sight) είναι η πίστωση έναντι φορτωτικών εγγράφων, κατά την οποία η τράπεζα υπόσχεται να πληρώσει άμεσα («άμα τη εμφανίσει») των φορτωτικών εγγράφων, εφόσον αυτά είναι σύμφωνα με τους όρους και προϋποθέσεις της πίστωσης. Αυτό το είδος πίστωσης, που είναι και το απλούστερο, ρυθμίζεται και από το ν.δ της 17-7/13-8-1923.

Πίστωση με μελλοντική πληρωμή (deferred payment) είναι η πίστωση έναντι φορτωτικών εγγράφων, κατά την οποία η τράπεζα υπόσχεται να πληρώσει όχι με την παράδοση

¹³⁴ ΑΠ 1329/1956 (ΝΟΜΟΣ)

¹³⁵ Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.253

¹³⁶ Βλ. το άρθρο 39 των UCP 600

των φορτωτικών εγγράφων αλλά κατά τη λήξη προθεσμίας που θα ορίσουν τα συμβαλλόμενα μέρη. Στο συγκεκριμένο είδος πίστωσης θα πρέπει να διακρίνουμε την ημερομηνία λήξης της ενέγγυας πίστωσης, η οποία αποτελεί και την καταληκτική ημερομηνία παρουσίασης των φορτωτικών εγγράφων από το δικαιούχο¹³⁷, από την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας για την πληρωμή (maturity date), οπότε ο δικαιούχος δικαιούται να αξιώσει την πληρωμή της πίστωσης από την τράπεζα¹³⁸.

Η πίστωση με μελλοντική πληρωμή χρησιμοποιείται κυρίως στις περιπτώσεις κατά τις οποίες ο αγοραστής των εμπορευμάτων σκοπεύει να μεταπωλήσει τα εμπορεύματα. Τούτο, διότι με αυτό το είδος πίστωσης του δίνεται η δυνατότητα να αποκτήσει την κυριότητα των εμπορευμάτων και να τα μεταπωλήσει σε χρόνο προγενέστερο της πληρωμής του δικαιούχου. Επίσης, υποχρεούται να καλύψει την πιστώτρια τράπεζα σε χρόνο μεταγενέστερο, αφού έχει ήδη αποκομίσει το τίμημα από τη μεταπώληση των εμπορευμάτων¹³⁹. Τέλος, η πίστωση με μελλοντική πληρωμή έχουμε την άποψη ότι θα μπορούσε να καταστεί αποτελεσματικό εργαλείο για την καταπολέμηση της απάτης σχετικά με τα φορτωτικά έγγραφα, καθώς από το χρόνο παράδοσης στην τράπεζα των φορτωτικών εγγράφων μέχρι την ημερομηνία λήξης της προθεσμίας για πληρωμή μεσολαβεί έναν χρονικό διάστημα που θα μπορούσε να ανακαλυφθεί τυχόν εμφίλοχωρηθείσα απάτη.

Στο πλαίσιο της πίστωσης με μελλοντική πληρωμή εγείρεται το ζήτημα της αυστηρής τυπικότητας που διέπει τη σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης¹⁴⁰. Η αρχή αυτή, κατά την οποία η τράπεζα υποχρεούται να ακολουθεί αυστηρά τους όρους της εντολής του πελάτη της, καταλαμβάνει βεβαίως και το ζήτημα του χρόνου κατά τον οποίο η τράπεζα δικαιούται και υποχρεούται να καταβάλει το ποσό της πίστωσης στο δικαιούχο. Έτσι, σε περίπτωση που η τράπεζα πληρώσει πρόωρα, τότε ενεργεί με ίδιο κίνδυνο (723 ΑΚ). Δεν υπάρχει δηλαδή πεδίο εφαρμογής της διάταξης του άρθρου 324 εδ.α' ΑΚ, σύμφωνα με το οποίο, «αν ο χρόνος παροχής είναι ορισμένος, ο οφειλέτης σε περίπτωση αμφιβολίας έχει το δικαίωμα να εκπληρώσει την παροχή και πριν από το χρόνο αυτό». Αν μετά την πρόωρη πληρωμή και πριν από τη λήξη της προβλεπόμενης στην πίστωση προθεσμίας ανακύψουν και τεθούν υπόψη της τράπεζας γεγονότα που επιβάλλουν την εκ μέρους της άρνηση καταβολής κατά τον ορισμένο χρόνο, η τράπεζα δεν δικαιούται πλέον να στραφεί κατά του εντολέα της για την αναζήτηση των δαπανών της¹⁴¹.

¹³⁷ Βλ. το άρθρο 6δ των UCP 600

¹³⁸ Θεμελή Χρ., ό.π., σελ.40

¹³⁹ Γεωργιάδης Απ., ό.π., σελ.254

¹⁴⁰ Γιοβανόπουλος Ρ., Τραπεζική ενέγγυα πίστωση και ελαττωματικότητα των εγγράφων, Αρμ.2001, σ.163

¹⁴¹ Θεμελή Χρ., ό.π., σελ.41 – Βλ. όμως και το άρθρο 7γ των U.C.P 600, όπου προβλέπεται ρητά η υποχρέωση της πιστώτριας τράπεζας να καλύψει την βεβαιούσα τράπεζα που εκτέλεσε, έστω και πρόωρα, μια πίστωση με

Δικαιούται όμως να στραφεί κατά του δικαιούχου με βάση τις διατάξεις για τον αδικαιολόγητο πλουτισμό (904 επ. ΑΚ)¹⁴².

Πίστωση με αποδοχή (payment against acceptance) είναι η πίστωση κατά την οποία η τράπεζα υπόσχεται να αποδεχθεί συναλλαγματικές προθεσμίας (πληρωτέες δηλαδή μετά προθεσμία από την όψη¹⁴³) που εκδίδονται από το δικαιούχο.

Πίστωση τέλος διαθέσιμη με διαπραγμάτευση (negotiation) σημαίνει αγορά από την κατονομαζόμενη τράπεζα συναλλαγματικών (που σύρονται σε βάρος μιας τράπεζας άλλης από την κατονομαζόμενη τράπεζα) ή/και εγγράφων βάσει μιας σύμφωνης παρουσίας, με προκαταβολή ή με συμφωνία προκαταβολής κεφαλαίων στον δικαιούχο κατά ή πριν από την εργάσιμη ημέρα τραπεζών που η κατονομαζόμενη τράπεζα δικαιούται να λάβει το κάλυμμα¹⁴⁴. Η διαπραγμάτευση λοιπόν έχει τις δύο εξής έννοιες: α) έκδοση συναλλαγματικών όψεως ή προθεσμίας από το δικαιούχο με πληρώτρια την πιστώτρια τράπεζα. Στο ελληνικό δίκαιο πρόκειται στην ουσία για πώληση συναλλαγματικής, όπου ο κομιστής οπισθογραφεί και παραδίδει συναλλαγματική στη διαπραγματευόμενη τράπεζα λαμβάνοντας ως τίμημα την τρέχουσα προεξοφλητική αξία της είτε άμεσα είτε σε μεταγενέστερο χρόνο, και β) παράδοση των συμφωνηθέντων εγγράφων στη δεχόμενη να διαπραγματευθεί τράπεζα έναντι καταβολής της τρέχουσας προεξοφλητικής αξίας της πίστωσης, μειωμένης δηλαδή κατά το ύψος των τόκων που αντιστοιχούν στο ολικό ποσό από την καταβολή μέχρι τον συμφωνηθέντα στην πίστωση χρόνο πληρωμής. Η δεύτερη αυτή έννοια της διαπραγμάτευσης είναι αποδεκτή στα πλαίσια του αγγλικού και αμερικανικού δικαίου αλλά δεν αναγνωρίζεται από το ελληνικό δίκαιο¹⁴⁵.

1.6.5 Ενέγγυα πίστωση «κόκκινης» (red clause) και «πράσινης» ρήτρας (green clause).

Η ενέγγυα πίστωση «κόκκινης» ή «ερυθράς» ρήτρας¹⁴⁶ είναι μία πίστωση που περιέχει ρήτρα προκαταβολής σε εφαρμογή όρου της σχέσης αξίας (συνήθως διεθνούς πώλησης) για προκαταβολή τμήματος ή ολόκληρου του τιμήματος. Η ρήτρα αυτή υποχρεώνει την πιστώτρια

μελλοντική πληρωμή βάσει μιας σύμφωνης παρουσίας. Η νομολογία των αγγλικών δικαστηρίων πριν από την αναθεώρηση των UCP ήταν αντίθετη. Βλ. ενδεικτικά την BANCO SANTANDER SA v. BAYFERN LTD AND OTHERS: COMC 29 JUN 1999.

¹⁴² Γεωργιάδης Απ., ό.π., σελ.256

¹⁴³ Βλ. ν.5325/1932 αρ.33 εδ.1.

¹⁴⁴ UCP 600, άρθρο 2

¹⁴⁵ Ψυχομάνης Σπ., ό.π., σελ.170

¹⁴⁶ Η ρήτρα οφείλει το όνομά της στο γεγονός ότι αναγράφεται με κόκκινο μελάνι ή σε κόκκινο πλαίσιο. ΠολΠρΑθ 10862/1995, ΔΕΕ 1996, σελ.398.

τράπεζα να προκαταβάλει στο δικαιούχο μέρος ή ολόκληρο το ποσό της πίστωσης, το οποίο συμψηφίζεται με το ποσό της τελικής καταβολής κατά την εκτέλεση της πίστωσης.

Στην πράξη η «κόκκινη» ρήτρα εμφανίζει σπουδαία οικονομική λειτουργία για το δικαιούχο της πίστωσης, διότι αποτελεί συνήθως μορφή χρηματοδότησης του (means of financing) για την εξεύρεση κεφαλαίων απαραίτητων για την ολοκλήρωση του συμβατικού αντικείμενου της σύμβασης πώλησης (π.χ αγορά μηχανημάτων και πρώτων υλών για την παραγωγή των προς πώληση εμπορευμάτων¹⁴⁷) ή για την εν γένει επενδυτική χρηματοδότησή του.

Σε αντίθεση με την οικονομική λειτουργία της «κόκκινης» ρήτρας για το δικαιούχο της πίστωσης, για την πιστώτρια τράπεζα η ρήτρα αυτή είναι επισφαλής, καθώς η προκαταβολή της πίστωσης λαμβάνει χώρα πριν τη φόρτωση των εμπορευμάτων και την παρουσίαση στην τράπεζα των συμφωνηθέντων φορτωτικών εγγράφων. Για το λόγο αυτό συνήθως συμφωνείται ότι η είσπραξη της προκαταβολής από το δικαιούχο θα γίνει έναντι παροχής ορισμένων διασφαλίσεων στην πιστώτρια τράπεζα. Οι διασφαλίσεις αυτές στην τραπεζική ορολογία καλούνται «πράσινη» ρήτρα (green clause) και μπορούν να έχουν τη μορφή εγγυητικής επιστολής σε πρώτη ζήτηση ή αποθετηρίου επ' ονόματι της πιστώτριας τράπεζας. Έτσι, σε περίπτωση πλημμελούς εκπλήρωσης των υποχρεώσεων του δικαιούχου από τη σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης (π.χ εκπρόθεσμη παρουσίαση των φορτωτικών εγγράφων) η τράπεζα είναι δυνατό να ανακτήσει το ποσό της καταβληθείσας προκαταβολής με κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής ή με εκποίηση των αποθηκευμένων εμπορευμάτων που καλύπτονται από το αποθετήριο. Στην περίπτωση που δεν ζητηθούν από την πιστώτρια τράπεζα διασφαλίσεις, γίνεται λόγος για μη διασφαλισμένη «κόκκινη ρήτρα».

Τέλος, τόσο η «κόκκινη» όσο και η «πράσινη» ρήτρα αποτελούν κατά το ελληνικό δίκαιο ρήτρες προπληρωμής και διακρίνονται από την ρήτρα διαπραγμάτευσης των άρθρων 2, 7 και 8 των UCP 600. Ειδικότερα, στην ρήτρα διαπραγμάτευσης το ποσό της πίστωσης εισπράττεται με αφαίρεση προεξοφλητικού τόκου¹⁴⁸ και δικαιούχος καθίσταται η τράπεζα που θα προεξοφλήσει το ποσό της πίστωσης. Αντίθετα, στη ρήτρα προπληρωμής το ποσό της

¹⁴⁷ Θεμελή Χρ., ό.π, σελ.42

¹⁴⁸ Προεξοφλητικός τόκος ή τόκος αναγωγής είναι αυτός που αντιστοιχεί στο κέρδος του δανειστή σε περίπτωση πρόωρης εξόφλησης του χρέους (βλ. σχετικά το άρθρο 324 παρ.2 ΑΚ). Στην χρηματοοικονομική ο προεξοφλητικός τόκος είναι συνδεδεμένος με την χρονική αξία του χρήματος και ειδικότερα με την έννοια της παρούσας αξίας (present value), η οποία είναι η αξία που έχει σήμερα ένα συγκεκριμένο ποσό που θα δοθεί σε μία ορισμένη ημερομηνία στο μέλλον.

πίστωσης εισπράττεται χωρίς αφαίρεση προεξοφλητικού τόκου, ενώ δικαιούχος της πίστωσης παραμένει ο πωλητής των εμπορευμάτων¹⁴⁹.

1.6.6 Επαναληπτική ή ανακυκλούμενη πίστωση (revolving credit)

Επαναληπτική ή ανακυκλούμενη τραπεζική εγγύα πίστωση είναι εκείνη που με ρητό όρο της αναγνωρίζει στο δικαιούχο το δικαίωμα να κάνει χρήση της πίστωσης επανειλημμένα σε τακτά χρονικά διαστήματα. Ο δικαιούχος μπορεί να αξιώσει από τη μεσολαβούσα τράπεζα το ανώτατο ποσό της πίστωσης (plafond), χωρίς η μερική ή συνολική αυτή καταβολή να συνεπάγεται μείωση του ύψους του συμφωνημένου ποσού¹⁵⁰. Στην περίπτωση δηλαδή του συγκεκριμένου είδους τραπεζικής εγγύας πίστωσης η τράπεζα συμφωνεί με τον εντολέα της να ανοίξει πίστωση για ένα διάστημα μέχρι ορισμένο ποσό υπέρ τρίτου δικαιούχου που είναι δυνατό να ανανεώνεται από τον εντολέα, ώστε ο δικαιούχος να μπορεί να αποστέλλει διαδοχικά φορτωτικά έγγραφα, που κάθε φορά η αξία τους δεν θα υπερβαίνει το προκαθορισμένο ανώτατο ποσό (plafond).

Το συγκεκριμένο είδος τραπεζικής εγγύας πίστωσης εξυπηρετεί κυρίως τις ανάγκες επιχειρήσεων που δραστηριοποιούνται σε διαφορετικές χώρες και συναλλάσσονται μεταξύ τους διαρκώς και σταθερά (λ.χ στις περιπτώσεις των framework agreements), καθώς συμβάλλει στην εξοικονόμηση χρόνου και χρήματος. Παράλληλα, το συγκεκριμένο είδος πίστωσης είναι χρήσιμο και σε επιχειρήσεις που παρουσιάζουν υψηλή διακύμανση στα ταμειακά τους αποθέματα ή εμφανίζουν απρόοπτα έξοδα.

1.6.7 Πίστωση υποστήριξης ή βοηθητική πίστωση (back to back credit, ancillary letter of credit).

Το είδος αυτό της τραπεζικής εγγύας πίστωσης συνδέεται στενά και ανοίγεται με βάση μία ήδη υπάρχουσα κύρια ανέκκλητη πίστωση. Στην περίπτωση αυτή ο δικαιούχος μίας κύριας ανέκκλητης πίστωσης χρησιμοποιεί την τελευταία ως ασφάλεια προκειμένου να ανοιχτεί εγγύα πίστωση υπέρ ενός άλλου προσώπου (συνήθως θα πρόκειται για τον προμηθευτή του στον οποίο και θα αδυνατεί κατά κανόνα να καταβάλει το συμφωνηθέν μεταξύ τους τίμημα¹⁵¹).

¹⁴⁹ Χρυσάνθης Χρ., υπό ΠολΠρΑθ 10862/1995, ΔΕΕ 1996, σελ.395

¹⁵⁰ Γεωργιάδης Απ., ό.π., σελ.256

¹⁵¹ «Για παράδειγμα ανοίγει πίστωση μεγάλος αγοραστής στις ΗΠΑ για ελαιόλαδο, μεγάλος εξαγωγέας των Αθηνών ανοίγει ως αγοραστής, βάσει της ως άνω πίστωσης, πολλές πιστώσεις για πωλητές παραγωγούς σε διάφορα μέρη της Ελλάδας ή και του εξωτερικού. Η τράπεζα κατοχυρώνεται γιατί κρατά στα χέρια της το πρωτότυπο της κύριας πιστώσεως ΗΠΑ-Αθήνας και καταβάλλει στις ανταποκρίτριες τράπεζες τις μικρότερες πιστώσεις, ώστε να

Η βοηθητική πίστωση ανοίγεται με τους ίδιους όρους της κύριας ανέκκλησης πίστωσης, όμως το ποσό της θα υπολείπεται αυτού της κύριας πίστωσης, καθώς η μεταξύ τους διαφορά θα συνιστά το εμπορικό κέρδος του δικαιούχου της κύριας πίστωσης¹⁵².

1.7 ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΤΑΞΥ ΤΩΝ ΣΥΜΒΑΛΛΟΜΕΝΩΝ ΣΤΗΝ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗ ΕΝΕΓΓΥΑ ΠΙΣΤΩΣΗ ΜΕΡΩΝ

Τα εμπλεκόμενα στην τραπεζική ενέγγυα πίστωση πρόσωπα είναι καταρχήν τρία, ήτοι ο εντολέας της πίστωσης, η εκδότρια τράπεζα και ο δικαιούχος της πίστωσης, ενώ ενδέχεται να μεσολαβεί και ένα τέταρτο πρόσωπο, μια δεύτερη τράπεζα, η οποία είτε λειτουργεί ως ανταποκρίτρια της πιστώτριας τράπεζας είτε ως βεβαιούσα τράπεζα. Συνεπώς, στο πλαίσιο μιας τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης αναπτύσσονται περισσότερες της μίας έννομες σχέσεις που καθεμιά έχει την ιδιαίτερη λειτουργία της και συνεπάγεται διαφορετικές υποχρεώσεις και δικαιώματα.

Αναλυτικότερα τα προκύπτοντα ζεύγη έννομων σχέσεων έχουν ως εξής:

1.7.1 Σχέση μεταξύ της πιστώτριας τράπεζας και του εντολέα της πίστωσης

Η σχέση της πιστώτριας τράπεζας με τον πελάτη της (εντολέα της πίστωσης) καλείται σχέση κάλυψης και απορρέει από τη σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης. Βάσει της σχέσης αυτής η εκδότρια τράπεζα υποχρεούται να ανοίξει την πίστωση, να κοινοποιήσει στο δικαιούχο το άνοιγμα της πίστωσης, να παραλάβει τα φορτωτικά έγγραφα που παρουσιάζει σε αυτή ο δικαιούχος και να (προ)καταβάλει σε αυτόν το ποσό της πίστωσης. Πριν από την πληρωμή όμως της πίστωσης, η τράπεζα υποχρεούται με βάση την αρχή της αυστηρότητας των εγγράφων να ελέγξει ότι τα παρουσιασθέντα φορτωτικά έγγραφα ανταποκρίνονται, κατά τα τυπικά τους στοιχεία («στην όψη τους»), στην εντολή που έλαβε από τον πελάτη της. Μετά την καταβολή της πίστωσης στο δικαιούχο, ο εντολέας της τράπεζας είναι υποχρεωμένος να παραλάβει από την εκδότρια τράπεζα τα φορτωτικά έγγραφα και να της αποδώσει το ποσό της πίστωσης μαζί με τις δαπάνες στις οποίες υποβλήθηκε για την κανονική εκτέλεση της σύμβασης και τις τυχόν συμφωνηθείσες προμήθειες και τόκους. Σε περίπτωση όμως που δεν πράξει ένα από τα ανωτέρω, η τράπεζα που έχει αποκτήσει νόμιμο ενέχυρο επί των περιγραφόμενων στα

συγκεντρωθούν στην Αθήνα και να αντικατασταθούν με φορτωτικά για ΗΠΑ. Έτσι τα εμπορεύματα μπορούν να μεταπωληθούν πολλές φορές, να ανοιγούν αλυσιδωτές πιστώσεις βάσει μιας μεγάλης αρχικής πιστώσεως που χρησιμεύει ως ασφάλεια για τις λοιπές», Φαρμακίδης Ο., ό.π, σελ.225

¹⁵² *Τετρίμελη Α., ό.π, σελ.50*

φορτωτικά έγγραφα εμπορευμάτων από το χρονικό σημείο της καταβολής μπορεί να τα εκποιήσει προς ικανοποίηση της απαίτησής της.

Αναφορικά με τη νομική φύση της σχέσης αυτής έχουν διατυπωθεί διάφορες απόψεις. Κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη η σχέση αυτή θεωρείται έμμισθη εντολή με εντολέα τον πελάτη της τράπεζας και εντολοδόχο την πιστώτρια τράπεζα, η οποία διέπεται από τις διατάξεις των άρθρων 713 επ. ΑΚ περί εντολής¹⁵³. Κατά τη Θεμελή Χρ., «η σχέση πελάτη-τράπεζας εμφανίζει έντονα προσωπικό και εμπιστευτικό χαρακτήρα για τον οποίο μόνο οι διατάξεις της εντολής (και ειδικά αυτές των άρθρων 717-728 ΑΚ) παρίστανται ικανές να ρυθμίσουν δίκαια τα συμφέροντα των μερών»¹⁵⁴.

Σημαντική όμως μερίδα της θεωρίας χαρακτηρίζει τη σχέση αυτή ως μεικτή σύμβαση ανοίγματος πίστωσης και μίσθωσης έργου (681 ΑΚ) ή εντολής, ανάλογα με το αν η τράπεζα δικαιούται ή όχι προμήθεια¹⁵⁵, ή και ως σύμβαση έργου που έχει ως αντικείμενο την επιμέλεια ξένων υποθέσεων¹⁵⁶.

1.7.2 Σχέση μεταξύ της πιστώτριας τράπεζας και του δικαιούχου της πίστωσης

Η σχέση μεταξύ της πιστώτριας τράπεζας και του δικαιούχου συνίσταται στην ανάληψη προσωπικής, αυτόνομης και οριστικής υποχρέωσης της εκδότριας τράπεζας να «τιμήσει» την πίστωση, να καταβάλει δηλαδή στο δικαιούχο το ποσό της πίστωσης, ή να διαπραγματετεί, υπό τον όρο ότι τα καθοριζόμενα φορτωτικά έγγραφα παρουσιάζονται σε αυτή εντός της ορισμένης προθεσμίας και συνιστούν «στην όψη τους» μια σύμφωνη με τους όρους και τις προϋποθέσεις της πίστωσης παρουσίαση¹⁵⁷. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη η σχέση αυτή χαρακτηρίζεται ως αφηρημένη υπόσχεση χρέους του άρθρου 873 ΑΚ¹⁵⁸. Επομένως, η τράπεζα αναλαμβάνει αυτοτελώς την υποχρέωση να πληρώσει τον δικαιούχο ανεξάρτητα από την αιτία γενεσής του χρέους, ήτοι τη σχέση κάλυψης. Η υπόσχεση αυτή είναι σύμβαση ενοχική και ρυθμίζεται αποκλειστικά με βάση τους όρους της πίστωσης που γνωστοποιούνται στο δικαιούχο¹⁵⁹, καταρτίζεται δε μετά από σχετική γραπτή πρόταση που η

¹⁵³ ΑΠ 38/2006, 394/2006 - ΕφΑθ 7470/2003, 6953/1995, 2396/1989 - ΜΠρΘεσ 1096/1994 - ΠΠρΘεσ 12604/1995

¹⁵⁴ Θεμελή Χρ., ό.π, σελ.60

¹⁵⁵ Λουκόπουλος Α., Η αμετάκλητος αποσβεστική πίστωσης, 1953, σελ.40 επ. - Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.277 επ. - Βλ. επίσης και τις ΕφΑθ 5704/1994, ΠΠρΑθ 1724/1997, 2593/1998.

¹⁵⁶ Κιάντων Παμπούκη Α., Δίκαιο Τραπεζικών Εργασιών, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις, σελ.85

¹⁵⁷ Βλ. σχετικά τα άρθρα 7 και 15 των UCP 600

¹⁵⁸ ΑΠ 38/2006, 394/2006

¹⁵⁹ ΑΠ 38/2006, 394/2006 - ΕφΑθ 7470/2003, 6953/1995 - ΠΠρΚαβ 220/1997 - Βλ. και άρθρο 28 του ν.δ της 17-7/13-8-1923.

τράπεζα απευθύνει στο δικαιούχο. Για την τελείωση της σύμβασης δεν απαιτείται η περιέλευση της αποδοχής του δικαιούχου στην πιστώτρια τράπεζα. Τέλος, ενόψει του γεγονότος ότι η υπόσχεση χρέους είναι αφηρημένη δικαιοπραξία, η απλή αναφορά της αιτίας στην πρόταση της τράπεζας δεν ασκεί επιρροή, ειδικά όταν αυτή η αναφορά γίνεται αορίστως¹⁶⁰.

1.7.3 Σχέση μεταξύ της πιστώτριας και της μεσολαβούσας τράπεζας

Η σχέση μεταξύ της πιστώτριας και της μεσολαβούσας τράπεζας αποτελεί κατά την κρατούσα στη νομολογία άποψη σύμβαση έργου (681 ΑΚ) με στοιχεία εντολής (713 ΑΚ), καθώς αποβλέπει στη διεκπεραίωση υπόθεσης της πιστώτριας τράπεζας¹⁶¹. Κατά την ίδια άποψη, οι διατάξεις της εντολής εφαρμόζονται αναλογικά, ενώ αποσπασματικά έχει διατυπωθεί και η αντίθετη άποψη, ότι δηλαδή χωρεί ευθεία εφαρμογή των διατάξεων της εντολής¹⁶².

Εκ των ανωτέρω συνάγεται ότι η μεσολαβούσα τράπεζα ως εντολοδόχος έχει την υποχρέωση να εκτελέσει την εντολή και η πιστώτρια τράπεζα μπορεί να αξιώσει την εκτέλεση. Η μεσολαβούσα τράπεζα υποχρεούται να εκτελέσει την πίστωση με κάθε επιμέλεια και να συμμορφώνεται προς τις οδηγίες της πιστώτριας τράπεζας (717 ΑΚ). Αν ελλείπουν ειδικές οδηγίες, η μεσολαβούσα τράπεζα οφείλει να πράξει κάθε τι που επιβάλλεται από τη φύση της υπόθεσης, προς το συμφέρον της πιστώτριας τράπεζας, σύμφωνα με την καλή πίστη και τα συναλλακτικά ήθη¹⁶³. Επίσης, ευθύνεται έναντι της πιστώτριας τράπεζας για κάθε πταίσμα της κατά την εκτέλεση της πίστωσης, εφόσον επήλθε ζημία στην πιστώτρια τράπεζα, ιδίως σε περίπτωση που δεν ακολούθησε τις ρητές οδηγίες της τελευταίας ή εφόσον υπερέβη τα όρια της εντολής (714, 717 ΑΚ). Τέλος, η μεσολαβούσα τράπεζα έχει το δικαίωμα να απαιτήσει από την πιστώτρια καθετί που δαπάνησε για την εκτέλεση της πίστωσης (719 ΑΚ)¹⁶⁴.

1.7.4 Σχέση μεταξύ μεσολαβούσας τράπεζας και δικαιούχου της πίστωσης

Για την εξέταση της συγκεκριμένης σχέσης θα πρέπει πρώτα να διακρίνουμε μεταξύ αφενός μιας βεβαιούσας τράπεζας και αφετέρου μιας ανταποκρίτριας ή/και πληρώτριας

¹⁶⁰ ΑΠ 1279/2012, 1489/2009

¹⁶¹ ΕφΑθ 2396/1989, 6953/1995 - ΠΠρΘεσ 12604/1995

¹⁶² ΕφΑθ 1329/1956 - ΜΠρΠειρ 5/1957

¹⁶³ ΑΠ 1115/2003 - ΕφΠειρ 1324/1996

¹⁶⁴ Στην πράξη μεταξύ των δύο τραπεζών τηρείται συμψηφιστικός λογαριασμός, οπότε η μεσολαβούσα τράπεζα καλύπτεται με την εγγραφή απλά και μόνο στα βιβλία χρέωσης της πιστώτριας του ποσού που κατέβαλε στο δικαιούχο, μετά την παρουσίαση από αυτόν των φορτωτικών εγγράφων. Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.297 - Βλ. και το άρθρο 7γ των U.C.P 600

τράπεζας. Στην πρώτη περίπτωση η βεβαιούσα τράπεζα δεσμεύεται οριστικά να τιμήσει ή να διαπραγματευτεί από τη στιγμή που προσθέτει τη βεβαίωσή της στην πίστωση και δημιουργείται εις ολόκληρον ευθύνη της εκδότριας και της βεβαιούσας τράπεζας απέναντι στο δικαιούχο της πίστωσης¹⁶⁵. Στην περίπτωση όμως της ανταποκρίτριας ή κατονομαζόμενης τράπεζας δεν δημιουργείται απολύτως κανένας συμβατικός δεσμός μεταξύ της μεσολαβούσας τράπεζας και του δικαιούχου, καθώς η πρώτη εκτελεί καθήκοντα βοηθού εκπλήρωσης της εκδότριας τράπεζας (ΑΚ 334 παρ.1)¹⁶⁶. Σε περίπτωση λοιπόν υπαίτιας συμπεριφοράς της μεσολαβούσας τράπεζας καθιερώνεται αντικειμενική ευθύνη της πιστώτριας τράπεζας απέναντι στο δικαιούχο κατά τους όρους του άρθρου 334 παρ.1 ΑΚ. Το άρθρο 37α των UCP περιέχει ειδική απαλλακτική ρήτρα, σύμφωνα με την οποία η πιστώτρια τράπεζα δεν ευθύνεται για πταίσμα της ανταποκρίτριας τράπεζας, αν ο εντολέας είχε επιτρέψει την εκτέλεση με ανταποκρίτρια τράπεζα¹⁶⁷. Τέλος, η ανταποκρίτρια τράπεζα ευθύνεται έναντι του ζημιωθέντος δικαιούχου, μόνο αν συντρέχουν στο πρόσωπό της οι όροι της αδικοπραξίας (914 επ. ΑΚ)¹⁶⁸, ενώ έναντι της πιστώτριας τράπεζας ευθύνεται κατά τους όρους της σχέσης που τις συνδέει.

1.7.5 Σχέση μεταξύ εντολέα και δικαιούχου της πίστωσης

Η σχέση αυτή, που αποκαλείται και σχέση αξίας, είναι κατά κανόνα σύμβαση διεθνούς πώλησης. Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση ανοίγεται προς εξυπηρέτηση αυτής της σχέσης και υπό αυτή την έννοια μπορεί να λεχθεί ότι αποτελεί την παραγωγική αιτία της (όχι όμως την causa της)¹⁶⁹. Όσον αφορά στη σχέση των δύο αυτών συμβάσεων μεταξύ τους, η νομολογία του ανωτάτου ακυρωτικού¹⁷⁰ έχει δεχθεί ότι το άνοιγμα της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης συνδέεται, όχι με τη σύναψη, αλλά με την εκπλήρωση της συμβάσεως πώλησεως την οποία και εξυπηρετεί¹⁷¹. Επομένως, η πώληση καταρτίζεται μόλις τα συμβαλλόμενα μέρη συμφωνήσουν

¹⁶⁵ Βλ. άρθρο 8β των UCP 600

¹⁶⁶ Εφαθ 2396/1989 - ΠΠρΚαβ 220/1997 - ΠΠρΑθ 8668/1990, 9227/1994

¹⁶⁷ Βλ. και την Εφαθ 3591/1987, ΕλλΔνη 1988, σελ.331 – Αντίθετη όμως η ρύθμιση του άρθρου 30 παρ.2 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, σύμφωνα με το οποίο η πιστώτρια ευθύνεται για ίδιο δόλο ή αμέλεια, περιλαμβανομένης και της αμέλειας περί την εκλογή ανταποκριτή.

¹⁶⁸ ΑΠ 660/1971 - Εφαθ 2832/1975

¹⁶⁹ ΠΠρΑθ 9227/1994, ΕΕΔ 1996, σελ.724

¹⁷⁰ ΑΠ 402/1995, ΕΕμπΔ 1995, σελ.771

¹⁷¹ Αντίθετη η παλαιότερη νομολογία του ίδιου Δικαστηρίου (ΑΠ 116/1965), σύμφωνα με την οποία, η συνομολόγηση και λειτουργία της ενέγγυας πίστωσης αποτελεί ουσιώδη όρο της σύμβασης πώλησης, ώστε η τελευταία να θεωρείται καταρτισθείσα από τη στιγμή που θα συντρέξουν οι προϋποθέσεις για την κατάρτιση της ενέγγυας πίστωσης.

για τα πράγματα που αποτελούν το αντικείμενο της πώλησεως, για το τίμημα και για τον τρόπο καταβολής του τελευταίου με ενέγγυα αμετάκλητη πίστωση, εφόσον ο τρόπος αυτός πληρωμής του τιμήματος τέθηκε κατά τις διαπραγματεύσεις ως σημείο για την επίτευξη συμφωνίας. Ο κανόνας αυτός ισχύει ακόμη και αν πρόκειται για υπερπόντιες συναλλαγές. Μολαταύτα, ενόψει της αρχής της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ), είναι δυνατόν τα μέρη να αναγάγουν την ρήτρα καταβολής του τιμήματος με τραπεζική ενέγγυα πίστωση σε αναβλητική αίρεση της σύμβασης πώλησης, έτσι ώστε όλες οι υποχρεώσεις να εκπληρωθούν από το χρόνο πλήρωσης της αίρεσης, της έκδοσης δηλαδή της πίστωσης¹⁷².

1.8 ΛΥΣΗ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση, όπως άλλωστε και κάθε σύμβαση, μπορεί για ορισμένους λόγους να μην ολοκληρωθεί και να λυθεί χωρίς να έχουν επέλθει τα σκοπούμενα έννομα αποτελέσματά της.

Αρχικά, η πιστώτρια τράπεζα μπορεί να συμφωνήσει με τον πελάτη της τη λύση της ενέγγυας πίστωσης με βάση την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ). Περαιτέρω, η εκδότρια τράπεζα έχει το δικαίωμα να καταγγείλει τη σύμβαση μονομερώς οποτεδήποτε κατά τις γενικές διατάξεις¹⁷³. Η καταγγελία αυτή μπορεί να είναι τακτική, όταν η σύμβαση ανοίγματος πίστωσης είναι αόριστης χρονικής διάρκειας, ή έκτακτη, όταν η σύμβαση είναι ορισμένου χρόνου και συντρέχει σπουδαίος λόγος, λ.χ. σημαντική μείωση της περιουσίας του πελάτη της.

Λόγο λύσης της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης συνιστά και η ανάκληση της πίστωσης από την πλευρά του εντολέα¹⁷⁴. Έτσι, από το χρονικό διάστημα ανοίγματος της πίστωσης μέχρι το χρόνο αποδοχής της πίστωσης από το δικαιούχο, ο εντολέας της πίστωσης μπορεί να ανακαλέσει την πίστωση (είτε πρόκειται για ανακλητή είτε για ανέκκλητη) χωρίς κανέναν περιορισμό, καθώς η τραπεζική ενέγγυα πίστωση ως συναλλαγή δεν έχει ολοκληρωθεί. Μέσα στο ίδιο χρονικό διάστημα την πίστωση μπορεί να ανακαλέσει και η πιστώτρια τράπεζα για σπουδαίο λόγο, λ.χ. κακή πίστη ή αφερεγγυότητα του εντολέα της. Επίσης, κατά το ίδιο χρονικό διάστημα η σύμβαση τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης μπορεί να λυθεί και λόγω θανάτου, πτώχευσης ή υποβολής σε δικαστική συμπαράσταση του εντολέα της πίστωσης ή, εφόσον αυτός είναι νομικό πρόσωπο, σε περίπτωση διάλυσής του (κατ' ανάλογη εφαρμογή των άρθρων 724-726 ΑΚ).

¹⁷² Βλ. σχετικά σε *Μάζη Π.*, ό.π., σελ.354

¹⁷³ *Θεμελή Χρ.*, ό.π., σελ.104

¹⁷⁴ Βλ. άρθρα 47 παρ.2 και 65 παρ.2 του ν.δ της 17-7/13-8-1923.

Όμως μετά την αποδοχή της πίστωσης από το δικαιούχο θα πρέπει να διακρίνουμε αν πρόκειται για ανακλητή ή ανέκκλητη πίστωση. Ειδικότερα, στην περίπτωση της ανακλητής πίστωσης ισχύουν *mutatis mutandis* όσα ελέχθησαν παραπάνω για το χρόνο πριν από την αποδοχή. Επισημαίνεται όμως ότι καταληκτικό χρονικό σημείο άσκησης του δικαιώματος ανάκλησης είναι εκείνο κατά το οποίο εκτελείται η πίστωση. Εφόσον αυτή εκτελέστηκε, δεν χωρεί ανάκληση της πίστωσης. Επί των ανέκκλητων όμως πιστώσεων, το άρθρο 10 των UCP επιτρέπει την κατάργησή τους (ή και την τροποποίησή τους) μόνο κατόπιν συμφωνίας όλων των συμβαλλομένων στη σύμβαση μερών (361 ΑΚ), ήτοι του εντολέα, της πιστώτριας τράπεζας, του δικαιούχου και της μεσολαβούσας τράπεζας, αν υπάρχει.

Τέλος, η τραπεζική ενέγγυα πίστωση λύεται αυτοδικαίως και στην περίπτωση που παρέλθει άπρακτη η προθεσμία που τάχθηκε από τον εντολέα της πίστωσης, εντός της οποίας ο δικαιούχος υποχρεούται να προσκομίσει προς παρουσίαση τα συμφωνηθέντα φορτωτικά έγγραφα και να ζητήσει εκτέλεση της πίστωσης¹⁷⁵. Σε περίπτωση που δεν τάχθηκε τέτοια προθεσμία, τα φορτωτικά έγγραφα πρέπει να παρουσιαστούν εντός 21 ημερών από την πραγματοποίηση της φόρτωσης και σε κάθε περίπτωση όχι αργότερα από την ημερομηνία λήξης της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης¹⁷⁶. Οι προθεσμίες αυτές λοιπόν φέρουν το χαρακτήρα διαλυτικής αίρεσης με την πλήρωση της οποίας επέρχεται αυτοδικαίως η λύση της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης. Αυτό ακριβώς το γεγονός μπορεί να δικαιολογήσει και το χαρακτηρισμό της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης ως σύμβασης ακριβόχρονης εκτέλεσης.

1.9 ΔΙΑΚΡΙΣΗ ΑΠΟ ΣΥΓΓΕΝΕΙΣ ΘΕΣΜΟΥΣ

1.9.1 Σύμβαση Λομβαρδίας ή Σύμβαση προκαταβολής έναντι φορτωτικών εγγράφων

Η Σύμβαση Λομβαρδίας (Σύμβαση Lombard)¹⁷⁷ ή σύμβαση προκαταβολής έναντι φορτωτικών εγγράφων αποτελεί και αυτή ενέγγυα πίστωση με τη διαφορά όμως ότι, σε σχέση με την τραπεζική ενέγγυα πίστωση, έχει διαφορετικό σκοπό και ακολουθεί διαφορετική πορεία. Συγκεκριμένα, με την ενέγγυα πίστωση Λομβαρδίας η τράπεζα καταβάλλει στον πωλητή των

¹⁷⁵ Είναι όμως δυνατό η παρουσίαση των φορτωτικών εγγράφων να γίνει εντός των ταχθεισών προθεσμιών προκειμένου ο δικαιούχος να αποκτήσει το δικαίωμα πληρωμής του ποσού της πίστωσης, η καταβολή όμως μπορεί να γίνει και μεταγενέστερα. *Κιάντου Παμπούκη Α.*, Δίκαιο Τραπεζικών Εργασιών, Εργαστηριακές Παραδόσεις, σελ.91

¹⁷⁶ Βλ. άρθρο 14γ των UCP 600

¹⁷⁷ Βλ. αναλυτικότερα σε *Θεμελή Χρ.*, ό.π., σελ.21 και σε *Γεωργακόπουλο Α.*, Τραπεζική και Χρηματιστηριακό Δίκαιο, 2000, σελ.386

εμπορευμάτων, ο οποίος είναι και πελάτης της, μέρος ή το σύνολο του ποσού του τιμήματος με την παράδοση σε αυτή από τον πωλητή των φορτωτικών εγγράφων. Στη συνέχεια η τράπεζα θα παραδώσει τα φορτωτικά έγγραφα στον αγοραστή, προκειμένου να εισπράξει από αυτόν το τίμημα¹⁷⁸. Διαπιστώνουμε επομένως ότι η τράπεζα συνδέεται με συμβατικούς δεσμούς μόνο με τον πωλητή των εμπορευμάτων-πελάτη της, ενώ έναντι του αγοραστή δεν αναλαμβάνει καμία υποχρέωση. Η ιδιορρυθμία της σύμβασης αυτής είναι ότι η τράπεζα προκαταβάλλει στον πωλητή, που είναι και εντολέας της, το τίμημα των εμπορευμάτων, αντί να αποδώσει αυτό εκ των υστέρων βάσει της διάταξης του άρθρου 719 ΑΚ¹⁷⁹.

Οι ουσιαστικές διαφορές της σύμβασης Λομβαρδίας από την τραπεζική ενέγγυα πίστωση ανευρίσκονται στα εξής σημεία: α) η σύμβαση Λομβαρδίας εξυπηρετεί κυρίως το εξαγωγικό εμπόριο, ενώ η τραπεζική ενέγγυα πίστωση το εισαγωγικό, β) η πορεία της σύμβασης Λομβαρδίας είναι αντίστροφη εκείνης της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης γ) στη σύμβαση Λομβαρδίας δεν υπάρχει κανείς συμβατικός δεσμός μεταξύ τράπεζας και αγοραστή, και δ) η τραπεζική ενέγγυα πίστωση έχει ως πρωταρχικό σκοπό την εξασφάλιση της πληρωμής του τιμήματος, ενώ η σύμβαση Λομβαρδίας αποτελεί μορφή δανεισμού στον πωλητή προς ταμειακή διευκόλυνσή του.

Στη σύμβαση Λομβαρδίας χωρεί, βάσει του άρθρου 34 του ν.δ της 17-7/13-8-1923, αναλογική εφαρμογή των διατάξεων περί ενέγγυας πίστωσης¹⁸⁰. Η αναλογία αφορά κυρίως στην έγγραφη κατάρτιση της σύμβασης (άρθρο 25 παρ.3), στην απόκτηση νόμιμου ενεχύρου που αποκτά η τράπεζα επί των περιγραφόμενων στη φορτωτική εμπορευμάτων ή επί του τυχόν περιθωρίου που λαμβάνει από τον πωλητή προς διασφάλιση της απαίτησής της από το χορηγηθέν σε αυτόν δάνειο (άρθρα 25 παρ.2, 26 παρ.1 και 3, 31-33).

1.9.2 Standby Letter of Credit

Το standby letter of credit¹⁸¹ είναι μορφή εγγυητικής επιστολής με το περίβλημα της ενέγγυας πίστωσης¹⁸². Ο θεσμός αυτός χρησιμοποιείται κυρίως από τις αμερικανικές τράπεζες,

¹⁷⁸ ΕφΑθ 288/1956, ΕΕΝ 1956, σελ.511

¹⁷⁹ Κιάντου-Παμπούκη Α., ό.π., σελ.64-65

¹⁸⁰ Γεωργιάδης Απ., ό.π., σελ.307

¹⁸¹ Στα ελληνικά ο όρος αποδίδεται ως πιστωτική επιστολή αναμονής. Στην αλλοδαπή βιβλιογραφία το standby letter of credit διακρίνεται από την τραπεζική ενέγγυα πίστωση με τη χρήση του όρου “commercial documentary credit” για την τελευταία.

¹⁸² Βλ. αναλυτικότερα σε Γκούσκου Αγγ., Εγγυητική Επιστολή με ρήτρα πληρωμής σε πρώτη ζήτηση, 1995, σελ.29 επ., όπου περαιτέρω αναφέρεται ότι «και οι τρεις αυτές συμβάσεις αποτελούν υποχρεώσεις που αναλαμβάνουν οι τράπεζες απέναντι στους πελάτες τους και επιτρέπουν στους τελευταίους να συνάψουν συμβάσεις, η κατάρτιση των

καθώς η εκεί νομοθεσία αναγνωρίζει τη δυνατότητα παροχής αυτόνομων εγγυήσεων αποκλειστικά στις ασφαλιστικές εταιρίες και όχι στα τραπεζικά ιδρύματα¹⁸³.

Η μεγάλη διάδοση του θεσμού και εκτός των Η.Π.Α οδήγησε στην αποδοχή του θεσμού και στην Ελλάδα. Με την υπ' αριθμ. 458/7/29.10.1990 απόφαση της Επιτροπής Νομισματικών και Πιστωτικών Θεμάτων της Τράπεζας της Ελλάδας επιτράπηκε στις τράπεζες που λειτουργούν στην Ελλάδα να εκδίδουν και πιστωτικές επιστολές σε συνάλλαγμα «με τους όρους και τις προϋποθέσεις που καθορίζονται από τους πιστωτικούς και συναλλαγματικούς κανόνες που εκάστοτε ισχύουν για την έκδοση εγγυητικής επιστολής σε συνάλλαγμα»¹⁸⁴. Εξάλλου, το άρθρο 1 παρ.1 των U.C.P 600 ορίζει ότι οι κανόνες που ισχύουν για την τραπεζική ενέγγυα πίστωση εφαρμόζονται και στο standby letter of credit στο μέτρο που προσιδιάζουν στη φύση του.

Σκοπός έκδοσης της πιστωτικής επιστολής αναμονής είναι η διασφάλιση του δικαιούχου (beneficiary) από τη ζημία που επέρχεται από την παθολογική εξέλιξη ορισμένης ενοχής με τρίτο (οφειλέτης). Το standby letter of credit ομοιάζει με την τραπεζική ενέγγυα πίστωση κατά το μέρος ότι βάσει σχετικής ρήτρας η τράπεζα υποχρεούται να καταβάλλει το αναγραφόμενο χρηματικό ποσό στο λήπτη εφόσον αυτός προσκομίσει εκ των προτέρων προσδιορισμένα στην επιστολή έγγραφα¹⁸⁵. Τα έγγραφα αυτά όμως δεν θα είναι τα φορτωτικά έγγραφα που απαιτούνται στην τραπεζική ενέγγυα πίστωση, αλλά κατά κανόνα συναλλαγματική, δικαστική απόφαση, έγγραφη αναγνώριση χρέους του υπέρ ου, τιμολόγια ή ακόμα έγγραφη απλή δήλωση του ίδιου του δικαιούχου ότι επήλθε η εξασφαλιστική περίπτωση¹⁸⁶. Πάντως, και αυτά τα έγγραφα εξετάζονται από την τράπεζα μόνο κατά τα τυπικά τους στοιχεία και δεν απαιτείται έλεγχος ουσίας.

1.9.3 Τραπεζική Εγγυητική Επιστολή

Με την εγγυητική επιστολή ένα πρόσωπο (ο εκδότης, η τράπεζα), υπόσχεται εγγράφως στον δανειστή ενός τρίτου (λήπτης ης εγγυητικής επιστολής) ότι θα του καταβάλει ορισμένη χρηματική παροχή είτε σε πρώτη ζήτηση, δηλαδή με μόνη την υποβολή του σχετικού αιτήματος του λήπτη της εγγυητικής επιστολής (εγγυητική επιστολή σε πρώτη ζήτηση) είτε υπό όρους, υπό

οποίων διευκολύνεται από την επίταση της ευθύνης του οφειλέτη και την ενδυνάμωση της θέσης του δανειστή. Και οι τρεις συμβάσεις αποτελούν solo consensus συμβάσεις ανοίγματος πίστωσης που στη γαλλική θεωρία ονομάζονται credit par signature. Οι τράπεζες δηλαδή δέχονται να παράσχουν την υπογραφή τους – χωρίς να γίνεται άμεση μεταφορά χρημάτων- και αυτό ισοδυναμεί καταρχήν με το άνοιγμα μιας πίστωσης».

¹⁸³ Μαρίνος Μ., ό.π, σελ.33

¹⁸⁴ Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.309

¹⁸⁵ Βελέντζας Ι, ό.π, σελ.345-346

¹⁸⁶ Γεωργιάδης Απ., ό.π, σελ.34

την προϋπόθεση δηλαδή της τηρήσεως κάποιων διατυπώσεων εκ μέρους του λήπτη (εγγυητική επιστολή υπό όρους) και πάντως χωρίς ο εκδότης να δικαιούται ή να υποχρεούται να αναχθεί στη σχέση του λήπτη με τον τρίτο ή στη σχέση που συνδέει τον ίδιο με τον τρίτο. Η υπόσχεση αυτή λειτουργεί ανεξάρτητα από τη βασική σχέση μεταξύ τρίτου και λήπτη ενώ, επίσης, δεν επηρεάζεται από τη σχέση της υποσχεθείσας τράπεζας και του τρίτου, εντολέα της. Η γένεση της υποχρέωσης της καταβολής του ποσού της εγγυητικής επιστολής είτε λόγω της δηλώσεως του λήπτη είτε πληρώσεως των αναγραφόμενων στην εγγυητική επιστολή όρων, αποκαλείται κατάπτωση της εγγυητικής επιστολής.¹⁸⁷

Εκ των ανωτέρω συνάγονται ευκρινώς οι ομοιότητες της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης με την τραπεζική εγγυητική επιστολή υπό τον όρο της παρουσίας εγγράφων. Πρώτον, και οι δύο συμβάσεις αποτελούν αυτόνομες ενοχές οδηγώντας σε άμεση ικανοποίηση του δικαιούχου, χωρίς να μπορούν να προβληθούν ενστάσεις από τη σχέση αξίας. Δεύτερον, στην εγγυητική επιστολή υπό όρο τίθεται ως όρος της κατάπτωσής της η προσκόμιση από το δικαιούχο ορισμένων εγγράφων. Τρίτον, και στις δύο συμβάσεις βρίσκει εφαρμογή ο κανόνας της αυστηρότητας των εγγράφων, οπότε και στην εγγυητική επιστολή η τράπεζα οφείλει να ελέγξει μόνο την πληρότητα και τυπική εγκυρότητα των προσκομιζόμενων εγγράφων σε συνδυασμό με τις προϋποθέσεις που τίθενται στο σώμα της εγγυητικής επιστολής χωρίς να εξετάσει την ουσιαστική βασιμότητα του αιτήματος κατάπτωσης.

Η βασική διαφορά των δύο συμβάσεων έγκειται στο σκοπό τους. Ειδικότερα, η τραπεζική ενέγγυα πίστωση αποτελεί μέσο πληρωμής στο διεθνές εμπόριο και συνιστά βέβαιη απαίτηση του δικαιούχου αυτής. Για το λόγο αυτό μπορεί αφενός να κατασχεθεί από τους δανειστές του στα χέρια της τράπεζας και αφετέρου μπορεί να μεταβιβαστεί περαιτέρω. Η τραπεζική εγγυητική επιστολή από την άλλη αποτελεί μέσο εξασφάλισης μιας απαίτησης. Επειδή μάλιστα η απαίτηση του λήπτη της είναι αβέβαια, διότι εξαρτάται από την κατά την κρίση του κατάπτωσή της, δεν μεταβιβάζεται περαιτέρω.

2. ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΤΡΑΠΕΖΙΚΗΣ ΕΝΕΓΓΥΑΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

2.1 ΕΛΕΓΧΟΣ ΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΩΝ

Στο πλαίσιο μιας τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης τα ορισθέντα σε αυτή έγγραφα και ο έλεγχος τους από τις τράπεζες αποτελεί καφαιωδους σημασίας σημείο αναφοράς για την

¹⁸⁷ ΜΠρΑθ (ΑσφΜ) 12909/2013 – ΜΕΦΠειρ 238/2015 - Βλ. αναλυτικότερα περί εγγυητικής επιστολής σε *Ψυχομάνη Σπ.*, Ζητήματα Εγγυητικών Επιστολών, ΝοΒ 1994, σελ.594 επ. και σε *Ελευθεριάδη Ν.*, Καταχρηστική Κατάπτωση Εγγυητικής Επιστολής και προσωρινή δικαστική προστασία, 2002.

ομαλή εξέλιξη και την πραγμάτωση της οικονομικής λειτουργίας της σύμβασης. Σύμφωνα με το άρθρο 5 των U.C.P 600, οι τράπεζες ασχολούνται με έγγραφα και όχι με αγαθά, υπηρεσίες ή εκπλήρωση υποχρεώσεων με τα οποία μπορεί να σχετίζονται τα έγγραφα¹⁸⁸. Ο δικαιούχος οφείλει να παρουσιάσει τα έγγραφα αυτά εντός ταχθείσας προθεσμίας στην κατονομαζόμενη, στη βεβαιούσα ή στην εκδότρια τράπεζα, οι οποίες πρέπει να εξετάσουν μια παρουσίαση για να αποφασίσουν, βάσει των εγγράφων μόνο, αν τα έγγραφα φαίνονται στην όψη τους ότι αποτελούν ή όχι μια σύμφωνη παρουσίαση (άρθρο 14a U.C.P 600). Σύμφωνη είναι εκείνη η παρουσίαση που είναι σύμφωνη με τους όρους και τις προϋποθέσεις της πίστωσης, τις εφαρμοστέες διατάξεις των UCP και τη διεθνή τυποποιημένη τραπεζική πρακτική, ήτοι την πρακτική που αποτυπώνεται στους ISBP (άρθρο 2 U.C.P 600)¹⁸⁹. Τέλος, η τράπεζα είναι υποχρεωμένη να τιμήσει ή να διαπραγματευτεί την πίστωση από τη στιγμή που λάβει χώρα σύμφωνη και εμπρόθεσμη παρουσίαση των συμφωνηθέντων εγγράφων από το δικαιούχο (άρθρο 15 U.C.P 600). Από τις ανωτέρω ρυθμίσεις σαφώς συνάγεται ότι η τράπεζα υποχρεούται να καταβάλει το ποσό της πίστωσης στο δικαιούχο υπό τη μοναδική προϋπόθεση της εμπρόθεσμης εμφάνισης από τον τελευταίο εγγράφων που στην όψη τους συμφωνούν με τους όρους της πίστωσης, ακόμα και αν αυτά δεν πληρούν τους όρους της σύμβασης πώλησης. Με τον τρόπο αυτό πραγματώνεται και η ουσία της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, η οποία έγκειται στη διαβεβαίωση αφενός του πωλητή ότι θα του καταβληθεί το τίμημα της πώλησης, αν προσκομίσει έγγραφα που ανταποκρίνονται στους όρους της πίστωσης, και αφετέρου του αγοραστή ότι το τίμημα δεν θα καταβληθεί πριν πραγματικά παρουσιαστούν στη μεσολαβούσα τράπεζα τα έγγραφα αυτά¹⁹⁰. Υπό αυτά τα δεδομένα, η εξέταση των εγγράφων από την τράπεζα καθιστά δυνατή την πραγμάτωση της αρχής της αυτονομίας που διέπει την τραπεζική ενέγγυα πίστωση, υπό την έννοια ότι η τράπεζα δεσμεύεται μόνο από τους όρους της πίστωσης και όχι από τους όρους της σύμβασης πώλησης για την εξυπηρέτηση της οποίας ανοίχτηκε η πίστωση¹⁹¹.

2.1.1 Τόπος και Προθεσμία προς παρουσίαση. Προθεσμία προς έλεγχο των εγγράφων

¹⁸⁸ Venizelos S.A. v. Chase Manhattan Bank, 425 F.2d 461, 464-65 (2d Cir.1970)

¹⁸⁹ Στο άρθρο 13A των ΟΚΣ 500 προβλεπόταν ότι ο έλεγχος των εγγράφων από τις τράπεζες διεπόταν από τρία θεμελιώδη κριτήρια: α) την αμεροληψία (fairness) ως προς την αντιμετώπιση όλων των μερών της πίστωσης, β) την επίδειξη εύλογης επιμέλειας (reasonable care), και γ) τη διεθνή τυποποιημένη τραπεζική πρακτική (international standard banking practice). Από τους UCP 600 όμως έχουν απαλειφθεί τα δύο πρώτα κριτήρια, αλλά έχει διατηρηθεί η διεθνής τυποποιημένη τραπεζική πρακτική.

¹⁹⁰ Χρυσάνθης Χρ., ό.π., σελ.193.

¹⁹¹ Για την αρχή της αυτονομίας βλ. σελ.59 επ.

Ο δικαιούχος της πίστωσης μπορεί να απαιτήσει να του καταβληθεί το ποσό αυτής, εφόσον προβεί σε εμπρόθεσμη και σύμφωνη παρουσίαση των οριζόμενων στην πίστωση φορτωτικών εγγράφων. Στο πλαίσιο της βασικής υποχρέωσης του εντολέα της πίστωσης να παρέχει ακριβείς οδηγίες και εντολές στην τράπεζα προκειμένου να εξελιχθεί ομαλά η πίστωση, θα πρέπει να ορίσει και την προθεσμία εντός της οποίας ο δικαιούχος υποχρεούται να παρουσιάσει τα φορτωτικά έγγραφα¹⁹². Εφόσον δεν τάσσεται τέτοια προθεσμία, μια παρουσίαση εγγράφων μεταφοράς πρέπει να γίνει από τον δικαιούχο ή για λογαριασμό του, όχι αργότερα από 21 ημερολογιακές ημέρες μετά την ημερομηνία φόρτωσης, αλλά σε κάθε περίπτωση όχι αργότερα από την ημερομηνία λήξης της πίστωσης¹⁹³.

Από την επομένη της εμπρόθεσμης κατά τα ανωτέρω παρουσίας των εγγράφων από το δικαιούχο, η τράπεζα (κατονομαζόμενη, βεβαιούσα ή εκδότρια) θα έχει στη διάθεσή της (η κάθεμιά τους) πέντε εργάσιμες ημέρες τραπεζών, το αργότερο, για να κρίνει αν μια παρουσίαση είναι σύμφωνη. Αυτή η προθεσμία δεν περιορίζεται ή με οιονδήποτε τρόπο επηρεάζεται από το γεγονός ότι επέρχεται κατά ή μετά την ημερομηνία της παρουσίας κάποια ημερομηνία λήξης ή τελευταία ημέρα για την παρουσίαση¹⁹⁴.

Τόπος για παρουσίαση είναι ο τόπος της τράπεζας στην οποία είναι διαθέσιμη η πίστωση. Αν η πίστωση είναι διαθέσιμη σε οποιαδήποτε τράπεζα, τόπος για παρουσίαση είναι ο τόπος οποιασδήποτε τράπεζας. Κάθε τόπος για παρουσίαση εκτός από αυτόν της εκδότριας τράπεζας είναι επιπλέον του τόπου της εκδότριας τράπεζας¹⁹⁵.

2.1.2 Έκταση του ελέγχου – Αρχή της τυπικότητας

Όπως προαναφέραμε, η τράπεζα ελέγχει τα παρουσιασθέντα φορτωτικά έγγραφα μόνο στην όψη τους αυστηρά με βάση τους όρους της πίστωσης και ανεξάρτητα από την υποκείμενη σύμβαση πώλησης. Τούτο, εξάλλου, αποτελεί συμφέρον της τράπεζας, υπό την έννοια ότι δεν αναλαμβάνει έναντι του αντισυμβαλλομένου της αγοραστή συμβατικές υποχρεώσεις ως προς τον έλεγχο των εγγράφων πέραν από τις πραγματικές της δυνατότητες¹⁹⁶ που δεν είναι άλλες

¹⁹² Βλ. το άρθρο 6δ περ.ι. των U.C.P 600

¹⁹³ Βλ. το άρθρο 14γ των U.C.P 600

¹⁹⁴ Βλ. το άρθρο 14β των U.C.P 600

¹⁹⁵ Βλ. το άρθρο 6δ περ.ii των U.C.P 600

¹⁹⁶ Η τράπεζα αδυνατεί εκ των πραγμάτων να γνωρίζει τις εμπορικές συνήθειες και την ορολογία του κάθε εμπορικού-συναλλακτικού κλάδου ώστε να έχει μεγαλύτερη ευχέρεια να κρίνει αν όντως τα παρουσιασθέντα έγγραφα πληρούν ή όχι τους όρους της πίστωσης και, επομένως, να τα δεχτεί ή να απορρίψει αντίστοιχα.

από τη διαπίστωση της ύπαρξης και της εξωτερικής κανονικότητάς τους¹⁹⁷. Και αυτό, γιατί ο εσφαλμένος έλεγχος των εγγράφων συνεπάγεται συμβατική ευθύνη της τράπεζας έναντι του αντισυμβαλλομένου της αγοραστή¹⁹⁸ και συμβατική ή αδικοπρακτική της ευθύνη έναντι του δικαιούχου της πίστωσης, ανάλογα αν η πίστωση είναι βεβαιωμένη ή μη.

Ο έλεγχος αυτός διαλαμβάνει τόσο την διαπίστωση τυχόν αταξιών ως προς την κανονικότητα των εγγράφων, όπως την ύπαρξη όλων των εγγράφων που απαιτεί η πίστωση, την αρίθμηση τιμολογίων ή φορτωτικών, τη χρονολόγηση τους, την ύπαρξη των αναγκαίων υπογραφών, την περιγραφή του εμπορεύματος, στο οποίο αφορά η πίστωση με αναφορά στο είδος και την ποσότητα, την ύπαρξη διορθώσεων ή ξεσμάτων, όσο και τη διαπίστωση αντιφάσεων είτε από δηλώσεις επί ενός και μόνο εγγράφου (πχ εσφαλμένος υπολογισμός της συνολικής τελικής τιμής του τιμολογίου με βάση την ποσότητα του εμπορεύματος και την ανά μονάδα τιμή), είτε από την σύγκριση των εγγράφων μεταξύ τους (π.χ. διαφορετική περιγραφή του εμπορεύματος στην πίστωση, το τιμολόγιο, την φορτωτική, διαφορετικές ενδείξεις στο τιμολόγιο ή την φορτωτική σε σχέση με τον χρόνο ή τόπο φόρτωσης ή την ποσότητα του εμπορεύματος) ή από δηλώσεις επί των εγγράφων που είναι αντίθετες με την κοινή πείρα που διαθέτει ο μέσος συναλλασσόμενος στην αγορά¹⁹⁹.

Υπό τα ανωτέρω δεδομένα, η τράπεζα ελέγχει τα προσκομιζόμενα έγγραφα μόνο στην όψη τους, ανεξάρτητα από την υποκείμενη σύμβαση πώλησης, εξακριβώνει ότι δεν εμφανίζουν ελαττώματα ως προς την εξωτερική κανονικότητά τους, ότι προσκομίσθηκαν εμπρόθεσμα, ότι δεν είναι αντιφατικά μεταξύ τους και ότι συμφωνούν ως προς το είδος, τον αριθμό και το περιεχόμενό τους επακριβώς με τους όρους της πίστωσης. Ο έλεγχος των εγγράφων δηλαδή τελεί υπό τη βασική αρχή της αυστηρής τυπικότητας (principle of strict compliance), κατά την οποία έγγραφο που δεν πληροί επακριβώς τους όρους της πίστωσης είναι απορριπτέο²⁰⁰. Στην

¹⁹⁷ Χρυσάνθης Χρ., ό.π, σελ.193 – Βλ. και το άρθρο 34 των UCP – Σύμφωνα με τον Λόρδο Diplock στην υπόθεση Commercial Banking Co of Sydney Ltd v. Jalsard Pty Ltd, (1973) AC, p.279 : «*The banker is not concerned as to whether the documents for which the buyer has stipulated serve any useful commercial purpose, or as to why the customer called for tender of a document of a particular description*».

¹⁹⁸ Π.χ άρνηση του αγοραστή να της καταβάλει τη συμφωνηθείσα προμήθεια, αποζημίωση για το ποσό της πίστωσης και τις λοιπές δαπάνες της καθώς και την έγερση εναντίον της αγωγής αποζημίωσης για την ζημία που υπέστη ο αγοραστής από τα ελαττώματα της πίστωσης.

¹⁹⁹ ΑΠ 1739/2014, ΧΙΔ 2015, σελ.295 - Χρυσάνθης Χρ., ό.π, σελ.202-203.

²⁰⁰ «...there is no room for documents, which are almost the same, or which will do just as well... The documents tendered were not exactly the documents which the defendants had promised to take up, and prima facie they were right in refusing them. », Equitable Trust v Dawson Partners Ltd, (1927) 27 Ll.L.Rep. 49 - Στην υπόθεση Moralice (London) Ltd v. ED and F Man [1954], Lloyd's Rep, p.526, το δικαστήριο δικαίωσε τράπεζα που απέρριψε φορτωτική όπου αναγραφόταν ότι φορτώθηκαν 4.997 σακιά αντί των 5.000 που απαιτούσε η πίστωση.

πράξη βέβαια η ανελαστική εφαρμογή της αρχής της αυστηρότητας κατά τον έλεγχο των εγγράφων οδηγεί στην απόρριψη μιας μεγάλης πλειοψηφίας προσκομιζόμενων εγγράφων γεγονός που έχει αρνητική επίπτωση στην αποτελεσματικότητα της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης ως μέσου πληρωμής στο διεθνές εμπόριο. Στο εισαγωγικό κείμενο των νέων Κανόνων του Δ.Ε.Ε αναφέρεται σχετικά ότι έρευνες έχουν δείξει ότι το ποσοστό των απορριπτόμενων εγγράφων ανέρχεται στο 70%.

Εξαιτίας αυτού του κινδύνου, η βιβλιογραφία έχει προτείνει την σχετικοποίηση της αρχής της αυστηρότητας και την υιοθέτηση της αρχής της ουσιαστικής συμμόρφωσης των εγγράφων (principle of substantial compliance)²⁰¹. Στα πλαίσια της σχετικοποίησης αυτής, υποστηρίζεται ότι ο έλεγχος των εγγράφων δεν θα πρέπει να συνίσταται σε μία αυστηρή απλώς αντιπαραβολή αυτών με τους όρους της πίστωσης αλλά στην αναζήτηση της πραγματικής ισοδυναμίας των προσκομιζόμενων εγγράφων με τα περιγραφόμενα στην πίστωση μέσω ερμηνείας και με βάση την αρχή της καλής πίστης²⁰². Περαιτέρω, τα έγγραφα δεν θα πρέπει να απορρίπτονται από την τράπεζα όταν εμφανίζουν ασήμαντα και αβλαβή ελαττώματα για τον αγοραστή²⁰³. Κατά της άποψης αυτής προβάλλεται το ότι δεν ενδείκνυται η παροχή ευχέρειας στις τράπεζες να απορρίπτουν ή να αποδέχονται έγγραφα με δεδομένη την ελλιπή κατά κανόνα πληροφόρηση τους²⁰⁴. Τέλος, υποστηρίζεται η σχετικοποίηση της αρχής της αυστηρότητας υπό τους όρους της διάταξης του άρθρου 717 ΑΚ. Η άποψη αυτή εκκινεί από το χαρακτηρισμό της σχέσης μεταξύ εκδότριας τράπεζας και του αγοραστή ως σχέση έμμισθης εντολής.

²⁰¹ Η αρχή αυτή αποτυπωνόταν και στους ΟΚΣ 500. Έτσι, στο άρθρο 37Γ προβλεπόταν ότι «η περιγραφή του εμπορεύματος στο εμπορικό τιμολόγιο πρέπει να ανταποκρίνεται με την περιγραφή του στην πίστωση. Σε όλα τα άλλα έγγραφα το εμπόρευμα μπορεί να περιγράφεται με γενικούς όρους οι οποίοι δεν θα είναι ασύμβατοι με την περιγραφή του εμπορεύματος στην πίστωση». Από την αντίστοιχη όμως διάταξη του άρθρου 18γ των UCP 600, το δεύτερο ως άνω εδάφιο έχει απαλειφθεί..

²⁰² Βλ. χαρακτηριστικά την ΕφΘεσ 2453/1997, ΔΕΕ 1997, σελ.995, όπου έγινε δεκτό ότι «η αναφορά του όρου FOT αντί του ορισθέντος FOB δεν έχει καμία έννομη συνέπεια διότι και οι δύο όροι είναι ισοδύναμοι και επάγονται τα αυτά οικονομικά αποτελέσματα για τον αγοραστή».

²⁰³ Βλ. την ΠΠρΑθ 6837/2008 (ΝΟΜΟΣ), όπου το δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα ότι από την επισκόπηση των φορτωτικών εγγράφων προκύπτει ότι οι επικαλούμενες από την ενάγουσα αταξίες συνιστούν όλως επουδιώδεις ελλείψεις, που δεν αποτελούν λόγο απορρίψεως αυτών, κατά τον γενόμενο κατ' όψη έλεγχο της εξωτερικής κανονικότητας αυτών από την τέταρτη εναγόμενη... Ειδικότερα η μη αναφορά επί της φορτωτικής του αριθμού των container δεν αίρει την εξωτερική κανονικότητα του πιο πάνω εγγράφου, αφού στην ως άνω φορτωτική διαλαμβάνονται όλα τα αναγκαία στοιχεία της μεταφοράς, ούτως ώστε να μην γεννάται εύλογη αμφιβολία για την εξωτερική κανονικότητά του. Επίσης επουσιώδης ήταν και η διαφοροποίηση EL/DE επί της άδειας εξαγωγής, ενώ για τις ημερομηνίες θεώρησης επί των πιστοποιητικών προέλευσης ενημερώθηκε εγγράφως η ενάγουσα. – βλ. και την ΑΠ 476/1990, ΕΕΔ 1992, σελ.555.

²⁰⁴ Γιοβανόπουλος Ρ., ο.π., σελ.170

Συγκεκριμένα, με βάση τη διάταξη του 717 ΑΚ, η τράπεζα μπορεί να παρεκκλίνει από τις οδηγίες του αγοραστή και να παραβλέψει ορισμένο ελάττωμα των παρουσιασθέντων εγγράφων, εφόσον της είναι αδύνατο να ειδοποιήσει σχετικά τον αγοραστή και είναι πρόδηλο ότι αυτός θα είχε επιτρέψει την παρέκκλιση αυτή προκρίνοντας ότι συμφέρον του είναι η εκτέλεση της πίστωσης²⁰⁵. Κατά της άποψης αυτής αντιτάσσεται εύλογα η αδυναμία εφαρμογής της συγκεκριμένης διάταξης δεδομένης της ανάπτυξης των τηλεπικοινωνιακών δυνατοτήτων της εποχής μας.

Η τελευταία αναθεώρηση των Κανόνων του Δ.Ε.Ε. προσπαθεί να αντιμετωπίσει το ζήτημα με το άρθρο 14δ. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή, «τα δεδομένα ενός εγγράφου, όταν διαβάζονται σε συσχετισμό με την πίστωση, το ίδιο το έγγραφο και τη διεθνή τυποποιημένη τραπεζική πρακτική²⁰⁶, δεν χρειάζονται να είναι τα ίδια, αλλά και δεν πρέπει να έρχονται σε αντίθεση με δεδομένα του εγγράφου αυτού, οποιουδήποτε άλλου απαιτούμενου εγγράφου ή της πίστωσης».

Τέλος, και ο ίδιος ο κανόνας του ελέγχου των προσκομισθέντων εγγράφων μόνο στην όψη τους ενδέχεται να γνωρίζει ορισμένες εξαιρέσεις. Έτσι, έχει υποστηριχθεί ότι «κατά τον έλεγχο των εγγράφων εξετάζονται κατά κανόνα μόνο τα τυπικά στοιχεία της εξωτερικής κανονικότητας των εγγράφων και τυχόν αντιφατικότητες μεταξύ τους, ωστόσο η τράπεζα δε δικαιούται να παραβλέψει σοβαρές ενδείξεις εμφοιχώρησης απάτης στη σχέση αξίας που είτε προέρχονται από τα ίδια τα έγγραφα της πίστωσης είτε από άλλα έγγραφα που περιέρχονται σε γνώση της με οποιονδήποτε τρόπο. Σε μια τέτοια περίπτωση, όπου γίνεται δεκτό ότι κάμπτεται η αρχή της αυτονομίας της ενέγγυας πίστωσης, η τράπεζα θα πρέπει να προβεί σε «αυξημένο έλεγχο» και να ζητήσει από τον πωλητή, τον μεταφορέα ή οποιοδήποτε άλλο μέρος όσες πρόσθετες πληροφορίες κρίνονται αναγκαίες και να ενημερώσει τον αγοραστή και να λάβει σαφείς οδηγίες από αυτόν προτού αποδεχθεί τα έγγραφα της πίστωσης»²⁰⁷.

2.1.3 Πληρωμή των εγγράφων «υπό επιφύλαξη», «έναντι εγγύησης» και «μέσω είσπραξης έναντι εγγράφων».

Επειδή η πληρωμή εγγράφων που δεν συμφωνούν με τους όρους και τις προϋποθέσεις της πίστωσης συνεπάγεται αυστηρές συμβατικές συνέπειες για την τράπεζα έναντι του εντολέα

²⁰⁵ Γιοβανόπουλος Ρ., ο.π., σελ.170

²⁰⁶ Λαμβάνοντας υπόψη ότι οι UCP συντάχθηκαν από την Τραπεζική Επιτροπή του Δ.Ε.Ε. η χρήση της διεθνούς τυποποιημένης τραπεζικής πρακτικής ως κριτηρίου για την αξιολόγηση του καθήκοντος επιμέλειας των τραπεζών αφήνει περιθώρια αμφισβήτησης της ουδετερότητας των Κανόνων.

²⁰⁷ Χρυσάνθης Χρ., ό.π., σελ. 204

της, στην τραπεζική πρακτική έχουν υιοθετηθεί εναλλακτικές λύσεις για την εκτέλεση της πίστωσης. Στο πλαίσιο των λύσεων αυτών οι τράπεζες εκτελούν την πίστωση με αποδοχή και πληρωμή των εγγράφων «υπό επιφύλαξη», «έναντι εγγύησης» και «μέσω είσπραξης έναντι εγγράφων», με κοινό γνώρισμα και των τριών περιπτώσεων ότι η τράπεζα μετακυλύει στον δικαιούχο τον κίνδυνο εσφαλμένου ελέγχου και αποδοχής των εγγράφων²⁰⁸.

Στη συνηθέστερη από τις ανωτέρω περιπτώσεις η τράπεζα εκτελεί την πίστωση υπό επιφύλαξη. Η τράπεζα δηλαδή αποδέχεται τα προσκομιζόμενα έγγραφα και καταβάλλει το ποσό της πίστωσης στο δικαιούχο υπό τον όρο της μη απόρριψης των εγγράφων από τον εντολέα της πίστωσης για κάποια από τα ελαττώματα που εντόπισε. Η καταβολή δηλαδή του ποσού της πίστωσης δεν είναι οριστική αλλά τελεί υπό τον ανωτέρω όρο. Έτσι ναι μεν ο δικαιούχος καταφέρνει να εισπράξει το ποσό της πίστωσης τη στιγμή της εμφάνισης των εγγράφων στην τράπεζα, πλην όμως αυτή μπορεί να αξιώσει την επιστροφή του σε περίπτωση που ο εντολέας της πίστωσης απορρίψει τα έγγραφα²⁰⁹. Όσον αφορά στη νομική φύση της επιφύλαξης της τράπεζας, η κρατούσα στη νομολογία άποψη δέχεται ότι πρόκειται για παροχή πίστωσης της τράπεζας προς το δικαιούχο που τελεί υπό την αναβλητική αίρεση της αποδοχής των εγγράφων από τον αγοραστή ή και την εκδότρια τράπεζα (για την περίπτωση που αυτή είναι διάφορη της πληρώτριας)²¹⁰.

Όταν η πίστωση εκτελείται έναντι εγγύησης, η τράπεζα αποδέχεται τα προσκομιζόμενα έγγραφα και καταβάλλει στο δικαιούχο το ποσό της πίστωσης με την παροχή αυτόνομων εγγυήσεων υπέρ αυτής (π.χ. εγγυητικής επιστολής σε πρώτη ζήτηση που καταπίπτει εφόσον υποστεί ζημία εξαιτίας της ελαττωματικότητας των εγγράφων). Η λύση αυτή συνήθως προκρίνεται κυρίως όταν τα έγγραφα είναι μεν σύμφωνα με τους όρους της πίστωσης αλλά έχουν παρουσιαστεί εκπρόθεσμα ή όταν ελλείπει κάποιο έγγραφο από όλα όσα ορίζονται στους όρους της πίστωσης.

Τέλος, η περίπτωση της πληρωμής μέσω είσπραξης έναντι εγγράφων διέπεται από το άρθρο 34 του ν.δ της 17-7/13-8-1923 και από τους Ομοιόμορφους Κανόνες του Διεθνούς Εμπορικού Επιμελητηρίου για την Είσπραξη Αξιών (Uniform Rules for Collections – ICC 722). Στην περίπτωση αυτή η τράπεζα απορρίπτει οριστικά τα προσκομιζόμενα έγγραφα που εμφανίζουν σοβαρά ελαττώματα, πλην όμως αναλαμβάνει βάσει μία νέας σύμβασης μεταξύ αυτής και του πωλητή να τα προωθήσει στον αγοραστή και, εφόσον εισπράξει από τον αυτόν το τίμημα της πώλησης, πληρώνει τον πωλητή. Ο κίνδυνος στην περίπτωση αυτή έγκειται στο

²⁰⁸ Γιοβανόπουλος Π., ο.π., σελ.170 επ.

²⁰⁹ Γιοβανόπουλος Π., ο.π., σελ.165

²¹⁰ ΕφΠειρ 186/1978, ΕΕΔ 1979, σελ.233 – ΠΠρΑθ 1724/1997, ΕΕΔ 1997, σελ.484

γεγονός ότι, αν ο δικαιούχος της πίστωσης συναινέσει στη λύση αυτή, η ενέγγυα πίστωση λύεται και, επομένως, χάνει όλα του τα δικαιώματα από αυτή²¹¹.

2.1.4 Ασύμφωνα έγγραφα, Παραίτηση και Αναγγελία

Στις περιπτώσεις που η τράπεζα κρίνει ότι μια παρουσίαση δεν είναι σύμφωνη με τους όρους και τις προϋποθέσεις της πίστωσης, μπορεί να αρνηθεί να τιμήσει ή να διαπραγματευτεί. Παράλληλα μπορεί κατά την απόλυτη κρίση της να έλθει σε επαφή με τον εντολέα για παραίτηση από τις διαφορές, χωρίς όμως αυτό να παρατείνει την προθεσμία των πέντε εργάσιμων τραπεζικών ημερών, εντός της οποίας πρέπει να κρίνει αν η παρουσίαση είναι σύμφωνη ή όχι²¹².

Όταν η τράπεζα αποφασίσει να αρνηθεί να εκτελέσει την πίστωση, πρέπει να στείλει μία και μόνη για αυτό το σκοπό αναγγελία στο δικαιούχο. Η αναγγελία αυτή πρέπει να είναι έγγραφη και να σταλεί με τηλεπικοινωνιακό μέσο ή, αν αυτό δεν είναι δυνατό, με άλλο ταχύ μέσο το αργότερο έως το πέρας της πέμπτης εργάσιμης ημέρας τραπεζών από την επομένη της ημέρας της παρουσίασης²¹³. Ως προς το περιεχόμενό της, η αναγγελία πρέπει να αναφέρει ότι η τράπεζα αρνείται να τιμήσει ή να διαπραγματευτεί και τις διαφορές των παρουσιασθέντων εγγράφων από τους όρους της πίστωσης για τις οποίες αρνείται να εκτελέσει. Περαιτέρω, πρέπει να δηλώνει ότι κρατά τα έγγραφα εν αναμονή περαιτέρω οδηγιών από το δικαιούχο, ή ότι κρατά τα έγγραφα έως ότου λάβει από τον εντολέα παραίτηση για τις διαφορές και συμφωνήσει να την δεχτεί ή ότι επιστρέφει τα έγγραφα²¹⁴. Η παράλειψη αναγγελίας οδηγεί στην αποστέρηση του δικαιώματος της εκδότριας ή βεβαιούσας τράπεζας να ισχυρίζεται ότι τα έγγραφα δεν αποτελούν σύμφωνη παρουσίαση²¹⁵²¹⁶.

²¹¹ Γιοβανόπουλος Ρ., ο.π, σελ.176 επ.

²¹² U.C.P 600, άρθρο 16α και β.

²¹³ U.C.P 600, άρθρο 16δ

²¹⁴ U.C.P 600, άρθρο 16γ

²¹⁵ U.C.P 600, άρθρο 16στ

²¹⁶ Το συγκεκριμένο ζήτημα απασχόλησε την ελληνική νομολογία στα πλαίσια της Εφαθ 2396/1989, ΕΕΔ 1989, σελ.210, όπου το δικαστήριο ασχολήθηκε με την εξής περίπτωση: η εκδότρια τράπεζα, όταν παρέλαβε τα φορτωτικά έγγραφα και διαπίστωσε την ασυμφωνία τους με τους όρους της πίστωσης, ειδοποίησε μεν τη μεσολαβούσα τράπεζα, πλην όμως όχι μόνο δεν έθεσε τα φορτωτικά έγγραφα στη διάθεση της τελευταίας και δεν της τα επέστρεψε αμέσως, αλλά χωρίς να αποδεσμεύσει την πίστωση, τα παρέδωσε στον εντολέα της πίστωσης με αποτέλεσμα ο τελευταίος να παραλάβει τα εμπορεύματα χωρίς να καταβάλει ποτέ το τίμημα αυτών.

2.2 ΚΑΝΟΝΕΣ ΤΟΥ Δ.Ε.Ε ΓΙΑ ΤΑ ΕΓΓΡΑΦΑ ΤΗΣ ΠΙΣΤΩΣΗΣ

Οι U.C.P περιέχουν μια εκτενή σειρά άρθρων (κυρίως τα άρθρα 17-28) όπου καθορίζονται τα απαιτούμενα χαρακτηριστικά (μορφή, τύπος, στοιχεία) έκαστου είδους εγγράφου που μπορεί να προβλέπεται στην πίστωση ώστε να γίνονται αυτά δεκτά από τις τράπεζες κατά την παρουσίασή τους²¹⁷. Οι ρυθμίσεις για τα έγγραφα της πίστωσης μπορούν να διακριθούν σε τρεις βασικές κατηγορίες: ρυθμίσεις σχετικές με τα έγγραφα μεταφοράς εμπορευμάτων (άρθρα 19-26), τα έγγραφα ασφάλισης (άρθρο 28) και, τέλος, τα εμπορικά τιμολόγια (άρθρο 18). Τα ανωτέρω έγγραφα μεταφοράς γίνονται δεκτά από την τράπεζα ως πληρούντα τους όρους της πίστωσης μόνο εφόσον είναι καθαρά, ήτοι δεν περιλαμβάνουν ρήτρα ή σημείωση που ρητώς δηλώνει ελαττωματική κατάσταση των εμπορευμάτων ή της συσκευασίας τους (άρθρο 27 U.C.P 600). Πάντως, για την πλήρη και ορθή ερμηνεία των σχετικών ρυθμίσεων απαιτείται να λάβουμε υπόψη μας τις γενικές αρχές (general principles) των ISBP 745 και τις ειδικές ρυθμίσεις τους για το κάθε είδος εγγράφου.

Σύμφωνα με την υποενότητα A18 των ISBP, έγγραφα των οποίων η χρήση είναι συχνή σε σχέση με τη μεταφορά εμπορευμάτων (ενδεικτικά αναφέρονται τα Delivery Notes, Delivery Orders, Cargo Receipts, Forwarder's Certificates of Receipt, Forwarder's Certificates of Shipment, Forwarder's Certificates of Transport, Forwarder's Cargo Receipts και τα Mate's Receipts) δεν είναι έγγραφα μεταφοράς κατά την έννοια των άρθρων 19-25 των UCP 600. Αυτά τα έγγραφα εξετάζονται μόνο στο βαθμό που αναφέρεται ρητώς στην πίστωση, διαφορετικά με ανάλογη εφαρμογή του άρθρου 14 (στ) των UCP 600. Περαιτέρω, για τα έγγραφα αυτά δεν ισχύει ο κανόνας της παρουσίας τους εντός 21 ημερολογιακών ημερών από την φόρτωση, αλλά η παρουσίαση τους μπορεί να γίνει ανά πάσα στιγμή, όμως σε κάθε περίπτωση όχι αργότερα από την ημερομηνία λήξης της πίστωσης.

2.2.1 Γενικές αρχές των ISBP για τα έγγραφα της πίστωσης – De minimis Αταξίες

Οι γενικές αρχές που θα πρέπει να ακολουθούνται τόσο κατά την σύνταξη των όρων της πίστωσης από τα μέρη όσο και κατά τον έλεγχο των εγγράφων από τις τράπεζες δίδονται στο άρθρο A των ISBP. Σκοπός των αρχών αυτών είναι να καθιερώσει την πρακτική που θα πρέπει να ακολουθείται για την αντιμετώπιση των αβλαβών και ασήμαντων («de minimis») αταξιών των εγγράφων, οι οποίες είναι συχνές στην εμπορική και συναλλακτική πρακτική.

²¹⁷ Για την ηλεκτρονική παρουσίαση των εγγράφων, εφαρμόζονται συμπληρωματικά οι e-U.C.P, εφόσον η πίστωση αναφέρει ρητά ότι υπόκειται σε αυτούς.

Σύμφωνα με τους ISBP, πολλά από τα προβλήματα που προκύπτουν κατά το στάδιο της εξέτασης των εγγράφων θα μπορούσαν να αποφευχθούν ή να επιλυθούν μέσω της προσεκτικής διατύπωσης των όρων της πίστωσης ήδη κατά τα στάδια της αίτησης και της έκδοσης της πίστωσης. Ο αιτών και ο δικαιούχος πρέπει να εξετάσουν προσεκτικά τα έγγραφα που απαιτούνται προς παρουσίαση, από ποιον πρόκειται να εκδοθούν, το περιεχόμενο των δεδομένων τους και το χρονοδιάγραμμα εντός του οποίου πρέπει να παρουσιαστούν. Ο αιτών φέρει τον κίνδυνο οποιασδήποτε ασάφειας στις οδηγίες του για την έκδοση ή την τροποποίηση πίστωσης. Βέβαια η εκδότρια τράπεζα μπορεί, εκτός εάν ο αιτών ρητά δώσει οδηγίες για το αντίθετο, να συμπληρώσει την πίστωση ή να δώσει οδηγίες, ώστε να καθίσταται εφικτή η λειτουργία και η εκτέλεση της πίστωσης. Περαιτέρω, η εκδότρια τράπεζα θα πρέπει να διασφαλίσει ότι οποιαδήποτε πίστωση ή τροποποίηση που εκδίδει δεν είναι διφορούμενη ή αντιφατική με τους όρους και τις προϋποθέσεις της.

Ο αιτών και η εκδούσα τράπεζα θα πρέπει να γνωρίζουν πλήρως το περιεχόμενο των UCP 600 αποδεχόμενοι ότι άρθρα όπως τα 3, 14, 19, 20, 21, 23, 24, 28 (i), 30 και 31 αποδίδουν ορισμούς κατά τρόπο που μπορεί να οδηγήσει σε απροσδόκητα αποτελέσματα. Για παράδειγμα, μια πίστωση που απαιτεί την παρουσίαση φορτωτικής και η οποία περιλαμβάνει απαγόρευση μεταφόρτωσης θα πρέπει, στις περισσότερες περιπτώσεις, να αποκλείσει την εφαρμογή του άρθρου 20 (γ) των UCP 600, ώστε η απαγόρευση της μεταφόρτωσης να είναι αποτελεσματική.

Τέλος, μια πίστωση δεν πρέπει να απαιτεί την υποβολή εγγράφου που πρόκειται να εκδοθεί ή να υπογραφεί από τον αιτούντα. Εάν, ωστόσο, εκδοθεί πίστωση που περιέχει τέτοια απαίτηση, ο δικαιούχος θα πρέπει να εξετάσει την καταλληλότητα μιας τέτοιας απαίτησης και να καθορίσει την δυνατότητα συμμόρφωσης με αυτήν ή, σε αντίθετη περίπτωση, να ζητήσει κατάλληλη τροποποίηση.

Στην ενότητα Α των ISBP παρατίθεται εκτενώς μια περιπτωσιολογία συχνών στην εμπορική συναλλακτική πρακτική «αταξιών» που ενδέχεται να παρουσιάζουν τα παρουσιασθέντα έγγραφα. Επειδή όμως οι αταξίες αυτές είναι αβλαβείς (de minimis) χωρίς να επηρεάζουν την καταλληλότητα και αποτελεσματικότητα των παρουσιαζόμενων εγγράφων, οι ISBP αποδίδουν την δέουσα ερμηνεία και αντιμετώπισή τους.

Α) Συντομογραφίες: Οι γενικώς αποδεκτές συντομογραφίες, όπως, για παράδειγμα, "Int'l" αντί "International", "Co." αντί για "Company", "kgs" ή "kos" αντί για "kilograms" ή "kilos", "Ind." αντί για "Industry", "Ltd" αντί για "Limited", "mfr" αντί για "manufacturer" ή "mt" αντί για "metric tons" μπορεί να χρησιμοποιούνται σε έγγραφα σε αντικατάσταση μιας λέξης ή αντίστροφα. Μια πίστωση που περιλαμβάνει μια συντομογραφία στο κείμενό της επιτρέπει σε ένα έγγραφο να εμφανίζει την ίδια συντομογραφία ή οποιαδήποτε άλλη συντομογραφία που έχει το ίδιο νόημα.

Β) Κάθετος: Σύμφωνα με τους ISBP, σημάδια όπως η κάθετος ("/") μπορεί να έχουν διαφορετικές σημασίες και δεν πρέπει να χρησιμοποιούνται σε αντικατάσταση ορισμένης λέξης. Εάν, παρ' όλα αυτά, χρησιμοποιείται ένα τέτοιο σημάδι, αυτό θα επιτρέψει τη χρήση μιας ή περισσότερων από τις διαθέσιμες επιλογές. Για παράδειγμα, μια προϋπόθεση σε πίστωση που δηλώνει "*Κόκκινο / Μαύρο / Μπλε*" χωρίς περαιτέρω διευκρίνιση θα σημαίνει μόνο κόκκινο ή μόνο μαύρο ή μόνο μπλε ή οποιοδήποτε συνδυασμό τους. Το ίδιο ισχύει και για την χρήση κόμματος όταν χρησιμοποιείται για να υποδηλώσει μια σειρά δεδομένων, όπως για παράδειγμα, τα λιμάνια φόρτωσης και εκφόρτωσης. Έτσι, όταν μια πίστωση επιτρέπει τη μερική φόρτωση και δηλώνει το λιμάνι φόρτωσης ως "*Αμβούργο, Ρότερνταμ, Αμβέρσα*" χωρίς περαιτέρω διευκρινίσεις, αυτό θα σημαίνει μόνο το Αμβούργο ή μόνο το Ρότερνταμ ή μόνο την Αμβέρσα ή οποιονδήποτε συνδυασμό αυτών.

Γ) Πιστοποιητικά, Βεβαιώσεις, Δηλώσεις: Όταν η πίστωση απαιτεί ορισμένο πιστοποιητικό, βεβαίωση ή δήλωση, αυτά θα πρέπει να είναι υπογεγραμμένα. Το εάν τα παραπάνω έγγραφα θα πρέπει να φέρουν ημερομηνία εξαρτάται από το είδος τους και την διατύπωση της πίστωσης. Για παράδειγμα, όταν μια πίστωση απαιτεί την προσκόμιση πιστοποιητικού που εκδίδεται από τον μεταφορέα που να αναφέρει ότι το πλοίο δεν έχει ηλικία μεγαλύτερη των 25 ετών, το πιστοποιητικό συμμορφώνεται με την πίστωση όχι μόνο όταν περιέχει σχετική ρητή δήλωση αλλά και όταν αναφέρεται σε αυτό το έτος κατασκευής του πλοίου και το έτος αυτός δεν υπερβαίνει τα 25 έτη πριν τη φόρτωση.

Δ) Διορθώσεις Δεδομένων: Το άρθρο A7 των ISBP ορίζει ότι μια διόρθωση δεδομένων σε έγγραφο που εκδίδεται από τον δικαιούχο δεν χρειάζεται να επικυρωθεί. Όταν όμως το έγγραφο αυτό έχει θεωρηθεί από ορισμένο τρίτο, οποιαδήποτε διόρθωση των δεδομένων του εγγράφου πρέπει να επικυρώνεται από αυτόν που το θεώρησε κ.ο.κ.

Όταν το έγγραφο δεν έχει εκδοθεί από τον δικαιούχο αλλά από ορισμένο τρίτο, απαιτείται η επικύρωση των διορθώσεων από τον εκδόσαντα ή για λογαριασμό του. Όταν ένα τέτοιο έγγραφο περιέχει περισσότερες από μία διορθώσεις, καθεμιά από αυτές πρέπει να επικυρώνεται χωριστά, ή μία επικύρωση θα πρέπει να δηλώνει ότι ισχύει για όλες τις διορθώσεις. Αποσαφηνίζεται πάντως ότι η χρήση πολλαπλών τύπων φόντου, μεγέθους γραμματοσειράς ή χειρόγραφων σημειώσεων στο έγγραφο δεν συνιστά, από μόνη της, διόρθωση.

Οι προβλέψεις αυτές πάντως ισχύουν προκειμένου για πρωτότυπα έγγραφα, καθώς, όπως ρητά προβλέπεται στο άρθρο A7c, διορθώσεις δεδομένων σε αντίγραφα δεν απαιτούν επικύρωση.

Ε) Αποδεικτικά αποστολής των εγγράφων: Όταν μια πίστωση απαιτεί την προσκόμιση ορισμένου εγγράφου, ως αποδεικτικό αποστολής εγγράφων, με τη μορφή αποδείξεως

ταχυδρομείου ή ταχυδρομικής απόδειξης, το έγγραφο αυτό πρέπει να εξεταστεί μόνο στο βαθμό που αναφέρεται ρητώς στην πίστωση, διαφορετικά σύμφωνα με το άρθρο 14 (στ) των UCP 600 και όχι σύμφωνα με το άρθρο 25 των UCP 600. Οι τράπεζες δηλαδή θα δέχονται το έγγραφο ως παρουσιάζεται αν το περιεχόμενό του φαίνεται να πληροί τη λειτουργία του απαιτούμενου εγγράφου και συμφωνεί κατά τα λοιπά με το άρθρο 14 (δ) των UCP 600.

ΣΤ) Ημερομηνίες: Ακόμη και όταν η πίστωση δεν το απαιτεί ρητά, οι τραβηκτικές πρέπει να αναφέρουν ημερομηνία έκδοσης, ενώ τα ασφαλιστικά έγγραφα πρέπει να αναφέρουν την ημερομηνία έκδοσης²¹⁸ ή την ημερομηνία έναρξης της ασφαλιστικής κάλυψης. Αναφορικά με τα πρωτότυπα έγγραφα μεταφοράς που υπόκεινται σε εξέταση σύμφωνα με τα άρθρα 19-25 των UCP 600, πρέπει να αναφέρουν την ημερομηνία έκδοσης, την ημερομηνία παραλαβής προς αποστολή και την ημερομηνία αποστολής.

Μια απαίτηση ότι ένα έγγραφο, πέραν των ανωτέρω, πρέπει να φέρει ημερομηνία ικανοποιείται αφενός με την αναφορά της ημερομηνίας έκδοσης του και αφετέρου με παραπομπή σε ημερομηνία ενός άλλου εγγράφου που αποτελεί μέρος της ίδιας παρουσίας (π.χ. με τη φράση "ημερομηνία όπως η φορτωτική υπ' αριθμ. xxx" που αναγράφεται σε πιστοποιητικό που έχει εκδοθεί από τον μεταφορέα) ή με παραπομπή σε μια ημερομηνία που εμφανίζεται σε συγκεκριμένο έγγραφο και που δηλώνει ότι έλαβε χώρα ορισμένο γεγονός (π.χ. από την ημερομηνία επιθεώρησης που αναγράφεται σε πιστοποιητικό ελέγχου, το οποίο διαφορετικά δεν θα έφερε ημερομηνία έκδοσης).

Όταν μια πίστωση απαιτεί ένα έγγραφο που να αποδεικνύει ένα γεγονός πριν από την αποστολή (π.χ. ένα πιστοποιητικό ελέγχου πριν την αποστολή), το έγγραφο αυτό πρέπει να αναφέρει ότι το γεγονός (εν προκειμένω η επιθεώρηση) πραγματοποιήθηκε κατά ή πριν την ημερομηνία αποστολής είτε στον τίτλο του ή στο περιεχόμενο του ή αυτό μπορεί να προκύπτει από την ημερομηνία έκδοσής του.

Περαιτέρω, οι ISBP προσδιορίζουν την ερμηνεία που θα πρέπει να αποδίδεται σε ορισμένες φράσεις χρόνου (π.χ. η φράση «όχι αργότερα από 2 ημέρες από (ημερομηνία)» σημαίνει την καταληκτική ημερομηνία), ενώ εμπεριέχονται εκτενείς ρυθμίσεις και για τον υπολογισμό του χρόνου (π.χ. η φράση «η παρουσίαση πρέπει να λάβει χώρα μέχρι την 14^η Μαΐου» σημαίνει ότι η 14^η Μαΐου είναι η καταληκτική ημέρα που επιτρέπεται η παρουσίαση).

Αναφέρεται, τέλος, ότι οι ημερομηνίες μπορεί να αποδίδονται με οποιαδήποτε μορφή. Για παράδειγμα, η 14^η Μαΐου 2013 μπορεί να αναγράφεται ως 14 Μαΐου 2013, 14.05.2013, 14.05.13, 2013.05.14, 05.14.13, 130514 κ.ο.κ. Συνιστάται βέβαια, προς αποφυγή συγχύσεων, ο μήνας να αναφέρεται ολογράφως.

²¹⁸ Εξαίρεση προβλέπεται για τα πιστοποιητικά ανάλυσης, ελέγχου ή υποκαπνισμού, τα οποία μπορεί να φέρουν ημερομηνία έκδοσης αργότερα από την ημερομηνία αποστολής (άρθρο A12 (α) των ISBP 745).

Ζ) Εκφράσεις που δεν αναφέρονται στους UCP 600: Στην υποενότητα A19 των ISBP γίνεται μνεία σε ορισμένες εκφράσεις που δεν αναφέρονται στους UCP 600, όπως οι φράσεις «shipping documents», «stale documents acceptable», «third party documents acceptable», «third party documents not acceptable», «exporting country». Στην παρούσα έκδοση των ISBP προστέθηκαν επιπλέον και οι όροι «shipping company» και «documents acceptable as presented». Καταρχάς, οι εκφράσεις αυτές θα πρέπει να αποφεύγονται ακριβώς επειδή δεν συνιστούν όρους που χρησιμοποιούνται στους UCP 600. Παρόλα αυτά, αν χρησιμοποιούνται σε μια πίστωση, θα έχουν την εξής έννοια:

α) «Shipping documents» (φορτωτικά έγγραφα) είναι όλα τα έγγραφα που απαιτούνται από την πίστωση, εκτός από τις τραβηκτικές, τις τηλεμεταδιδόμενες αναφορές και τις αποδείξεις ταχυμεταφορών/ταχυδρομείου που αποδεικνύουν την αποστολή των εγγράφων.

β) «stale documents acceptable» σημαίνει ότι τα έγγραφα μπορούν να υποβληθούν και μετά από 21 ημερολογιακές ημέρες από την ημερομηνία αποστολής, εφόσον παρουσιάζονται το αργότερο μέχρι την ημερομηνία λήξης της πίστωσης.

γ) «third party documents acceptable» σημαίνει ότι τα έγγραφα για τα οποία η πίστωση ή οι UCP 600 δεν υποδεικνύουν ορισμένο εκδότη μπορεί να εκδίδονται από ένα κατονομαζόμενο πρόσωπο ή φορέα διαφορετικό από τον δικαιούχο. Αυτό δεν ισχύει για τις τραβηκτικές.

δ) «third party documents **not** acceptable» : δεν έχει απολύτως καμία σημασία και δεν λαμβάνεται υπόψη από τις τράπεζες.

ε) «exporting country» σημαίνει τη χώρα στην οποία εδρεύει ο δικαιούχος, τη χώρα προέλευσης των εμπορευμάτων, τη χώρα παραλαβής από τον μεταφορέα ή τη χώρα αποστολής.

στ) «shipping company» σημαίνει τον μεταφορέα ή τον πλοίαρχο, ενώ, στην περίπτωση της φορτωτικής ναυλοσυμφώνου, και τον κύριο του πλοίου ή τον ναυλωτή.

ζ) «documents acceptable as presented» : σύμφωνα με τους ISBP η φράση αυτή σημαίνει ότι η παρουσίαση μπορεί να συνίσταται σε ένα ή περισσότερα από τα προβλεπόμενα έγγραφα με την προϋπόθεση ότι αυτά παρουσιάζονται εντός της ημερομηνίας λήξης της πίστωσης και εντός του ποσού της πίστωσης. Εάν δεν συντρέχει ένα από τα ανωτέρω, τα έγγραφα δεν θα εξετάζονται καν για σύμφωνη παρουσίαση.

Η) Γλώσσα των εγγράφων: Όταν η πίστωση απαιτεί ορισμένη γλώσσα για τα έγγραφα, αυτά θα πρέπει να είναι συντεταγμένα στην απαιτούμενη γλώσσα. Καταρχάς επιτρέπεται να προβλέπονται περισσότερες της μίας γλώσσες, αν όμως μια βεβαιούσα τράπεζα περιορίζει τον αριθμό αυτό ως όρο προσθήκης της βεβαίωσής της στην πίστωση, δεκτά γίνονται μόνο τα έγγραφα που συντάχθηκαν στην γλώσσα/γλώσσες που ορίστηκαν από την βεβαιούσα. Αν δεν υπάρχει σχετική πρόβλεψη στην πίστωση, τότε είναι αποδεκτά έγγραφα που έχουν εκδοθεί σε

οποιαδήποτε γλώσσα. Οι τράπεζες δεν λαμβάνουν υπόψη έγγραφα που συντάχθηκαν σε γλώσσα διάφορη αυτής που ορίζεται στην πίστωση.

Θ) Μαθηματικοί υπολογισμοί: Όταν τα υποβληθέντα έγγραφα έχουν μαθηματικούς υπολογισμούς, οι τράπεζες εξετάζουν μόνο ότι το τελικό αποτέλεσμα της πράξης δεν έρχεται σε αντίθεση με την πίστωση ή οποιοδήποτε άλλο έγγραφο της πίστωσης.

Ι) Τυπογραφικά και ορθογραφικά λάθη: Τα τυπογραφικά και ορθογραφικά λάθη που δεν επηρεάζουν την έννοια μιας λέξης ή φράσης δεν καθιστούν το έγγραφο μη αποδεκτό. Για παράδειγμα, μια περιγραφή προϊόντων που παρουσιάζεται ως «mashine» αντί του ορθού «machine», «modle» αντί του ορθού «model» δεν θεωρείται ως σύγκρουση δεδομένων σύμφωνα με το άρθρο 14 (δ) των UCP 600. Ωστόσο, μια περιγραφή που εμφανίζεται ως "model 123" αντί του προβλεπόμενου "model 321" θεωρείται ως σύγκρουση δεδομένων και το έγγραφο δεν γίνεται δεκτό.

ΙΑ) Έγγραφα με πολλές σελίδες και συνημμένα: Όταν ένα έγγραφο αποτελείται από περισσότερες από μία σελίδες ή/και συνημμένα, πρέπει να είναι δυνατόν να προσδιοριστεί ότι οι σελίδες είναι μέρος του ίδιου εγγράφου. Εκτός εάν ένα έγγραφο ορίζει διαφορετικά, την προϋπόθεση αυτοί καλύπτουν οι σελίδες που είναι «δεμένες» μεταξύ τους ή που είναι διαδοχικά αριθμημένες ή που περιέχουν εσωτερικές παραπομπές.

Όταν απαιτείται υπογραφή ή επικύρωση σε έγγραφο που αποτελείται από περισσότερες από μία σελίδες και η πίστωση ή το ίδιο το έγγραφο δεν υποδεικνύει πού θα πρέπει να εμφανίζεται η υπογραφή ή επικύρωση, αυτές μπορεί να εμφανίζονται οπουδήποτε σε αυτό το έγγραφο.

ΙΒ) Υπογραφές: Η υπογραφή σε ένα έγγραφο δεν χρειάζεται να είναι χειρόγραφη, αλλά αρκεί, για παράδειγμα, και μια σφραγίδα ή οποιαδήποτε μηχανική ή ηλεκτρονική μέθοδος αυθεντικοποίησης. Το έγγραφο θα πρέπει παράλληλα να φέρει και το όνομα του υπογράφοντος (χειρόγραφα, σε σφραγίδα, προδιατυπωμένο κ.ο.κ). Φράσεις όπως «το έγγραφο αυτό έχει αυθεντικοποιηθεί ηλεκτρονικά» ή «το έγγραφο αυτό έχει παραχθεί ηλεκτρονικά και δεν χρειάζεται υπογραφή» δεν συνιστούν από μόνες τους μια ηλεκτρονική μέθοδο εξακρίβωσης της γνησιότητας του εγγράφου σύμφωνα με το άρθρο 3 των UCP 600 και δεν πληρούν τις προϋποθέσεις της πίστωσης. Αντίθετα, εντάσσεται στις ρυθμίσεις του άρθρου 3 μια δήλωση σε ένα έγγραφο που υποδεικνύει ότι ο έλεγχος ταυτότητας μπορεί να επαληθευτεί ή να ληφθεί μέσω ορισμένου ιστότοπου με σχετική ειδική δυνατότητα. Τέλος, αν η πίστωση απαιτεί ένα έγγραφο να είναι συνυπογραμμένο και από άλλο κατονομαζόμενο πρόσωπο, το έγγραφο θα πρέπει να φέρει την υπογραφή και αυτού του τελευταίου.

ΙΓ) Τίτλοι των εγγράφων: Τα απαιτούμενα έγγραφα μπορούν να φέρουν τίτλο όπως προβλέπεται στην πίστωση ή έναν παρόμοιο τίτλο ή και να μην φέρουν καθόλου τίτλο. Η

συμμόρφωση με τους όρους της πίστωσης εξετάζεται με βάση το περιεχόμενό του εγγράφου. Για παράδειγμα, αν η πίστωση απαιτεί ένα «Packing List», αρκεί ότι το έγγραφο περιέχει λεπτομέρειες συσκευασίας, ανεξάρτητα από το αν έχει τίτλο «Packing Note» ή «Packing and Weight List» κ.ο.κ.

Όταν μια πίστωση απαιτεί ένα έγγραφο που πρόκειται να καλύψει περισσότερες από μία λειτουργίες, μπορεί να παρουσιάζεται ένα μόνο ενιαίο έγγραφο ή χωριστά έγγραφα που φαίνεται να καλύπτουν την κάθε λειτουργία. Για παράδειγμα, μια απαίτηση για ένα Πιστοποιητικό Ποιότητας και Ποσότητας θα ικανοποιηθεί με την παρουσίαση ενός μόνο εγγράφου ή ενός χωριστού Πιστοποιητικού Ποιότητας και Πιστοποιητικού Ποσότητας.

2.2.2 Πρωτότυπα έγγραφα – αντίγραφα

Σύμφωνα με το άρθρο 17 των U.C.P 600, ο δικαιούχος οφείλει να παρουσιάσει τουλάχιστον ένα πρωτότυπο κάθε εγγράφου που απαιτείται από την πίστωση. Ως πρωτότυπο θεωρείται το έγγραφο που φέρει μια εμφανώς πρωτότυπη υπογραφή, σύμβολο, σφραγίδα, ή ετικέτα του εκδότη του εγγράφου, εκτός αν το ίδιο το έγγραφο αναφέρει ότι δεν είναι πρωτότυπο. Αν η πίστωση απαιτεί την παρουσίαση πολλαπλών αντιτύπων εγγράφων (π.χ έγγραφα «σε δύο αντίτυπα»), ο δικαιούχος θα πρέπει να παρουσιάσει τουλάχιστον ένα πρωτότυπο έγγραφο και τα υπόλοιπα σε αντίγραφα. Εξάλλου, τα έγγραφα που εκδίδονται σε περισσότερα από ένα πρωτότυπα μπορεί να φέρουν την ένδειξη "Πρωτότυπο", "Διπλότυπο", "Τριπλότυπο", "Πρώτο Πρωτότυπο", "Δεύτερο Πρωτότυπο" κλπ., χωρίς η ένδειξη αυτή να το αποκλείει ως πρωτότυπο²¹⁹.

Σύμφωνα με την υποενότητα A6 των ISBP, όταν μια πίστωση απαιτεί την παρουσίαση αντιγράφου ενός εγγράφου μεταφοράς που ρυθμίζεται από τα άρθρα 19-25 των UCP 600, το σχετικό άρθρο δεν εφαρμόζεται, δεδομένου ότι τα άρθρα αυτά καλύπτουν μόνο τα πρωτότυπα έγγραφα. Τα αντίγραφα ενός εγγράφου μεταφοράς εξετάζονται μόνο στο βαθμό που αναφέρεται ρητά στην πίστωση, διαφορετικά σύμφωνα με το άρθρο 14 (στ) των UCP 600.

Οποιαδήποτε δεδομένα εμφανίζονται σε αντίγραφο ενός εγγράφου μεταφοράς, όταν διαβάζονται σε σχέση με την πίστωση, το ίδιο το έγγραφο και τη διεθνή τυποποιημένη τραπεζική πρακτική, δεν χρειάζεται να είναι ταυτόσημα, αλλά δεν πρέπει να έρχονται σε σύγκρουση με τα δεδομένα του εγγράφου αυτού, οποιουδήποτε άλλου καθορισμένου εγγράφου ή την πίστωση.

²¹⁹ Υποενότητα A28 (α) των ISBP 745.

Τα αντίγραφα των εγγράφων μεταφοράς που καλύπτονται από τα άρθρα 19-25 των UCP 600 δεν υπόκεινται στην προθεσμία παρουσίας των 21 ημερολογιακών ημερών που αναφέρεται στο άρθρο 14 (γ) των UCP 600 ή την προθεσμία παρουσίας που αναφέρεται στην πίστωση, εκτός εάν η ίδια η πίστωση το απαιτεί. Διαφορετικά, μια παρουσίαση μπορεί να γίνει ανά πάσα στιγμή, αλλά σε κάθε περίπτωση όχι αργότερα από την ημερομηνία λήξης της πίστωσης.

2.2.3 Εμπορικά Τιμολόγια (Άρθρο 18 των UCP, Ενότητα C των ISBP)

Ένα εμπορικό τιμολόγιο πρέπει να εκδίδεται από τον δικαιούχο (ή τον δεύτερο δικαιούχο σε περίπτωση μεταβίβασης της πίστωσης) στο όνομα του εντολέα της πίστωσης, στο ίδιο νόμισμα με αυτό της πίστωσης, ενώ δεν απαιτείται να είναι υπογεγραμμένο.

Όταν μια πίστωση απαιτεί την παρουσίαση ενός «τιμολογίου» χωρίς περαιτέρω διευκρίνιση, αρκεί η προσκόμιση οποιουδήποτε τύπου τιμολογίου (εμπορικό τιμολόγιο, τελωνειακό τιμολόγιο, φορολογικό τιμολόγιο κ.λπ.). Όταν η πίστωση απαιτεί την παρουσίαση ενός «εμπορικού τιμολογίου», αρκεί η παρουσίαση ενός εγγράφου με τίτλο «τιμολόγιο», ακόμη και όταν το έγγραφο αυτό περιέχει δήλωση ότι έχει εκδοθεί για φορολογικούς σκοπούς.

Αν το εμπορικό τιμολόγιο έχει εκδοθεί για ποσό που υπερβαίνει το επιτρεπόμενο στην πίστωση, οι τράπεζες (εκδότες, βεβαιούσα, κατονομαζόμενη) μπορούν να το δεχθούν, και η απόφαση αυτή θα είναι δεσμευτική για όλα τα μέρη, υπό τον όρο ότι η συγκεκριμένη τράπεζα δεν μπορεί να τιμήσει ή να διαπραγματευτεί για ποσό μεγαλύτερο από αυτό της πίστωσης.

Η περιγραφή των αγαθών, υπηρεσιών ή εκτέλεσης υποχρεώσεων σε ένα εμπορικό τιμολόγιο πρέπει να ανταποκρίνεται σε αυτή που εμφανίζεται στην πίστωση, χωρίς ωστόσο να απαιτείται μηχανιστική ταύτισή τους («mirror image» κατά τους ISBP). Έτσι, οι λεπτομέρειες σχετικά με τα εμπορεύματα μπορούν να δηλώνονται σε διαφορετικά σημεία του τιμολογίου, που, όταν διαβάζονται μαζί, αντιπροσωπεύουν μια ενιαία περιγραφή των εμπορευμάτων που αντιστοιχούν σε εκείνα της πίστωσης. Ένα τιμολόγιο επιτρέπεται να αναφέρει πρόσθετα δεδομένα σχετικά με τα εμπορεύματα ή τις υπηρεσίες, υπό την προϋπόθεση όμως ότι αυτά τα δεδομένα δεν φαίνεται να μεταβάλλουν τη φύση ή την κατηγορία των εμπορευμάτων κ.λπ. Έτσι, αν η πίστωση αναφέρεται σε «Suede Παπούτσια» και το τιμολόγιο αναφέρεται σε «Απομίμηση Suede Παπούτσια», το τιμολόγιο δεν γίνεται δεκτό, διότι μεταβάλλεται η φύση του περιγραφόμενου εμπορεύματος. Τέλος, όταν στην πίστωση αναφέρεται μια εμπορική ρήτρα ως μέρος της περιγραφής των εμπορευμάτων, το τιμολόγιο πρέπει να δηλώνει αυτόν τον εμπορικό όρο (π.χ. «CIF Σιγκαπούρη Incoterms 2010»).

2.2.4 Ασφαλιστικά έγγραφα (Άρθρο 28 των UCP, Ενότητα Κ των ISBP)

Ως ασφαλιστικά έγγραφα νοούνται, σύμφωνα με το άρθρο 28 των U.C.P 600, τα πρωτότυπα ασφαλιστήρια συμβόλαια, πιστοποιητικά ή δηλώσεις ασφάλισης βάσει ενός διαρκούς ασφαλιστηρίου (όχι όμως σημειώματα ασφαλιστικής κάλυψης), που έχουν εκδοθεί από ασφαλιστική εταιρεία, αντασφαλιστή ή τους πράκτορες ή πληρεξουσίους τους. Ειδικά όμως η υπογραφή ενός πράκτορα ή πληρεξουσίου πρέπει να συνοδεύεται από ένδειξη σχετική με το αν αυτός υπογράφει αντί ή για λογαριασμό της ασφαλιστικής εταιρείας ή του αντασφαλιστική (π.χ «John Doe (by proxy) on behalf of the insurer» ή «John Doe (by proxy) on behalf of AA Insurance Ltd»). Ένα ασφαλιστικό έγγραφο που δείχνει ότι η κάλυψη παρέχεται από περισσότερους του ενός ασφαλιστές μπορεί να είναι υπογεγραμμένο από έναν μόνο αντιπρόσωπο ή πληρεξούσιο για λογαριασμό όλων των ασφαλιστών ή να υπογράφεται από έναν ασφαλιστή για λογαριασμό όλων των ασφαλιστών.

Το ασφαλιστικό έγγραφο θα πρέπει να φέρει ημερομηνία το αργότερο αυτή της φόρτωσης, εκτός αν προκύπτει από το ίδιο το έγγραφο ότι η ασφαλιστική κάλυψη ισχύει από την ημερομηνία της φόρτωσης. Διευκρινίζεται πάντως από τους ISBP ότι ασφαλιστικό έγγραφο με ρήτρα κάλυψης «warehouse-to-warehouse», εφόσον φέρει ημερομηνία μεταγενέστερη της φόρτωσης, δεν καλύπτει την απαίτηση των UCP. Ελλείψει ημερομηνίας έκδοσης ή έναρξης ασφαλιστικής κάλυψης, ως ημερομηνία της ασφαλιστικής κάλυψης λογίζεται η ημερομηνία υπογραφής του εγγράφου.

Το έγγραφο ασφάλισης θα πρέπει να αναφέρει το ποσό της ασφαλιστικής κάλυψης και να είναι στο ίδιο νόμισμα με την πίστωση. Αν στην πίστωση δεν υπάρχει καμία ένδειξη σχετικά με το ύψος της απαιτούμενης ασφαλιστικής κάλυψης, το ποσό αυτής πρέπει να είναι τουλάχιστον το 110% της CIF ή της CIP αξίας των αγαθών²²⁰. Όταν η CIF ή CIP αξία δεν μπορεί να προσδιοριστεί από τα έγγραφα, το ποσό της ασφαλιστικής κάλυψης υπολογίζεται με βάση είτε το ποσό για το οποίο απαιτείται η τήρηση ή διαπραγμάτευση είτε τη μεικτή αξία των εμπορευμάτων που προκύπτει από το τιμολόγιο, οποιοδήποτε από τα δύο είναι μεγαλύτερο.

Αναφορικά με τους καλυπτόμενους κινδύνους, το έγγραφο ασφάλισης πρέπει να αναφέρει ότι καλύπτονται οι κίνδυνοι τουλάχιστον μεταξύ του τόπου παραλαβής ή φόρτωσης και του τόπου εκφόρτωσης ή τελικού προορισμού όπως ορίζονται στην πίστωση. Ρήτρες εξαιρούμενων κινδύνων είναι επιτρεπτές, ενώ, στην περίπτωση που η πίστωση απαιτεί ασφάλιση «κατά παντός κινδύνου», η τράπεζα δέχεται το έγγραφο ασφάλισης «κατά παντός κινδύνου» ακόμη και αν υπάρχουν εξαιρούμενοι κίνδυνοι.

²²⁰ Ανώτατο ποσό ασφαλιστικής κάλυψης δεν προβλέπεται.

Επειδή στις περιπτώσεις που υπάρχει υποχρέωση ασφάλισης του εμπορεύματος, θα πρόκειται για ασφάλιση ξένου συμφέροντος με λήπτη της ασφάλισης τον δικαιούχο της πίστωσης και ασφαλισμένο τον εντολέα της πίστωσης, οι υποενότητες K19-22 των ISBP ορίζουν ότι τόσο η πίστωση όσο και το έγγραφο ασφάλισης θα πρέπει να αναφέρουν τον ασφαλισμένο και όχι τον λήπτη της ασφάλισης.

2.2.5 Έγγραφο Μεταφοράς Εμπορευμάτων

Στα άρθρα 19-24 των UCP 600 περιλαμβάνονται οι ρυθμίσεις οι σχετικές με τα έγγραφα μεταφοράς εμπορευμάτων που μπορεί να προβλέπονται από ορισμένη πίστωση για παρουσίαση. Η τυποποιημένη τραπεζική πρακτική επί των άρθρων αυτών αποδίδεται στις ενότητες D-J των ISBP 745. Λόγω της έκτασης των ρυθμίσεων αυτών, για τις ανάγκες της παρούσας εργασίας θα αναφερθούμε αρχικά στο πεδίο εφαρμογής έκαστου άρθρου των UCP 600 και στη συνέχεια θα προβούμε σε μια κατηγοριοποίηση των σημαντικότερων κατά την άποψή μας επιμέρους ρυθμίσεων σχετικά με τις προϋποθέσεις και τις ρήτρες των εγγράφων αυτών.

2.2.5.1 Πεδίο εφαρμογής

Το άρθρο 19 των UCP 600 εφαρμόζεται στις περιπτώσεις που η πίστωση απαιτεί την προσκόμιση εγγράφου μεταφοράς που καλύπτει τη μεταφορά εμπορευμάτων με τη χρήση τουλάχιστον δύο τρόπων μεταφοράς (έγγραφο πολλαπλής ή συνδυασμένης μεταφοράς), αλλά και στις περιπτώσεις που η πίστωση απαιτεί την προσκόμιση εγγράφου μεταφοράς διαφορετικού από ένα έγγραφο πολλαπλής ή συνδυασμένης μεταφοράς, εφόσον από τη δρομολόγηση των εμπορευμάτων που αναφέρονται στην πίστωση προκύπτει ότι χρησιμοποιήθηκαν περισσότεροι από ένας τρόποι μεταφοράς (για παράδειγμα, όταν το πεδίο «λιμάνι φόρτωσης» ή «εκφόρτωσης» του εγγράφου είναι συμπληρωμένο, αλλά στην πραγματικότητα ο τόπος αυτός είναι τόπος εσωτερικής ναυσιπλοΐας και όχι λιμάνι). Περαιτέρω, το έγγραφο μεταφοράς δεν πρέπει να περιέχει οιαδήποτε ένδειξη ότι υπόκειται σε ναυλοσύμφωνο ή ότι η αποστολή των εμπορευμάτων έχει πραγματοποιηθεί μόνο με έναν τρόπο μεταφοράς (επιτρέπεται όμως να σιωπά όσον αφορά τους χρησιμοποιούμενους τρόπους μεταφοράς). Πάντως, ένα έγγραφο δεν χρειάζεται να φέρει τον τίτλο «έγγραφο πολλαπλής μεταφοράς» ή «έγγραφο συνδυασμένης μεταφοράς» ώστε να γίνεται αποδεκτό βάσει του άρθρου 19 των UCP 600, ακόμη και αν οι εκφράσεις αυτές χρησιμοποιούνται στην πίστωση.

Το άρθρο 20 των UCP 600 καλείται σε εφαρμογή στις περιπτώσεις που μια πίστωση απαιτεί την προσκόμιση φορτωτικής που καλύπτει μόνο τη θαλάσσια αποστολή. Για να

συμμορφώνεται με το άρθρο 20 των UCP 600, μια φορτωτική πρέπει να εμφανίζεται ότι καλύπτει μια αποστολή από λιμάνι σε λιμάνι, αλλά δεν χρειάζεται να φέρει τον τίτλο «θαλάσσια φορτωτική» ή κάποιον άλλον παρόμοιο (π.χ. «marine bill of lading», «port to port bill of lading»), ακόμα και αν το απαιτεί η πίστωση. Η θαλάσσια φορτωτική πάντως δεν θα πρέπει να φέρει οιαδήποτε ένδειξη ότι υπόκειται σε ναυλοσύμφωνο.

Το άρθρο 21 των UCP 600 τυγχάνει εφαρμογής όταν μια πίστωση απαιτεί την παρουσίαση μιας μη διαπραγματεύσιμης φορτοαπόδειξης θαλάσσιας φορτωτικής («sea waybill», «θαλάσσιο αγωγιστήριο» ή «δελτίο θαλάσσιας αποστολής»)²²¹, που καλύπτει μόνο τη μεταφορά από λιμάνι σε λιμάνι, δεν περιέχει δηλαδή καμία αναφορά σε τόπο παραλαβής ή τόπο τελικού προορισμού. Αξίζει να αναφέρουμε ότι οι ρυθμίσεις των ISBP (ενότητα F) για το εν λόγω είδος εγγράφου εισήχθησαν για πρώτη φορά με την τελευταία έκδοση (745) των ISBP. Σε κάθε περίπτωση, ένα sea waybill δεν θα πρέπει να έχει οιαδήποτε ένδειξη ότι υπόκειται σε ναυλοσύμφωνο.

Το άρθρο 22 των UCP 600 εφαρμόζεται στις περιπτώσεις πιστώσεων που απαιτούν την παρουσίαση φορτωτικής ναυλοσυμφώνου ή όταν η πίστωση επιτρέπει την παρουσίαση τέτοιας φορτωτικής και παρουσιάζεται πράγματι μια φορτωτική ναυλοσυμφώνου. Σύμφωνα με τους ISBP (ενότητα G), ένα έγγραφο μεταφοράς, οπωσδήποτε και αν ονομάζεται, το οποίο περιέχει οποιαδήποτε ένδειξη ότι υπόκειται σε ναυλοσύμφωνο θεωρείται ως φορτωτική ναυλοσυμφώνου. Έτσι, ρήτρες όπως «freight payable as per charter party dated», «freight payable as per charter party» ή «freight and all other conditions as per charter party» αποτελούν ένδειξη ότι πρόκειται για φορτωτική ναυλοσυμφώνου. Ωστόσο, όταν ένα έγγραφο φέρει ορισμένη ονομασία που συνηθίζεται να συνδέεται με φορτωτικές ναυλοσυμφώνου (π.χ. «Congebill» ή «Tanker Bill of Lading»), αυτό δεν αποτελεί από μόνο του ένδειξη ότι πρόκειται για φορτωτική ναυλοσυμφώνου.

Το άρθρο 23 των UCP 600 εφαρμόζεται εάν μια πίστωση απαιτεί την παρουσίαση εγγράφου αεροπορικής μεταφοράς, όπως και αν ονομάζεται αυτό, που να καλύπτει τη μεταφορά φορτίου από αερολιμένα σε αερολιμένα. Το έγγραφο αυτό δεν χρειάζεται να φέρει τον τίτλο «αεροπορική φορτωτική», «δελτίο αεροπορικής μεταφοράς» ή παρόμοιο, ακόμα και όταν η πίστωση κατονομάζει το απαιτούμενο έγγραφο.

²²¹ Το δελτίο θαλάσσιας μεταφοράς είναι έγγραφο χωρίς αξιογραφική λειτουργία, που περιέχει τους όρους της σύμβασης μεταφοράς και πιστοποιεί την παραλαβή των προς μεταφορά πραγμάτων. Χρησιμοποιείται συνήθως σε σύντομες μεταφορές μικρών αποστάσεων, σε μεταφορές με containers, σε house-to-house μεταφορές ή όταν ο παραλήπτης του φορτίου είναι καθορισμένος και δεν πρόκειται να αλλάξει.

Τέλος, το άρθρο 24 των UCP 600 τυγχάνει εφαρμογής στις περιπτώσεις πιστώσεων που απαιτούν την παρουσίαση εγγράφου που καλύπτει την μεταφορά φορτίου οδικώς ή σιδηροδρομικώς ή δι' εσωτερικής υδάτινης οδού.

2.2.5.2 Επιμέρους Προϋποθέσεις/Ρήτρες των Εγγράφων Μεταφοράς

α) Πρωτότυπα έγγραφα – Πλήρης σειρά εγγράφων

Τα έγγραφα πολλαπλής ή συνδυασμένης μεταφοράς, η θαλάσσια φορτωτική, τα sea waybills και η φορτωτική ναυλοσυμφώνου, θα πρέπει να αποτελούν τα μοναδικά πρωτότυπα έγγραφα μεταφοράς ή, εάν έχουν εκδοθεί σε περισσότερα του ενός πρωτότυπα, να είναι η πλήρης σειρά όπως αναφέρεται στο έγγραφο μεταφοράς. Επομένως, τα έγγραφα αυτά θα πρέπει να αναφέρουν τον αριθμό των πρωτοτύπων που έχουν εκδοθεί. Τα έγγραφα μεταφοράς που φέρουν την ένδειξη «Πρωτότυπο», «Διπλότυπο», «Τριπλότυπο» κλπ. ή παρόμοιες εκφράσεις είναι όλα πρωτότυπα και γίνονται αποδεκτά με βάση τους όρους της πίστωσης.

Το έγγραφο αεροπορικής μεταφοράς θα πρέπει να αποτελεί το πρωτότυπο για τον αποστολέα ή τον φορτωτή, ακόμα κι αν η πίστωση απαιτεί πλήρη σειρά εγγράφων. Αυτό σημαίνει ότι ακόμα και αν η πίστωση απαιτεί την παρουσίαση πλήρους σειράς εγγράφων, η προϋπόθεση αυτή ικανοποιείται από την παρουσίαση ενός εγγράφου αεροπορικής μεταφοράς το οποίο δηλώνει ότι είναι το πρωτότυπο για τον αποστολέα ή τον φορτωτή.

Τα έγγραφα οδικής μεταφοράς πρέπει να αναφέρουν ότι είναι το πρωτότυπο για τον αποστολέα ή τον φορτωτή ή να μην φέρουν οποιαδήποτε ένδειξη ως προς το για ποιον προορίζεται το έγγραφο. Έτσι, ακόμα και αν η πίστωση απαιτεί την παρουσίαση πλήρους σειράς εγγράφων, η προϋπόθεση αυτή ικανοποιείται από την παρουσίαση του πρωτότυπου αντιτύπου που εκδίδεται για τον αποστολέα²²². Ένα έγγραφο σιδηροδρομικής μεταφοράς που φέρει την ένδειξη «διπλότυπο» (συνήθως αποτυπωμένο σε carbon) γίνεται δεκτό ως πρωτότυπο, εφόσον φέρει την υπογραφή ή την σφραγίδα της σιδηροδρομικής εταιρείας ή του σιδηροδρομικού σταθμού αναχώρησης. Πάντως, ένα έγγραφο σιδηροδρομικής μεταφοράς ή μεταφοράς δι' εσωτερικής υδάτινης οδού γίνεται δεκτό ως πρωτότυπο είτε φέρει την ένδειξη αυτή («πρωτότυπο») είτε όχι. Τέλος, ελλείψει σχετικής ένδειξης στο έγγραφο μεταφοράς ως προς τον

²²² Σύμφωνα με το άρθρο 5 παρ.1 της CMR, «Το δελτίον παραδόσεως θα εκδίδεται εις τρία πρωτότυπα αντίτυπα υπογραφόμενα υπό του αποστολέως και του μεταφορέως... Το πρώτον αντίτυπον θα παραδίδεται εις τον αποστολέα, το δεύτερον θα συνοδεύει τα εμπορεύματα και το τρίτον θα κρατείται υπό του μεταφορέως.»

αριθμό των εκδοθέντων πρωτοτύπων, ο αριθμός των αντιτύπων που παρουσιάζονται θα θεωρείται ότι αποτελεί πλήρη σειρά.

β) Υπογραφή των εγγράφων

Τα έγγραφα πολλαπλής ή συνδυασμένης μεταφοράς, η θαλάσσια φορτωτική και τα sea waybills πρέπει να αναφέρουν το όνομα του μεταφορέα (carrier identification) και υπογράφονται από τον μεταφορέα ή τον πλοίαρχο ή έναν κατονομαζόμενο πράκτορα αντί ή για λογαριασμό τους. Η φορτωτική ναυλοσυμφώνου μπορεί να υπογράφεται και από ένα επιπλέον πρόσωπο, τον ναυλωτή, ή έναν κατονομαζόμενο πρακτορά αντί ή για λογαριασμό του.

Τα έγγραφα αεροπορικής μεταφοράς πρέπει να αναφέρουν το όνομα του μεταφορέα και υπογράφονται από τον μεταφορέα ή έναν κατονομαζόμενο πράκτορα αντί ή για λογαριασμό του.

Τα έγγραφα οδικής ή σιδηροδρομικής μεταφοράς ή μεταφοράς δι' εσωτερικής υδάτινης οδού πρέπει να αναφέρουν το όνομα του μεταφορέα και υπογράφονται από τον μεταφορέα ή έναν κατονομαζόμενο πράκτορα αντί ή για λογαριασμό του, και να αναφέρουν παραλαβή του φορτίου με υπογραφή, σφραγίδα ή σημείωση από τον μεταφορέα ή έναν κατονομαζόμενο πράκτορα αντί ή για λογαριασμό του. Ειδικά όμως για τα έγγραφα σιδηροδρομικής μεταφοράς, όταν δεν προσδιορίζουν τον μεταφορέα, οιαδήποτε υπογραφή ή σφραγίδα της σιδηροδρομικής εταιρείας γίνεται δεκτή ως απόδειξη υπογραφής του εγγράφου από τον μεταφορέα.

Κοινή ρύθμιση για όλα τα έγγραφα μεταφοράς αποτελεί ότι, όταν ένας πράκτορας υπογράφει το έγγραφο μεταφοράς αντί [ή για λογαριασμό] του μεταφορέα (ή του πλοίαρχου ή του ναυλωτή κατά περίπτωση), ο πράκτορας πρέπει να ονομάζεται και, επιπλέον, να αναγνωρίζεται ότι υπογράφει αντί ή για λογαριασμό του μεταφορέα (ή του πλοίαρχου ή του ναυλωτή κατά περίπτωση). Κατά τους ISBP, η ορθή υπογραφή θα πρέπει να είναι της μορφής: «πράκτορας αντί του (όνομα), του μεταφορέα» ή ως «πράκτορας για λογαριασμό του (όνομα), του μεταφορέα». Όταν ο μεταφορέας εντοπίζεται σε άλλο σημείο του εγγράφου να κατονομάζεται ως «μεταφορέας», ο πράκτορας μπορεί να υπογράψει, για παράδειγμα, ως «πράκτορας αντί [ή για λογαριασμό] του μεταφορέα», χωρίς να απαιτείται να υποδείξει εκ νέου τον μεταφορέα. Όταν την φορτωτική υπογράφει ο πλοίαρχος, πρέπει να υπογράφει ο ίδιος και να αναγνωρίζεται ως ο «πλοίαρχος». Στην περίπτωση αυτή, το όνομα του πλοίαρχου δεν χρειάζεται να δηλωθεί. Το ίδιο ισχύει και όταν υπογράφει ο ναυλωτής. Όταν όμως ένας πράκτορας υπογράφει μια φορτωτική αντί [ή για λογαριασμό] του πλοίαρχου (ή του ναυλωτή), ο πράκτορας πρέπει να ονομάζεται και να αναγνωρίζεται ότι υπογράφει ως «πράκτορας του πλοίαρχου (ή του ναυλωτή)», ή ως «πράκτορα εξ ονόματος του πλοίαρχου (ή του ναυλωτή)». Το όνομα του πλοίαρχου (ή του ναυλωτή) και σε αυτή την περίπτωση δεν χρειάζεται να δηλωθεί.

Νεοεισαγείσα με την έκδοση 745 πρόβλεψη των ISBP είναι εκείνη που αφορά πιστώσεις με ρήτρα «Freight Forwarder's Bills of Lading is acceptable». Η πρόβλεψη αυτή καταλαμβάνει όχι μόνο τη θαλάσσια φορτωτική, αλλά και τα sea waybills, τη φορτωτική ναυλοσυμφώνου και τα έγγραφα αεροπορικής μεταφοράς. Στις περιπτώσεις αυτές τα έγγραφα μπορεί να υπογραφούν από τον freight forwarder χωρίς να απαιτείται να κατονομάζεται ο μεταφορέας. Όταν όμως τα έγγραφα έχουν τη ρήτρα «Freight Forwarder's Bills of Lading (και αντίστοιχα) are **not** acceptable», η πίστωση θα πρέπει να καθορίζει λεπτομερώς τον τρόπο έκδοσης και υπογραφής των εγγράφων, ειδάλλως αυτά θα εξετάζονται μόνο βάσει του άρθρου των UCP 600 στο οποίο υπάγονται.

γ) Σημειώσεις παραλαβής προς φόρτωση, φόρτωσης ή αποστολής

Η ημερομηνία έκδοσης του εγγράφου μεταφοράς θεωρείται ως η ημερομηνία παραλαβής προς φόρτωση, φόρτωσης ή αποστολής του φορτίου. Αν όμως το έγγραφο μεταφοράς αναφέρει, με σφραγίδα ή σημείωση, μια συγκεκριμένη ημερομηνία πραγματικής παραλαβής προς φόρτωση, φόρτωσης ή αποστολής, αυτή θεωρείται ότι είναι η ημερομηνία της αντίστοιχης πράξης.

δ) Τόπος φόρτωσης – Τόπος τελικού προορισμού

Εάν μια πίστωση προσδιορίζει γεωγραφικά τον τόπο φόρτωσης, αποστολής κλπ (π.χ. «Κάθε ευρωπαϊκό λιμάνι»), το έγγραφο μεταφοράς πρέπει να αναφέρει τον πραγματικό τόπο φόρτωσης, αποστολής κλπ., ο οποίος πρέπει να βρίσκεται εντός της γεωγραφικής περιοχής που αναφέρεται στην πίστωση.

Τέσσερα ειδικότερα ζητήματα της θαλάσσιας φορτωτικής, των sea waybills και της φορτωτικής ναυλοσυμφώνου που εμφανίζονται συχνά στην πράξη είναι τα εξής:

α) Καταρχής, το κατονομαζόμενο λιμάνι φόρτωσης, όπως απαιτείται από την πίστωση, πρέπει να εμφανίζεται στο πλαίσιο «λιμάνι φόρτωσης» της φορτωτικής. Ωστόσο, το λιμάνι φόρτωσης μπορεί να αναγράφεται και στο πεδίο με τίτλο «τόπος παραλαβής», εφόσον είναι σαφές ότι τα εμπορεύματα μεταφέρθηκαν από τον τόπο παραλαβής με πλοίο και υπό τον όρο να υπάρχει σημείωση φόρτωσης επί του πλοίου που να αποδεικνύει ότι τα εμπορεύματα φορτώθηκαν στο εν λόγω πλοίο στο λιμάνι που αναφέρεται στον «τόπο παραλαβής». Mutatis mutandis ισχύουν και για το λιμάνι εκφόρτωσης, το οποίο μπορεί να εμφανίζεται, εκτός από το πλαίσιο «λιμάνι εκφόρτωσης» της φορτωτικής, και στο πλαίσιο «τόπος τελικού προορισμού».

β) Το δεύτερο ζήτημα αφορά την περίπτωση εκείνη κατά την οποία η πίστωση κατονομάζει το λιμάνι φόρτωσης ή εκφόρτωσης με παράλληλη αναφορά και της χώρας όπου βρίσκεται το λιμάνι αυτό. Σύμφωνα με ρητή πρόβλεψη των ISBP, η μη αναφορά της χώρας δεν καθιστά το έγγραφο μη αποδεκτό, παρά την απαίτηση της πίστωσης.

γ) Το τρίτο ζήτημα αφορά την περίπτωση κατά την οποία τα ανωτέρω έγγραφα δηλώνουν περισσότερα λιμάνια φόρτωσης. Στην περίπτωση αυτή το έγγραφο πρόκειται να φέρει μια σημείωση φόρτωσης με την αντίστοιχη ημερομηνία για κάθε λιμένα φόρτωσης, ανεξάρτητα από το αν είναι προδιατυπωμένο.

δ) Το τέταρτο ζήτημα αναφέρεται στη μεταφορά φορτίου επί του καταστρώματος. Σύμφωνα με το άρθρο 26α των UCP 600, μια ρήτρα σε ένα έγγραφο μεταφοράς που δηλώνει ότι το φορτίο ενδέχεται να φορτωθεί επί του καταστρώματος είναι αποδεκτή. Αν όμως προκύπτει από το έγγραφο ότι το φορτίο έχει πράγματι φορτωθεί ή ότι πρόκειται να φορτωθεί επί του καταστρώματος, το έγγραφο αυτό δεν γίνεται αποδεκτό από τις τράπεζες.

Αναφορικά με τα έγγραφα αεροπορικής μεταφοράς, η έκδοση 745 των ISBP εισήγε μιας καθοριστικής σημασίας ρύθμιση για τον προσδιορισμό των αεροδρομίων. Έτσι, ενώ ο αεροπορικός μεταφορέας θα πρέπει κατονομάζεται και δεν αρκεί η αναφορά του κωδικού του IATA (για παράδειγμα, πρέπει να κατονομάζεται ως British Airways και να μην αναφέρεται ως «BA»), για τον προσδιορισμό των αεροδρομίων είναι επιτρεπτή η χρήση των κωδικών IATA. Έτσι, αν μια πίστωση αναφέρει το αεροδρόμιο ως «London Heathrow» και το έγγραφο μεταφοράς χρησιμοποιεί απλώς των κωδικό IATA «LHR», το έγγραφο αυτό είναι αποδεκτό με βάση τους όρους της πίστωσης.

ε) Ρήτρα Μεταφόρτωσης - Τμηματικές Φορτώσεις

Μεταφόρτωση είναι η εκφόρτωση από ένα μέσο μεταφοράς και η επαναφόρτωση σε άλλο μέσο μεταφοράς (ανεξαρτήτως του εάν πρόκειται για διαφορετικούς τρόπους μεταφοράς για την πολλαπλή ή συνδυασμένη μεταφορά, στο ίδιο όμως είδος μεταφορικού μέσου για τα λοιπά είδη μεταφοράς, π.χ μεταφόρτωση από πλοίο σε πλοίο για τη θαλάσσια μεταφορά) κατά τη διάρκεια της μεταφοράς από τον τόπο αποστολής στον τόπο τελικού προορισμού που αναφέρεται στην πίστωση. Σύμφωνα με τους UCP 600, ένα έγγραφο μεταφοράς μπορεί να αναφέρει ότι τα αγαθά πρόκειται ή ενδέχεται να μεταφορτωθούν υπό τον όρο ότι ολόκληρη η μεταφορά καλύπτεται από ένα και το αυτό έγγραφο μεταφοράς. Ένα τέτοιο έγγραφο μεταφοράς είναι αποδεκτό, ακόμα και αν η πίστωση απαγορεύει τη μεταφόρτωση. Ειδικά όμως για τη θαλάσσια φορτωτική και τα sea waybills απαιτείται να πιστοποιείται από τα έγγραφα αυτά ότι το φορτίο έχει φορτωθεί σε εμπορευματοκιβώτιο, ρυμούλκα ή φορτηγίδα LASH.

Η μεταφορά όμως με περισσότερα από ένα μέσα μεταφοράς (περισσότερα από ένα φορτηγά, πλοία, αεροσκάφη, κ.λπ.) είναι μερική μεταφορά, ακόμη και εάν τα μέσα μεταφοράς αναχωρούν την ίδια ημέρα για τον ίδιο προορισμό. Στην περίπτωση αυτή εφαρμογής τυγχάνει το άρθρο 31 των UCP 600.

στ) Καθαρά έγγραφα μεταφοράς

Ρήτρες ή σημειώσεις επί του εγγράφου που δηλώνουν ρητώς ελαττωματική κατάσταση των εμπορευμάτων ή της συσκευασίας δεν είναι αποδεκτές. Οι ρήτρες ή οι σημειώσεις που δεν δηλώνουν ρητά την ελαττωματική κατάσταση των προϊόντων ή της συσκευασίας (π.χ. «packaging **may not** be sufficient for the journey») δεν συνιστούν διαφορά και τα έγγραφα γίνονται αποδεκτά κατά τους όρους της πίστωσης. Η δήλωση όμως ότι «packaging **is not** sufficient for the journey» δεν είναι αποδεκτή. Εξάλλου, σύμφωνα με το άρθρο 26β των UCP 600, ένα έγγραφο μεταφοράς που φέρει μια ρήτρα «φόρτωση και μέτρηση από τον φορτωτή» και «δηλωθέν από τον φορτωτή να περιέχει» είναι αποδεκτό από τις τράπεζες κατά την εξέταση των εγγράφων.

Εάν η λέξη «καθαρό» (clean) εμφανίζεται σε ένα έγγραφο μεταφοράς και έχει διαγραφεί, το έγγραφο δεν θεωρείται μη αποδεκτό, εκτός αν έχει συγκεκριμένη ρήτρα που δηλώνει ότι τα εμπορεύματα ή η συσκευασία είναι ελαττωματικά.

ζ) Περιγραφή εμπορευμάτων

Η περιγραφή εμπορευμάτων στα έγγραφα μεταφοράς μπορεί να γίνεται με γενικούς όρους, οι οποίοι δεν έρχονται σε αντίθεση με τους όρους της πίστωσης.

η) Ναύλος και Πρόσθετα Έξοδα

Ο κανόνας που ισχύει για όλα τα έγγραφα είναι ότι μια δήλωση σε έγγραφο μεταφοράς που δηλώνει την πληρωμή του ναύλου δεν χρειάζεται να είναι ίδια με αυτή που αναφέρεται στην πίστωση, αλλά δεν πρέπει να έρχεται σε σύγκρουση με τα δεδομένα που περιέχονται στο εν λόγω έγγραφο, οποιοδήποτε άλλο καθορισμένο έγγραφο προς παρουσίαση ή την ίδια την πίστωση. Για παράδειγμα, όταν μια πίστωση απαιτεί μια θαλάσσια φορτωτική να φέρει την ρήτρα «freight payable at destination», αν η φορτωτική φέρει τη ρήτρα «freight collect» είναι σύμφωνη με τους όρους της πίστωσης.

Όταν μια πίστωση δηλώνει ότι πρόσθετα έξοδα μεταφοράς δεν είναι αποδεκτά, το έγγραφο μεταφοράς δεν πρέπει να δηλώνει καθιονδδήποτε τρόπο ότι έχουν προκύψει ή ότι ενδέχεται να προκύψουν τέτοια έξοδα. Σύμφωνα με τους ISBP, αν το έγγραφο μεταφοράς περιέχει ρήτρα σχετικά με κόστη τα οποία ενδέχεται να εκπέσουν, για παράδειγμα λόγω καθυστέρησης στην εκφόρτωση των εμπορευμάτων, αυτή η ρήτρα δεν αποτελεί ένδειξη πρόσθετου κόστους. Έτσι, επί θαλάσσιας φορτωτικής για παράδειγμα, η ρήτρα καταβολής πρόσθετου ανταλλάγματος για τον χρόνο αναμονής (εφόσον συμφωνήθηκε τέτοιο) ή για τον χρόνο υπερανάμησης (demurrages) δεν συνιστά ένδειξη πρόσθετου κόστους.

Τέλος, εφόσον η πίστωση επιτρέπει τα πρόσθετα κόστη, η δήλωσή τους στο έγγραφο μεταφοράς μπορεί να γίνει αφενός με ρητή αναφορά στις πρόσθετες δαπάνες και αφετέρου με τη χρήση εμπορικών όρων που αναφέρονται στις δαπάνες που σχετίζονται με τη φόρτωση ή εκφόρτωση εμπορευμάτων (π.χ με τη χρήση των ρητρών Free In (FI), Free Out (FO), Free In and Out (FIO) and Free In and Out Stowed (FIOS) στη θαλάσσια φορτωτική, τη φορτωτική ναυλοσυμφώνου και τα sea waybills).

3. Η ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙ ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΤΗΣ

3.1 ΕΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ

Η αρχή της αυτονομίας διέπει το σύνολο των εννόμων σχέσεων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο μιας σύμβασης ανέκκλητης²²³ τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης και έχει την έννοια ότι κάθε επιμέρους σχέση στη λειτουργία της σύμβασης είναι ανεξάρτητη από τις υπόλοιπες. Έτσι, μπορεί μεν η τραπεζική ενέγγυα πίστωση να ανοίγεται για να εξυπηρετήσει μια άλλη σχέση αξίας (συνήθως σύμβαση αγοραπωλησίας), αλλά λειτουργεί ανεξάρτητα από αυτή. Η αρχή της αυτονομίας απηχεί τον θεμελιώδη κανόνα του αποκλεισμού των ενστάσεων, σύμφωνα με τον οποίο οι εμπλεκόμενες τράπεζες δεν μπορούν να προβάλλουν, για να αποκρούσουν το αίτημα του δικαιούχου για καταβολή σε αυτόν του ποσού της πίστωσης, ενστάσεις ή αντιρρήσεις που πηγάζουν από τη βασική σχέση και που θα μπορούσε να είχε προβάλλει ο εντολέας ως πρωτοφειλέτης εναντίον του δικαιούχου-δανειστή του.

Περαιτέρω, η αρχή της αυτονομίας πραγματώνεται με και διά του ελέγχου των εγγράφων από την τράπεζα, καθώς η τελευταία υποχρεούται να καταβάλει το ποσό της πίστωσης στον δικαιούχο υπό τη μοναδική προϋπόθεση της εμπρόθεσμης παρουσίας από αυτόν φορτωτικών

²²³ Στην περίπτωση όμως της ανακλητής τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης η αρχή της αυτονομίας δεν βρίσκει πλήρη εφαρμογή για τους λόγους που αναφέρονται στην παρ.1.6.1.

εγγράφων που στην όψη τους συμφωνούν με τους όρους της πίστωσης. Σε αυτό ακριβώς το σημείο έγκειται η πεμπτουσία της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης ως μέσο πληρωμής στο διεθνές εμπόριο, καθώς απηχεί το διεθνώς δεκτό αξίωμα «pay first, litigate later». Ο δικαιούχος δηλαδή της πίστωσης στοιχειοθετεί δικαίωμα προς πληρωμή του πριν από οποιαδήποτε αντιδικία σχετικά με το σύννομο ή μη της συγκεκριμένης πληρωμής με βάση την υποκείμενη σχέση αξίας. Η πρακτική σημασία αυτού γίνεται αρκούντως κατανοητή, αν αναλογιστεί κανείς ότι στα πλαίσια της εξέλιξης ενός ενοχικού δεσμού οι ενστάσεις των μερών αποκτούν συνήθως πρακτικό νόημα όταν ασκούνται στα πλαίσια ενός δικαστικού αγώνα από τον οποίο θα προκύψει εκτελεστή απόφαση.

3.2 ΝΟΜΙΚΗ ΘΕΜΕΛΙΩΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ

Η αρχή της αυτονομίας που διέπει την τραπεζική ενέγγυα πίστωση δεν διατυπώνεται νομοθετικά, ούτε καν έμμεσα, στα άρθρα 25-34 του ν.δ της 17-7/13-8-1923²²⁴. Η νομολογία της χώρας μας τη συνάγει από το νομικό χαρακτηρισμό της ενέγγυας πίστωσης ως οιονεί έκταξης. Επομένως, η αρχή της αυτονομίας και του απροβλήτου των ενστάσεων νομολογιακά θεμελιώνονται στη διάταξη του άρθρου 873 ΑΚ²²⁵. Βέβαια η αρχή της αυτονομίας που διέπει την τραπεζική ενέγγυα πίστωση έχει ευρύτερο περιεχόμενο από την αρχή του αφηρημένου (αναιτιώδους) της έκταξης, ενώ η αυτονομία της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης δεν την εξομοιώνει ούτε με τον αφηρημένο χαρακτήρα μια αξιογραφικής δικαιοπραξίας, δεδομένου ότι η τραπεζική ενέγγυα πίστωση δεν είναι δυνατό να μεταβιβαστεί με την αυξημένη συναλλακτική ασφάλεια που συνοδεύει τη μεταβίβαση ενός αξιογράφου²²⁶.

Η αρχή της αυτονομίας θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ως διεθνές έθιμο και εμπορική συναλλακτική πρακτική που απορρέει από τις ανάγκες του διεθνούς εμπορίου²²⁷. Το διεθνές αυτό έθιμο έχει διαμορφωθεί κατά νομολογιακή διάπλαση του δικαίου και αποτυπώνεται στα

²²⁴ Μάζης Π., ό.π, 340 επ. – Χρ. Χρυσάνθης, ό.π, 194.

²²⁵ Γεωργιάδης Απ., ό.π, 270 επ. – του ιδίου, Ο χρόνος κατάρτισης της σύμβασης διεθνούς πώλησης και η αρχή της αυτονομίας της Τραπεζικής Ενέγγυας Πίστωσης, ΔΕΕ 1996, 767 – ΑΠ 81/1957, ΑρχΝ 1957, 438

²²⁶ Βλ. αναλυτικότερα σε Χρυσάνθη Χρ., ό.π, σελ.196

²²⁷ ΑΠ 81/1957, ΕΕΔ 1957, 139 επ. – ΜονΠρΕδ 362/1960, ΕΕΝ 1961, 397 – ΜονΠρΑθ 23647/1993, ΕΕΔ 1994, σελ.223 – Χρυσάνθη Χρ., ό.π, σελ.194 – «The principle of autonomy is the cornerstone of the commercial vitality», Ward Petroleum Corp. v. FIDC, 903 F.2d 1297, 1299 (10th Cir. 1990).

άρθρα 4 και 5 των U.C.P 600²²⁸. Εξάλλου, η αρχή της αυτονομίας εντοπίζεται και στις διατάξεις των άρθρων 14 και 15 των Κανόνων του Δ.Ε.Ε²²⁹.

Ορθότερο πάντως σε κάθε περίπτωση είναι να θεωρήσουμε ότι η αρχή της αυτονομίας απορρέει σε κάθε περίπτωση και από την αρχή της ελευθερίας των συμβάσεων (361 ΑΚ), υπό την έννοια ότι η συγκεκριμένη αρχή είναι αποτέλεσμα της ίδιας της δήλωσης βουλήσεως των συμβαλλομένων μερών, όπως αυτό προσδιορίζεται βάσει της ερμηνείας αυτής σύμφωνα με τα άρθρα 200 και 288 ΑΚ²³⁰.

3.3 ΕΚΤΑΣΗ ΤΗΣ ΑΡΧΗΣ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ

Στο πλαίσιο μιας αμετάκλητης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, η αρχή της αυτονομίας καταλαμβάνει το σύνολο των εννόμων σχέσεων που αναπτύσσονται στο πλαίσιο αυτής. Ειδικότερα :

3.3.1 Αυτονομία έναντι της σχέσης αξίας

Όπως έχει ήδη προαναφερθεί, ο βασικότερος λόγος της επιλογής του είδους της ανέκκλητης ενέγγυας πίστωσης στις διεθνείς συναλλαγές είναι η ανεξαρτητοποίηση της ενέγγυας πίστωσης κυρίως από τη βασική σχέση πωλητή και αγοραστή. Πράγμα που σημαίνει ότι η τράπεζα δεν δεσμεύεται από τους όρους της σύμβασης πώλησης ή από τυχόν ακυρότητες αυτής και ενεργεί αποκλειστικά με βάση τους όρους της πίστωσης. Και αυτό γιατί η σύμβαση πώλησης είναι παραγωγικό αίτιο της βούλησης του αγοραστή για το άνοιγμα της πίστωσης αλλά δεν αποτελεί την causa αυτής. Επομένως, σε περίπτωση ελαττωματικότητας της σύμβασης πώλησης ή πλημμελούς εκπλήρωσής της η αμετάκλητη ενέγγυα πίστωση είναι ισχυρή και εκτελεστέα χωρίς να δικαιούται η πιστώτρια τράπεζα να προβάλει ενστάσεις από τη σύμβαση πώλησης προκειμένου να μην εκτελέσει ή διαπραγματευτεί την πίστωση²³¹.

²²⁸ Intraco Ltd v. Notis Shipping Corporation. The Bhoja Trader [1981], 2 Lloyd's Rep., 256 – Toprak Mahsulleri Ofisi v. Finagrains Compagnie Commerciale Agricole et Financiere SA [1979], 2 Lloyd's Rep., 98

²²⁹ Αντίθετα ο *Ψυχομάνης Σπ.*, ό.π, σελ.100, σύμφωνα με τον οποίο δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι η αρχή της αυτονομίας είναι εθιμικώς καθιερωμένη καθότι έθιμα-εμπορικές συνήθειες δε μπορούν να δημιουργήσουν οι διατάξεις των UCP που αναφέρονται στο ουσιώδες εννοιολογικό περιεχόμενο της πίστωσης και τις υποχρεώσεις, την ευθύνη των μερών, επειδή θεμέλιο της συμπεριφοράς των συναλλασσομένων στις περιπτώσεις αυτές είναι η ίδια η σύμβαση και ο νόμος.

²³⁰ ΜονΠρΑθ 3037/2007, ΔΕΕ 2008, σελ.838.

²³¹ Esal (Commodities) Limited v. Oriental Credit Limited, 2 Lloyd's Rep. 546, p.245 [1985], όπου έγινε δεκτό ότι «the nature of independent obligations relies on the issuer not concerned in the least with the relations between the

Στην ελληνική θεωρία και νομολογία ωστόσο υφίσταται διχογνωμία σχετικά με τη διατήρηση της αρχής της αυτονομίας στην περίπτωση ακυρότητας ή ανυπαρξίας της βασικής σχέσης αξίας. Επί του ζητήματος αυτού έχουν διατυπωθεί δύο αντικρούμενες μεταξύ τους απόψεις : η πρώτη άποψη δεν δέχεται την άρση της αρχής της αυτονομίας λόγω ακυρότητας ή ανυπαρξίας της σχέσης αξίας²³², ενώ η δεύτερη άποψη αποδέχεται την άρση της αρχής και, επομένως, τη δυνατότητα της πιστώτριας τράπεζας να προτείνει τις ενστάσεις ακυρότητας ή ανυπαρξίας έναντι του δικαιούχου της πίστωσης²³³. Στη θεωρία έχει διατυπωθεί και μία τρίτη μέση άποψη²³⁴, η οποία προκρίνει τη δυνατότητα αναλογικής εφαρμογής στην τραπεζική ενέγγυα πίστωση της διάταξης του άρθρου 19 της Διεθνούς Σύμβασης 1995 της UNCITRAL για τις ανεξάρτητες εγγυήσεις και τα *standby letters of credit*²³⁵. Σύμφωνα με άποψη αυτή, υπέρ της οποίας τασσόμαστε, σε περίπτωση ακυρότητας της σύμβασης αξίας, η αρχή του απροβλήτου των ενστάσεων είναι ο κανόνας. Είναι όμως δυνατό το αίτημα του δικαιούχου για καταβολή σε αυτόν του ποσού της πίστωσης να διατυπώνεται αδικαιολόγητα στις περιπτώσεις κατά τις οποίες με δικαστική ή διαιτητική απόφαση έχει αναγνωριστεί η ακυρότητα της βασικής εμπορικής σχέσης σε χρονικό σημείο προγενέστερο της εκταμίευσης του ποσού της πίστωσης.

3.3.2 Αυτονομία έναντι της σχέσης κάλυψης

Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση παρουσιάζει πλήρη αυτονομία και έναντι της σχέσης κάλυψης, της σχέσης δηλαδή πιστώτριας τράπεζας και εντολέα και, στην περίπτωση της βεβαιωμένης πίστωσης²³⁶, της σχέσης μεταξύ της εκδότριας και της βεβαιούσας τράπεζας. Επομένως, σε περίπτωση ελαττωματικότητας, ανυπαρξίας ή ακυρότητας της σχέσης κάλυψης η πίστωση είναι εκτελεστέα, καθώς η αμετάκλητη δέσμευση της πιστώτριας τράπεζας έναντι του

supplier and the customer nor with the question whether the supplier has performed his contractual obligation or not, nor with the question whether the supplier is in default or not». - Hamzeh Malas & Sons v British Imex Industries Ltd, (1958) 2 QB 127.

²³² Εφαθ 6953/1995 – βλ. και ΜΠρΘεσ 24240/2007 – ΜΠρΚαρ 513/1997 – ΜΠρΑθ 3037/2007.

²³³ ΜΠρΧαλκ 3007/2005 ΕΕμπΔ 2006,386

²³⁴ Βλ. αναλυτικότερα σε *Χρυσάνθη Χρ.*, Η δικαστική απαγόρευση είσπραξης εγγυητικής επιστολής και τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης στην ημεδαπή και αλλοδαπή νομολογία, 1999, 13-14, με τις εκεί παραπομπές σε αλλοδαπή νομολογία.

²³⁵ Στην παρ.1 του άρθρου 19 αναφέρονται οι περιπτώσεις κατά τις οποίες είναι επιτρεπτή η άρνηση πληρωμής : «Any document is not genuine or has been falsified; no payment is due on the basis asserted in the demand and the supporting documents; or Judging by the type and purpose of the undertaking, the demand has no conceivable basis...»

²³⁶ ΠΠρΑθ 8668/1990, Αρμ.1991, 465.

δικαιούχου είναι ισχυρή. Γίνεται δεκτό ότι το ίδιο ισχύει και σε περίπτωση πτώχευσης του εντολέα της πίστωσης ή ανάκλησης από αυτόν της εντολής του προς την εκδότρια τράπεζα²³⁷.

Μια έμμεση συνέπεια της αυτονομίας αυτής, η οποία απορρέει από το άρθρο 4 των Κανόνων, σύμφωνα με το οποίο ο δικαιούχος δεν μπορεί σε καμία περίπτωση να επικαλεστεί προς όφελός του τις συμβατικές σχέσεις που υπάρχουν μεταξύ του εντολέα και της εκδότριας τράπεζας, είναι ότι ο δικαιούχος δεν έχει απολύτως κανένα δικαίωμα στο περιθώριο που ενδεχομένως έχει καταθέσει ο αγοραστής στην πιστώτρια τράπεζα (ή η εκδότρια στη βεβαιούσα) προς εξασφάλιση των απαιτήσεων της απέναντί του²³⁸.

3.3.3 Αυτονομία έναντι της σχέσης πιστώτριας τράπεζας (εκδότριας ή βεβαιούσας) και δικαιούχου της πίστωσης

Η σχέση μεταξύ της πιστώτριας τράπεζας (εκδότριας ή βεβαιούσας) και του δικαιούχου της πίστωσης ρυθμίζεται από το περιεχόμενο της αμετάκλητης πίστωσης και το ισχύον νομικό και συμβατικό πλαίσιο. Στο πλαίσιο αυτό η τράπεζα οφείλει να προβεί στην πληρωμή του ποσού της πίστωσης στο δικαιούχο έναντι παρουσίας από τον τελευταίο προκαθορισμένων και αυστηρής τυπικότητας εγγράφων. Επομένως, η πιστώτρια τράπεζα μπορεί να προβάλει ενστάσεις κατά του δικαιούχου μόνο αν αυτές προέρχονται από την ίδια τη σύμβαση ενέγγυας πίστωσης ή από τις γενικές αρχές του δικαίου και όχι από τις εκτός της πίστωσης προσωπικές της σχέσεις με το δικαιούχο. Επομένως, είναι επιτρεπτό να προβάλει η τράπεζα ενστάσεις που αφορούν το κύρος της δήλωσης βούλησης της (π.χ. ότι εξαπατήθηκε από το δικαιούχο, ή ότι η βεβαίωση της πίστωσης αντίκειται σε νόμιμη διάταξη, 174, 178 ΑΚ). Περαιτέρω, ενστάσεις όπως αυτές της ανάκλησης της δήλωσης βούλησής της για σπουδαίο λόγο, της παρόδου προθεσμίας της πίστωσης ή της βεβαίωσης, όπως και των ελλείψεων που παρουσιάζουν τα παρουσιασθέντα από το δικαιούχο φορτωτικά έγγραφα.

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η δυνατότητα της πιστώτριας τράπεζας να προβάλει έναντι του δικαιούχου την ένσταση συμψηφισμού από άλλη σχέση της με αυτόν. Το ζήτημα αυτό δεν έχει απασχολήσει την ελληνική νομολογία, θα μπορούσαμε όμως αντλήσουμε ορισμένα επιχειρήματα από τον συναφή θεσμό της τραπεζικής εγγυητικής επιστολής. Επί της τελευταίας στη θεωρία γίνεται δεκτό²³⁹ ότι η πιστώτρια τράπεζα δεν δύναται να προβάλει έναντι του δικαιούχου την ένσταση συμψηφισμού.

²³⁷ Γεωργιάδης Απ., ό.π., σελ.267

²³⁸ Τετρίμελη Α., ό.π., σελ.79

²³⁹ «Ενστάσεις της τράπεζας ex jure proprio που πηγάζουν όμως από άλλη έννομη σχέση της προς τον δέκτη της επιστολής π.χ. συμψηφισμός δεν επιτρέπεται να προβληθούν επειδή απάδουν στο σκοπό και τη συμφωνία της

3.4 ΕΞΑΙΡΕΣΕΙΣ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΡΧΗ ΤΗΣ ΑΥΤΟΝΟΜΙΑΣ

Η αρχή της αυτονομίας δεν αποτελεί απόλυτο κανόνα. Τόσο η διεθνής όσο και η εθνική θεωρία και νομολογία δέχονται ότι η αρχή της αυτονομίας κάμπτεται σε ορισμένες περιπτώσεις, αν και δεν έχει καταστεί δυνατός ο ακριβής προσδιορισμός τους. Γίνεται όμως γενικότερα δεκτό ότι εξαιρέσεις αυτές στερούνται νομοθετικού ερείσματος, όπως άλλωστε και η ίδια η αρχή της αυτονομίας, και ότι αφορούν στην υποχώρηση της συγκεκριμένης αρχής έναντι της σχέσης αξίας, ενώ ως προς τη σχέση κάλυψης η αρχή αυτή τηρείται απαρέγκλιτα²⁴⁰.

Οι διάφορες απόψεις που έχουν διατυπωθεί σχετικά με την κάμψη της αρχής της αυτονομίας στα πλαίσια της ελληνικής θεωρίας είναι οι εξής:

Ο Τσιμικάλης²⁴¹ υποστηρίζει ότι «αι τράπεζαι κωλύονται ως εικός, από του να εκτελούν συμβάσεις ενεγγύου πιστώσεως, οσάκις θα συνιστά τούτο παράβασιν νόμου, οίον του κοινού ποινικού νόμου ή της νομοθεσίας προστασίας του νομίσματος ή της ρυθμιστικής του εισαγωγικού και του εξαγωγικού εμπορίου ή θα αντέβαινε στα χρηστά ήθη (άσκησης ανυπάρκτου αξιώσεως εξ ενεγγύου πιστώσεως κατ' εξαπάτησιν της τραπεζής)». Επίσης δέχεται ότι «κατ' αντίστοιχον εφαρμογήν των ισχυόντων επί της εκτάξεως, η πιστώτρια δικαιούται να μην εκτελέση την βεβαιωθείσαν πίστωσιν αν αποδειχθούν άκυροι αμφότεραι αι σχέσεις: οφειλέτου-δικαιούχου (ήτοι, εις την συνηθεστέραν περίπτωσιν, της αγοραπωλησίας) και οφειλέτου-πιστωτριάς». Καταλήγωντας συμπεραίνει ότι «εκείνο πάντως το οποίον πρέπει να πιστοποιείται δια να κριθή εάν η τράπεζα νομίμως απέσχεν από της εκτελέσεως ενεγγύου πιστώσεως ή όχι είναι γνώσις αυτής προκύπτουσα προ παντός εκ του ελέγχου των εις αυτήν υποβαλλομένων εγγράφων της πιστώσεως ή και εξ άλλης πηγής, εις την οποίαν πρέπει να δοθή πίστις και αναφερομένη εις την τεκταινομένην παράβασιν του νόμου. Τα όρια εν προκειμένω των υποχρεώσεων της τραπεζής διαγράφουν τα άρθρα 200, 281 και 288 ΑΚ».

Ο Λουκόπουλος²⁴² δέχεται ότι ο κανόνας της αρχής της αυτονομίας αποτελεί μαχητό τεκμήριο, προβαίνει σε μία διάκριση μεταξύ της αυτονομίας που απορρέει από τη σχέση κάλυψης και αυτής που απορρέει από τη σχέση αξίας και ως προς την πρώτη δέχεται τον απόλυτο χαρακτήρα της και την αδυναμία προβολής οποιασδήποτε ένστασης εκ μέρους της εκδότριας τράπεζας προκειμένου η τελευταία να μην εκπληρώσει την πίστωση, όπως λ.χ της ένστασης πλάνης, δόλου ή απάτης, ενώ ως προς τη δεύτερη δέχεται ότι κάμπτεται σε δύο κυρίως

εγγυητικής επιστολής, που στοχεύει στην ταχεία και βέβαιη εξασφάλιση του λήπτη...», Ψυχομάνης Σπ, Τραπεζικό Δίκαιο, 2001, 339.

²⁴⁰ Χρ. Χρυσάνθης, ό.π., σελ.197 επ.

²⁴¹ Τσιμικάλης Α., Μελέται εκ του δικαίου των τραπεζών, 1949, 128-131.

²⁴² Λουκόπουλος Α., ό.π., σελ.14-29

περιπτώσεις: α) όταν η σχέση αξίας είναι καταφανώς αθέμιτη ή παράνομη ή ο δικαιούχος είναι καταφανώς κακόπιστος, όπως λ.χ όταν απαιτεί την πληρωμή του ποσού της πίστωσης ενώ έχει ήδη εισπράξει από τον αγοραστή το τίμημα της πώλησης, και β) όταν η σχέση αξίας είναι άκυρη, ακυρώσιμη ή λύθηκε, λ.χ εξαιτίας υπαναχώρησης. Σε καμία περίπτωση όμως δε θεωρεί ότι η αρχή της αυτονομίας υποχωρεί και επί απλής αντισυμβατικής συμπεριφοράς και πλημμελούς εκπλήρωσης της παροχής του δικαιούχου.

Ο Βελέντζας²⁴³ με τη σειρά του δέχεται ότι συντρέχει λόγος κάμψης της αρχής της αυτονομίας όταν διαπιστώνεται δόλος εκ μέρους του δικαιούχου της πίστωσης κατά τη σύνταξη των εγγράφων ή η άσκηση του δικαιώματος του δικαιούχου είναι προδήλως καταχρηστική. Ειδικότερα «δόλια είναι η συμπεριφορά του δικαιούχου της πίστωσης που συνίσταται στην έκδοση και παράδοση στην τράπεζα εγγράφων που περιέχουν δηλώσεις απατηλές, δηλαδή μη ειλικρινείς ως προς τα πραγματικά περιστατικά λ.χ ο δικαιούχος της πίστωσης, προβαίνει σε αποστολή μειωμένης ποσότητας εμπορευμάτων απέναντι σ' αυτή που συμφωνήθηκε και αναφέρεται στα έγγραφα που προσκομίστηκαν ή είναι γνωστή στην τράπεζα συμπαιγνία πωλητή-αγοραστή» και «καταχρηστική άσκηση υπάρχει όταν η ενέργεια της τράπεζας προφανώς υπερβαίνει τα όρια που επιβάλλει ο οικονομικός σκοπός του δικαιώματος ή η καλή πίστη, χωρίς ν' αρκεί η απλή αντίθεση προς το άρθρο 288 ΑΚ: λ.χ όταν η τράπεζα σε περίπτωση πίστωσης με πληρωμή του δικαιούχου υπό προθεσμία, προβαίνει σε καταβολή του ποσού της πίστωσης πριν παρέλθει η προθεσμία που συμφωνήθηκε αλλά μετά από παράδοση στον εντολέα της πίστωσης των εγγράφων που ο δικαιούχος προσκόμισε στην τράπεζα».

Κατά τη Θεμελή²⁴⁴, σε δύο περιπτώσεις είναι αποδεκτές εξαιρέσεις από την αρχή της αυτονομίας: «α) επί καταστρατήγησης της νομοθεσίας για την προστασία του εθνικού νομίσματος και συναλλάγματος και αντίθεσης στη διεθνή δημόσια τάξη και β) επί καταχρηστικής άσκησης των δικαιωμάτων του δικαιούχου, όταν δηλαδή κατά την άσκηση του δικαιώματος του τελευταίου για εκτέλεση της πίστωσης διαπιστώνεται έκδηλη υπέρβαση των ορίων που θέτουν η καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και ο οικονομικός σκοπός του δικαιώματος (ΑΚ 281)».

Τέλος, σύμφωνα με τους Αντωνόπουλο²⁴⁵ και Γεωργιάδη²⁴⁶ δύο κατηγορίες επιτρεπτών ενστάσεων της πιστώτριας προς το δικαιούχο είναι παραδεκτές στο πλαίσιο της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης: α) η ένσταση της αντίθεσης της εμπορικής βασικής σχέσης στα χρηστά ήθη και τη Διεθνή Δημόσια Τάξη, και β) η ένσταση της έκδηλης κακής πίστης του δικαιούχου έναντι

²⁴³ Βελέντζας Ι., , ό.π., σελ.396

²⁴⁴ Θεμελή Χρ., Η αυτονομία της Τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης υπό αμφισβήτηση, Αρμ.2004, 341-343

²⁴⁵ Αντωνόπουλος Σπ., ό.π., σελ.265-267

²⁴⁶ Γεωργιάδης Απ., ό.π., σελ.273-275

της τράπεζας κατά την εκτέλεση της πίστωσης. Ως προς την τελευταία αυτή ένσταση θα πρέπει να πληρούνται σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις: α) ο δικαιούχος θα πρέπει να είναι κακόπιστος κατά την εκτέλεση της πίστωσης (π.χ έστω και ένα έγγραφο από τα οριζόμενα στην ανοιχθείσα πίστωση είναι πλαστό ή παραποιημένο ή όταν το σύνολο του περιεχομένου ενός εγγράφου ή έστω και μέρος αυτού είναι ψευδές), και β) η κακή πίστη του δικαιούχου θα πρέπει να προκύπτει από αδιάσειστα πραγματικά γεγονότα όπως λ.χ δικαστική απόφαση έστω και όχι οριστική.

Από όσα αναφέρθηκαν παραπάνω προκύπτει η έλλειψη ομοφωνίας στη θεωρία επί του εξεταζόμενου ζητήματος. Αντίθετα, η διεθνής θεωρία και νομολογία αναγνωρίζει παγίως δύο περιπτώσεις που δικαιολογούν την κάμψη της αρχής της αυτονομίας²⁴⁷: α) η περίπτωση που έχει εμφολωρήσει απάτη ή πλαστογραφία σε σχέση με τα έγγραφα της πίστωσης και β) η περίπτωση όπου η βασική εμπορική σχέση αξίας είναι αντίθετη στα χρηστά ήθη, τη διεθνή δημόσια τάξη και τη νομοθεσία περί προστασίας του εθνικού νομίσματος και συναλλάγματος. Παράλληλα όμως με αυτές τις διεθνώς αποδεκτές εξαιρέσεις, η ελληνική νομολογία αναγνωρίζει ως λόγο κάμψης της αρχής της αυτονομίας και την περίπτωση που η απαίτηση του δικαιούχου να εισπράξει το ποσό της πίστωσης αντίκειται στην καλή πίστη και τα χρηστά ήθη (281, 288 ΑΚ), όπως π.χ όταν αυτός αξιώνει την εκτέλεση της πίστωσης, ενώ έχει ήδη εισπράξει το τίμημα από τον αγοραστή²⁴⁸.

Ευθύς αμέσως κατωτέρω προβαίνουμε στον προσδιορισμό του περιεχομένου των εξαιρέσεων αυτών από την αρχή της αυτονομίας, καθώς και του τρόπου με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν από την ελληνική και την αλλοδαπή νομολογία.

3.4.1 Η εξαίρεση της απάτης

Η διεθνής θεωρία και νομολογία δέχεται ότι απάτη συντρέχει στις δύο εξής περιπτώσεις²⁴⁹: α) όταν έστω και ένα έγγραφο από τα οριζόμενα στην πίστωση είναι πλαστό ή παραποιημένο ή β) όταν το περιεχόμενο, ή μέρος έστω και ενός εγγράφου, είναι ψευδές²⁵⁰. Η

²⁴⁷ Χρυσάνθης Χρ., ό.π, σελ.199-201

²⁴⁸ ΠΠρΚαβ 220/1997, ΕΕΔ 1999, σελ.599

²⁴⁹ Ζαβού Αγγ., ό.π, σελ.16.

²⁵⁰ Σύμφωνα με αναφορά της UNCTAD, οι κυριότερες περιπτώσεις απάτης που σχετίζονται με την τραπεζική ενέγγυα πίστωση λαμβάνουν τις εξής μορφές : α) έκδοση ψευδών φορτωτικών εγγράφων για ανύπαρκτο εμπόρευμα, β) το εμπόρευμα είναι ποσότητας ή ποιότητας που υπολείπεται του αναγραφόμενου στα φορτωτικά έγγραφα, γ) το ίδιο εμπόρευμα πωλείται σε περισσότερους αγοραστές, και δ) έκδοση διπλών ή/και πολλαπλών φορτωτικών για το ίδιο εμπόρευμα (βλ. UNCTAD, DOCUMENTARY RISK IN COMMODITY TRADE, 1998, σελ.60 επ., διαθέσιμο στην ηλεκτρονική διεύθυνση http://unctad.org/en/Docs/itcdcommisc31_en.pdf)

έννοια της απάτης περιλαμβάνει οποιαδήποτε δήλωση επί των φορτωτικών εγγράφων ρητή ή υπονοούμενη, η οποία εν γνώσει του πωλητή δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα. Η δήλωση αυτή πρέπει να αφορά σε γεγονός νομικά σημαντικό, σε γεγονός δηλαδή που αν δηλωνόταν αληθώς στα σχετικά έγγραφα, θα τα καθιστούσε μη αποδεκτά ως μη συμμορφούμενα με τους όρους της πίστωσης²⁵¹. Επομένως, η έννοια της απάτης εν προκειμένω είναι ευρύτερη από εκείνη των διατάξεων των άρθρων 386 ΠΚ ή 147 ΑΚ (απάτη εν στενή εννοία). Βεβαίως, αν συντρέχει περίπτωση απάτης σε στενή έννοια, δικαιολογείται και σε αυτή την περίπτωση η κάμψη της αρχής της αυτονομίας.

Όσον αφορά στην έννοια του πλαστού ή ψευδούς εγγράφου για τις ανάγκες του εξεταζόμενου ζητήματος έχει διατυπωθεί η άποψη²⁵² ότι «τα πλαστά έγγραφα αντιτίθενται στα γνήσια. Τα ψευδή έγγραφα περιλαμβάνουν τα πλαστά αλλά επίσης και τα γνήσια τα οποία περιέχουν παραποιήσεις γεγονότων εν γνώσει του προσώπου που τα παράγει και έτσι αντιτίθενται στα λανθασμένα έγγραφα». Τα λανθασμένα ή ελαττωματικά έγγραφα, από την άλλη, δεν οδηγούν στην αυτόματη απόσβεση της πίστωσης. Επειδή τις περισσότερες φορές τα διάφορα έγγραφα ετοιμάζονται από ενδιάμεσα πρόσωπα του εμπορίου, η τράπεζα είναι δυνατόν να επιτρέψει στο δικαιούχο, για λόγους επιείκειας, να προσκομίσει νέα, χωρίς ελαττώματα έγγραφα πριν την εκπνοή της προθεσμίας λήξης της πίστωσης²⁵³. Εξάλλου, έχει νομολογηθεί²⁵⁴ ότι μικρές διαφορές στα έγγραφα και τη φορτωτική, τα οποία όμως κατά την εξωτερική τους εμφάνιση παραμένουν σύμφωνα με τους όρους της πίστωσης, δεν νομιμοποιούν την τράπεζα να αρνείται να εκτελέσει την πίστωση. Σε μια τέτοια περίπτωση, η άρνηση της τράπεζας να εκτελέσει μπορεί να θεωρηθεί ως αντισυμβατική συμπεριφορά.

Η νομολογιακή διαμόρφωση της εξαίρεσης της απάτης έχει δεχθεί κριτική με το σκεπτικό ότι, εφόσον στους Ομοιόμορφους Κανόνες του Δ.Ε.Ε δεν περιέχεται κάποια διάταξη περί απάτης, αυτό οφείλεται προφανώς στη συνειδητή επιλογή των συντακτών των Κανόνων να ταχθούν ρητά κατά της πρόβλεψης αυτής²⁵⁵. Η άποψη αυτή αντικρούεται με το επιχείρημα ότι η απάτη δεν αποτελεί πραγματική εξαίρεση από την αρχή της αυτονομίας, καθώς κατ' ουσίαν τα πλαστά ή ψευδή έγγραφα δεν αναγνωρίζονται ως συμμορφούμενα με τους όρους της πίστωσης κατά τη διαδικασία του ελέγχου τους από την τράπεζα²⁵⁶. Περαιτέρω, η σιωπή των U.C.P επί του θέματος συνεπάγεται την αντιμετώπιση της απάτης με βάσει τους κανόνες του εκάστοτε

²⁵¹ Χρυσάνθης Χρ., ό.π, σελ.199-200

²⁵² Ζαβού Αγγ., ό.π, σελ.16

²⁵³ ΑΠ 1738/2014, ΕΕΔ 2015, σελ.115

²⁵⁴ ΕφΠειρ 78/1998, ΔΕΕ 1988, σελ.264

²⁵⁵ Ζαβού Αγγ., ό.π, σελ.17

²⁵⁶ Βλ. αναλυτικότερα σε Ζαβού Αγγ., ό.π, σελ.17

εφαρμοστέου εθνικού δικαίου. Πάντως αξίζει να αναφέρουμε ότι η Banking Commission του ICC, όταν ρωτήθηκε σχετικά με την ευθύνη διαπραγματευόμενης τράπεζας που πλήρωσε βάσει ψευδούς φορτωτικής, έδωσε την εξής απάντηση : «The commission expressed its opinion that the negotiating bank passing forward what proved to be a forged bill of lading was protected by Article 9 unless it was itself a party to the fraud, or it had knowledge of the fraud prior to presentation of the documents, or unless it had failed to exercise reasonable care, e.g., if the forgery were apparent 'on the face' of the document». Επομένως, μπορεί να υποστηριχθεί ότι με αυτή την ερμηνεία το Δ.Ε.Ε αποδέχεται την εξαίρεση της απάτης.

3.4.1.1 Η εξαίρεση της απάτης στην ελληνική νομολογία

Στα πλαίσια της ελληνικής νομολογίας η απάτη αναγνωρίζεται ως λόγος κάμψης της αρχής της αυτονομίας, είτε αυτοτελώς είτε ως υποπερίπτωση της κατάχρησης δικαιώματος, με έννοια άλλοτε ταυτόσημη με αυτή που της αποδίδεται από τη διεθνή θεωρία και νομολογία και άλλοτε ευρύτερη. Οι αποφάσεις των ελληνικών δικαστηρίων που έχουν ασχοληθεί με το εξεταζόμενο ζήτημα είναι οι εξής:

α) Η ΜΠρΚαρ 513/1997, ΕτρΑξΧρΔ 1998, σελ.68, στο πλαίσιο της οποίας κρίθηκε ότι «εξαίρεση προβλέπεται (από την αρχή της αυτονομίας) μόνο, αν υπάρχει δόλος του δικαιούχου της πίστωσης κατά τη σύνταξη των αναγκαίων για την είσπραξη της πίστωσης εγγράφων (λ.χ. τιμολογίων), ή η άσκηση του δικαιώματος του δικαιούχου είναι προδήλως καταχρηστική (άρθρ. 281 ΑΚ). Δόλια είναι και η συμπεριφορά του δικαιούχου, που συνίσταται στην έκδοση και παράδοση στην τράπεζα εγγράφων τα οποία περιέχουν απατηλές (αναληθείς) δηλώσεις ως προς τα διαλαμβανόμενα σ'αυτά πραγματικά περιστατικά (λ.χ. για την αποστελλόμενη ποσότητα ή την ποιότητα των εμπορευμάτων)».

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης ήταν τα εξής: η αιτούσα, η οποία επεξεργαζόταν και εμπορευόταν υφάσματα, συνήψε σύμβαση αγοραπωλησίας υφασμάτων με μία ισπανική εταιρία. Η καταβολή του τιμήματος των υφασμάτων συμφωνήθηκε ότι θα γίνει μέσω αμετάκλητης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης. Όμως, όταν η αιτούσα παρέλαβε τα υφάσματα διαπίστωσε ότι ένα σημαντικό μέρος του εμπορεύματος ήταν ελαττωματικό, καθώς δεν είχε τη συμφωνημένη ύφανση αλλά μία άλλη σημαντικά πιο αραιή, η βαφή τους ήταν κακή και είχαν μεγάλη σκληρότητα. Κατόπιν αυτών, η αιτούσα άσκησε το δικαίωμα μερικής αναστροφής της πώλησης, καθώς τα ανωτέρω ελαττώματα είχαν βεβαιωθεί και με εξώδικη πραγματογνωμοσύνη. Συνέπεια όμως της μερικής αναστροφής της πώλησης ήταν και η μερική απαλλαγή της αιτούσας από την υποχρέωση καταβολής του αντίστοιχου τιμήματος. Επειδή όμως η τραπεζική ενέγγυα πίστωση ήταν αμετάκλητη, η πιστώτρια τράπεζα δεν μπορούσε να

αντιτάξει κατά της ισπανικής εταιρίας, η οποία αξίωσε την καταβολή του ποσού αυτού, τη σχετική ένσταση δυνάμει του κανόνα του απροβλήτου των ενστάσεων (877 εδ.β' ΑΚ).

Υπό τον ανωτέρω δικανικό συλλογισμό το δικαστήριο δέχθηκε την κάμψη της αρχής της αυτονομίας της ενέγγυας πίστωσης λόγω δόλου του δικαιούχου της πίστωσης. Η συμπεριφορά της ισπανικής εταιρίας κρίθηκε ως δόλια, διότι εξέδωσε και παρέδωσε στην τράπεζα έγγραφα που περιείχαν απατηλές δηλώσεις ως προς τα αναγραφόμενα σε αυτά πραγματικά περιστατικά. Ειδικότερα στο τιμολόγιο πώλησης αναφερόταν ότι παραδόθηκαν υφάσματα με πυκνότητα ύφανσης 76X56 και 76X68, όμως οι ενδείξεις αυτές ήταν ψευδείς, αφού η πυκνότητα ύφανσης για το ύφασμα που έγινε η αναστροφή ήταν κατά πολύ διαφορετική και ελαττωματική. Κρίθηκε επομένως ότι η τράπεζα ήταν υποχρεωμένη να αρνηθεί την καταβολή του τιμήματος (που αντιστοιχούσε στο ύφασμα για το οποίο έγινε η αναστροφή) στην ισπανική εταιρία.

β) Η ΜονΠρΘεσ 24240/2007, ΔΕΕ 2007, σελ.1205, στα πλαίσια της οποίας έγινε δεκτό, επί παρομοίων πραγματικών περιστατικών και με βάση την ίδια (με την προηγούμενη αναφερθείσα απόφαση) μείζονα σκέψη, ότι είναι δόλια η συμπεριφορά του δικαιούχου που εξέδωσε και παρέδωσε στη διαμεσολαβήτρια τράπεζα έγγραφα που περιέχουν απατηλές (αναληθείς) δηλώσεις ως προς τα διαλαμβανόμενα σε αυτά πραγματικά περιστατικά και μάλιστα για την ποιότητα των παραδοθέντων εμπορευμάτων. Η συγκεκριμένη απόφαση εξέτασε παραιτέρω και το υποκειμενικό στοιχείο της γνώσης του δικαιούχου, καθώς κρίθηκε ότι η απατηλή αυτή εγγραφή έγινε εν γνώσει της πωλήτριας περί του ψευδούς, αφού η ίδια κατασκεύασε τα υφάσματα και τα ελαττώματα τους ήταν εξόφθαλμα.

γ) Η ΠΠρΑθ 4956/2008, ΕΑΔ 2011, σελ.444 (με σημ. Τετριμέλη Α.), όπου το δικαστήριο έκανε δεκτό, επί παρομοίων και πάλι πραγματικών περιστατικών, ότι: «Η αρχή της αυτονομίας της ενέγγυας πίστωσης αναφορικά με την υποκείμενη αυτής σχέση αξίας (μεταξύ αφενός δικαιούχου - της πιστώσεως πωλητή και αφετέρου αγοραστή των υπό παραλαβή εμπορευμάτων), γίνεται δεκτό ότι κάμπτεται στις ακόλουθες μόνο περιπτώσεις που δεν περιλαμβάνουν οπωσδήποτε την απλή αντισυμβατική εκτέλεση των υποχρεώσεων του πωλητή, ήτοι: α) όταν η σχέση αξίας είναι καταφανώς παράνομη ή αθέμιτη, β) όταν αυτή δεν συστάθηκε έγκυρα ή έληξε (λ.χ. υπαναχώρηση, αναστροφή πωλήσεως), γ) επί απάτης εκ μέρους του πωλητή, δ) λόγω έκδηλης κακής πίστης του πωλητή ή αντιθέσεως της συμπεριφοράς του στα χρηστά συναλλακτικά ήθη (αρ. 200 και 288 ΑΚ), δ) όταν ο ίδιος ενεργεί κατά κατάχρηση δικαιώματος (αρ. 281 ΑΚ) κατ' αναλογία των όσων έχουν νομολογηθεί στον διάφορο πλην όμως συγγενικό ως προς τον τρόπο λειτουργίας θεσμό των εγγυητικών επιστολών. Τις ενστάσεις αυτές του εντολέα της αγοραστή δικαιούται να προτείνει η πιστώτρια τράπεζα έναντι του δικαιούχου της πιστώσεως πωλητή και ν' αρνηθεί την προς αυτόν καταβολή της πιστώσεως. Κατά συνέπεια και ο αγοραστής

είναι δυνατόν να επικαλεσθεί τις ενστάσεις αυτές για να υποχρεώσει την πιστώτρια ν' απέχει από την εκτέλεση της υποχρεώσεώς της προς τον πωλητή από την σύμβαση της ενέγγυας πίστωσης».

Η συγκεκριμένη απόφαση παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, γιατί για την εξαγωγή του συμπεράσματός της εξετάζει το κατά πόσο υφίσταται απάτη ή δόλος εκ μέρους του δικαιούχου αναφορικά με την πλημμελή εκπλήρωση της σύμβασης πώλησης (τα εμπορεύματα ήταν τελείως άχρηστα για την συμφωνημένη χρήση για την οποία και προορίζονταν, δηλαδή την παραγωγή υφασμάτων επιπλώσεων σενίλ, αφού, λόγω του ότι δεν ήταν σωστά στριμμένα κατά την παραγωγή τους, είχαν μηδενικές αντοχές, συνακόλουθα δε, είχαν μηδενικές αντοχές και τα παραχθέντα από αυτά υφάσματα) και όχι σε σχέση με τα προσκομιζόμενα έγγραφα, για τα οποία ουδεμία γίνεται αναφορά. Η απόφαση ορθώς ανακάλεσε απόφαση ασφαλιστικών μέτρων για αναστολή της πίστωσης, διότι δεν αποδείχθηκε ότι η εναγομένη γνώριζε και απέκρυψε τα ελαττώματα των εμπορευμάτων, προκειμένου να εξαπατήσει την ενάγουσα αλλά εκ λάθους της γραμμής παραγωγής παραδόθηκε μια ελαττωματική παρτίδα, πλην όμως ο συλλογισμός της δεν ήταν συνεπής με τις προαναλυθείσες δικαστικές αποφάσεις επί του θέματος.

3.4.1.2 Η εξαίρεση της απάτης στην αγγλική νομολογία

Στο αγγλικό δίκαιο η περίπτωση της απάτης σχετικά με τα έγγραφα της πίστωσης συνιστά πάγιο λόγο άρσης της αρχής της αυτονομίας της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης (fraud exception) ως ζήτημα αναγόμενο στη δημόσια τάξη (public policy). Τούτο κυρίως διότι κατά το αγγλικό δίκαιο η τραπεζική ενέγγυα πίστωση αντιμετωπίζεται ως η πεμπτουσία (“life blood”) του εμπορίου²⁵⁷. Η εξαίρεση αυτή έχει καθιερωθεί στο αγγλικό δίκαιο μέσω πολλών σχετικών δικαστικών αποφάσεων. Αξίζει να σημειώσουμε ότι η νομολογία των αγγλικών δικαστηρίων είναι πλουσιότερη από την αντίστοιχη ελληνική, λόγω και του αριθμού των υποθέσεων που άγονται προς δικαστική επίλυση, και έχουμε την άποψη ότι η οριοθέτηση των προϋποθέσεων αναγνώρισης της εξαίρεσης είναι μεν αυστηρότερη αλλή πληρέστερη.

Στο πλαίσιο του αγγλικού δικαίου η απάτη σε σχέση με την τραπεζική ενέγγυα πίστωση άγεται ενώπιον των δικαστηρίων σε τέσσερις κυρίως περιπτώσεις. Πρώτον, ο δικαιούχος ενάγει την τράπεζα λόγω της άρνησης της τελευταίας να του καταβάλει το ποσό της πίστωσης μολονότι έλαβε χώρα μια σύμφωνη παρουσίαση. Δεύτερον, η τράπεζα, η οποία έχει πληρώσει τον δικαιούχο, τον ενάγει λόγω προσκόμισης από αυτόν απατηλών φορτωτικών εγγράφων και ζητά την επιστροφή του ποσού. Τρίτον, η πληρώτρια τράπεζα, που έχει πληρώσει τον δικαιούχο, ενάγει την πιστώτρια τράπεζα που αρνείται να παρέξει κάλυψη με την αιτιολογία ότι εμφίλοχώρησε απάτη. Και τέταρτον, ο εντολέας της πίστωσης ζητά τη λήψη ασφαλιστικών

²⁵⁷ Horbottel v. National Westminster Bank [1978] QB 146, 100.

μέτρων προκειμένου να εμποδίσει την τράπεζα να καταβάλει στον δικαιούχο το ποσό της πίστωσης λόγω εμφίλοχώρησης απάτης.

Η εξαίρεση της απάτης αποτελεί γενικά την άμυνα για την καλόπιστη τράπεζα (*bona fide bank*) που επιλέγει να μην καταβάλει στον δικαιούχο το ποσό της πίστωσης²⁵⁸. Η νομολογία μάλιστα έχει διαμορφώσει τρεις αυστηρές προϋποθέσεις για την άρση της αρχής της αυτονομίας²⁵⁹: α) η τράπεζα να διαθέτει ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία που να μην καταλείπουν αμφιβολία για το αν εμφίλοχώρησε ή όχι απάτη²⁶⁰, β) ο δικαιούχος έχει γνώση της απάτης αυτής²⁶¹, και γ) η τράπεζα να μην έχει προβεί στην καταβολή του συνόλου ή μέρους του ποσού της πίστωσης στον δικαιούχο. Ειδικότερα, έχει παρατηρηθεί ότι σπάνια οι τράπεζες αποφασίζουν να μην εκτελέσουν την πίστωση με δική τους πρωτοβουλία²⁶². Οι τράπεζες γενικά δεν αποκαλύπτουν την απάτη και οι σχετικές πληροφορίες και οδηγίες προέρχονται από τον εντολέα της πίστωσης. Επομένως, μετά την ειδοποίηση της τράπεζας από τον πελάτη της

²⁵⁸ Το ίδιο ισχύει και για τη μη κάλυψη της βεβαιούσας τράπεζας από την πιστώτρια. Βλ. Την Banco Santander SA v. Banque Paribas [2000] 1 All ER (Comm) 776, όπου η βεβαιούσα τράπεζα εκτέλεσε την πίστωση, αλλά μεταγενέστερα αποδείχθηκε ότι είχε εμφίλοχώσει απάτη σε σχέση με τα έγγραφα της πίστωσης. Το δικαστήριο έκρινε ότι νομίμως η εκδότρια τράπεζα δεν κάλυψε την βεβαιούσα επί τη βάση ότι η βεβαιούσα τράπεζα δεν είχε στην περίπτωση αυτή περισσότερα δικαιώματα από τον δικαιούχο που διέπραξε την απάτη (*fraudulent beneficiary*).

²⁵⁹ Solo Industries UK Ltd v Canara Bank [2001] 2 Lloyd's Rep 578 - Alternative Power Solution Ltd v Central Electricity Board & Anor (Mauritius) [2014] UKPC 31 - Edward Owen Engineering Ltd. v. Barclays Bank (1978) 1 Q.B. 159, p. 171 - Safa Ltd v Banque du Caire [2000] 2 Lloyd's Rep. 600 - Banque Saudi Fransi v Lear Siegler Services Inc. [2007] 2 Lloyd's Rep 47

²⁶⁰ United Trading Corp. SA and Murray Clayton Ltd v Allied Arab Bank Ltd [1985] 2 Lloyd's Rep. 554n : «...the court must be given clear evidence on a high standard that the beneficiary demanded payment according to fraudulent documents and that the bank had knowledge about that fact». – Αντίθετα, στην υπόθεση Czarnekow Rionda Sugar Co v Standard Bank London Ltd [1999] 2 Lloyd's Rep. 18, το δικαστήριο διέλαβε ότι αποτελεί σιωπηρό όρο («implied term») της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης η υποχρέωση της τράπεζας να μην πληρώσει βάσει απατηλών εγγράφων, πλην όμως η άποψη αυτή δεν έχει κρατήσει.

²⁶¹ Κατά τον Λόρδο Herschell στην υπόθεση Derry v. Peek (1889) 14 App. Cas. 337, p.376: «.... in order to sustain an action of deceit, there must be proof of fraud and nothing short of that will suffice. Secondly, fraud is proved when it is shown that a false representation has been made (1) knowingly, (2) without belief in its truth, or (3) recklessly, careless whether it is true or false». – Στο αμερικάνικο δίκαιο η εξαίρεση της απάτης διέπεται από την ειδική ρύθμιση του άρθρου 5-109, με τίτλο «Fraud and Forgery», του Unified Commercial Code (ICC), ακόμα και αν η σύμβαση διέπεται από τους UCP. Η αμερικανική θεωρία έχει επικρίνει την ρύθμιση αυτή ως «unduly narrow approach», διότι κατά το γράμμα του νόμου δεν γίνεται αναφορά στο υποκειμενικό στοιχείο (τη γνώση του δικαιούχου), οπότε το άρθρο 5 εφαρμόζεται αποκλειστικά και μόνο με βάση το πραγματικό στοιχείο της παραποίησης των εγγράφων και την επίδραση της απάτης αυτής στην εξέλιξη της συναλλαγής. Βλ. σχετικά σε Barnes, James G. & Byrne, James E., Letters of Credit, 2007, σελ.39–42.

²⁶² Ellinger. P – Noe D., The Law and Practice of Documentary Letters of Credit, 2010, σελ.145.

σχετικά με πιθανή απάτη (alleged fraud), η τράπεζα έχει την επιλογή να πληρώσει ή όχι. Αν η τράπεζα αποφασίσει να μην εκτελέσει την πίστωση, το αιτιολογημένο της άρνησής της εξετάζεται υπό τις προαναφερθείσες στην αρχή της παραγράφου προϋποθέσεις. Αν δεν συντρέχει έστω και μια από αυτές, η τράπεζα ευθύνεται για αντισυμβατική συμπεριφορά (breach of contract) έναντι του δικαιούχου.

Οι κυριότερες δικαστικές αποφάσεις που έχουν ασχοληθεί με το ζήτημα παρουσιάζονται, κατά τα κύρια σημεία τους, ευθύς αμέσως:

α) Η υπόθεση *United City Merchants v. Royal Bank of Canada* (JBL 1982, p.319 με σχόλια Schmitthoff C.), οποία αποτελεί, ίσως, και τη σημαντικότερη υπόθεση στην αγγλική νομολογία²⁶³.

Τα πραγματικά περιστατικά της συγκεκριμένης υπόθεσης είχαν ως εξής: η βρετανική εταιρία *Glass Fibres and Equipment Ltd* συνήψε σύμβαση πώλησης με την περουβιανή εταιρία *Vitrorefuerzos S.A* και το τίμημα συμφωνήθηκε να καταβληθεί με ενέγγυα πίστωση. Στη συνέχεια η *Banco Continental S.A* άνοιξε αμετάκλητη ενέγγυα πίστωση, η οποία βεβαιώθηκε από υποκατάστημα της *Bank of Canada* στο Λονδίνο. Σύμφωνα με τους όρους της πίστωσης η φόρτωση του εμπορεύματος έπρεπε να πραγματοποιηθεί την ή έστω πριν την 15.12.1976. Στην πραγματικότητα όμως η φόρτωση έγινε μία ημέρα αργότερα (16.12.1976), αν και στα φορτωτικά έγγραφα ψευδώς δηλωνόταν ότι η φόρτωση είχε πραγματοποιηθεί την 15.12.1976. Η τράπεζα τελικά απέρριψε τα συγκεκριμένα φορτωτικά έγγραφα και αρνήθηκε την πληρωμή του δικαιούχου.

Η υπόθεση ήχθη ενώπιον των αγγλικών δικαστηρίων όπου κρίθηκαν τα εξής: Το πρωτοβάθμιο δικαστήριο έκρινε ότι κακώς η τράπεζα αρνήθηκε να καταβάλει το ποσό της πίστωσης στον δικαιούχο, επειδή η ψευδής χρονολόγηση έγινε από υπάλληλο του μεταφορέα χωρίς ο δικαιούχος να έχει γνώση της απάτης αυτής. Στη συνέχεια το *Court of Appeal* δικαίωσε την τράπεζα, επειδή, κατά την κρίση του, αυτή υποχρεούταν να απορρίψει τα φορτωτικά έγγραφα, εφόσον σε αυτά είχαν εμφολοχωρήσει απατηλές δηλώσεις και υπήρχαν ισχυρά αποδεικτικά στοιχεία γι' αυτό από την τράπεζα, ανεξάρτητα από την γνώση ή μη του δικαιούχου για την απάτη. Τελικά, το *House of Lords* συμφώνησε με το πρωτοβάθμιο δικαστήριο με το σκεπτικό ότι η απάτη ενός τρίτου μέρους (του υπαλλήλου του μεταφορέα) χωρίς γνώση του δικαιούχου δεν αποτελεί επαρκή βάση για την άρνηση της τράπεζας να πληρώσει, ακόμα και αν η απάτη αυτή είναι παρούσα στα παρουσιασθέντα έγγραφα²⁶⁴.

²⁶³ Η υπόθεση παρουσιάζεται σε *Todd Paul, Bills of Lading and Bankers' Documentary Credits* 2007, σελ.15 επ.

²⁶⁴ Βλ. σχετικά και την *Montrod Ltd v. Grundkottter Fleischvertiebs GmbH* [2001] All ER (D) 335 (Dec).

Η συγκεκριμένη απόφαση βασίστηκε στην αμερικανική υπόθεση *Sztejn v. J. Henry Schroder Banking Corporation*, 31 N.Y.S.2d 631 (1941)²⁶⁵, στην οποία το Supreme Court of New York έκρινε ότι σε περίπτωση που διαπιστώνεται απάτη, που έχει τεθεί υπόψη της τράπεζας πριν από την εμφάνιση των φορτωτικών εγγράφων προς πληρωμή, η αρχή της αυτονομίας δεν θα πρέπει να εκτείνεται στο σημείο που να βαίνει προς όφελος ενός αδίστακτου δικαιούχου²⁶⁶. Το Supreme Court προέβη σε άρση της αρχής της αυτονομίας και επέτρεψε στην τράπεζα να καθυστερήσει την πληρωμή έναντι φορτωτικών εγγράφων που στην όψη τους ήταν σύμφωνα με τους όρους της πίστωσης, θέτοντας όμως ως προϋπόθεση την υποχρέωση του ενάγοντος να αποδείξει προδικαστικά απάτη και δόλο εκ μέρους του δικαιούχου.

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης είχαν ως εξής: ο πωλητής είχε φορτώσει στο πλοίο αντί των συμφωνηθέντων εμπορευμάτων σκουπίδια, προκειμένου να επιτύχει την έκδοση φορτωτικής σύμφωνης προς τους όρους της πίστωσης. Όταν εμφανίσε τα έγγραφα στην τράπεζα προς πληρωμή αυτά φαίνονταν τυπικά συμμορφούμενα με τους όρους της πίστωσης και, γι' αυτό, απαίτησε την καταβολή του ποσού της πίστωσης από την τράπεζα, η οποία αρνήθηκε. Ο πωλητής επικαλέστηκε ότι έπρεπε να πληρωθεί, αφού το δικαστήριο περιορίζεται αποκλειστικά και μόνο στην εξέταση του κατά πόσο τα προσκομισθέντα έγγραφα είναι σύμφωνα με τους όρους της πίστωσης και δεν του επιτρέπεται να εξετάσει την υποκείμενη σχέση αξίας.

β) Η υπόθεση *Discount Records Ltd v. Barclay's Bank Ltd* [1975], 1 Lloyd's Rep., p.444, όπου το δικαστήριο έκρινε ότι, παρά τη διαπίστωση ότι μερικά κιβώτια είχαν παραποιημένους αριθμούς ή περιείχαν άχρηστα πράγματα, αυτό συνιστούσε απλά πιθανή απάτη (*alleged fraud*)²⁶⁷ και όχι πρόδηλη απάτη (*outright fraud*) που θα αρκούσε να δικαιολογήσει την κάμψη της αρχής της αυτονομίας και, επομένως, την άρνηση της τράπεζας να εκτελέσει την πίστωση. Μάλιστα ο Megarry J. δήλωσε ότι ο ίδιος ήταν απρόθυμος να αναμιχθεί σε

²⁶⁵ Ο ίδιος ο Λόρδος Diplock στην υπόθεση *United City Merchants* την χαρακτηρίζει ως "*the landmark American case*".

²⁶⁶ «*Where the seller's fraud has been called to the bank's attention before the drafts and the documents have been presented for payment, the principle of independence of the bank's obligations under the letter of credit should not be extended to protect the unscrupulous seller*».

²⁶⁷ Βλ. την *Turkiye Is Bankasi as v Bank of China*: QBD 8 Mar 1996, όπου έγινε δεκτό ότι «*It is not the role of a bank to examine the merits of allegations.....for breach of contract. To hold otherwise would place banks in a position where they would in effect have to act as Courts in deciding whether to make payment or not. Of course, if a beneficiary were to admit to the bank that it had no right to make the demand, then a totally different situation would arise*».

αμετάκλητες ενέγγυες πιστώσεις, οι οποίες κινούνται στη σφαίρα της διεθνούς τραπεζικής πρακτικής, παρά μόνο εάν μια αρκούντως μεγάλου βαθμού αιτία είχε αποδειχθεί²⁶⁸.

γ) Η υπόθεση Montrod Ltd v. Grundkotter Fleischvertiebs GmbH [2001] All ER (D) 335 (Dec), η οποία, εκτός από το ζήτημα της γνώσης του δικαιούχου για την απάτη, ασχολήθηκε και με το ζήτημα της ακυρότητας των εγγράφων (nullity exception). Στη συγκεκριμένη υπόθεση, ο δικαιούχος της πίστωσης παρουσίασε στην τράπεζα προς πληρωμή ένα έγγραφο που το υπέγραψε και αυτός πιστεύοντας ότι νομιμοποιούνταν προς αυτό, ενώ στην πραγματικότητα ήταν αμφίβολο αν είχε εξουσιοδότηση από τον εντολέα να το υπογράψει. Όταν λοιπόν εμφάνισε το συγκεκριμένο έγγραφο στην τράπεζα δεν υπήρχε κάποια υποψία απάτης εκ μέρους του, αλλά το έγγραφο, αν και τυπικά συμμορφούμενο με τους όρους της πίστωσης, ήταν άκυρο λόγω έλλειψης εξουσιοδότησης προς υπογραφή του. Το Court of Appeal αποφάσισε ότι ο δικαιούχος έπρεπε να πληρωθεί, επειδή αφενός τα έγγραφα ήταν σύμφωνα με τους όρους της πίστωσης και αφετέρου οι λόγοι ακυρότητας των εγγράφων ήταν άγνωστοι σε αυτόν. Στο σκεπτικό του διέλαβε επιπροσθέτως ότι δεν υπάρχει κάποια γενική εξαίρεση ακυρότητας (nullity exception) της υποκείμενης σχέσης, και επομένως, η αναγνώριση μίας τέτοιας εξαίρεσης υπονομεύει το θεσμό της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης.

δ) Η υπόθεση KBC Bank v. Industrial Steels U.K Ltd. [2001] Lloyd's Rep., p.781, όπου κρίθηκε ότι εάν ο δικαιούχος έχει υπόνοιες ή υποψίες ότι έχουν γίνει απατηλές δηλώσεις στα φορτωτικά έγγραφα από τα τρίτα πρόσωπα που μεσολαβούν στο εμπόριο (π.χ μεταφορείς) και παρέλειψε να επιδείξει μία επιμελή συμπεριφορά που θα του επέτρεπε να εντοπίσει την απάτη αυτή, αυτό ισοδυναμεί με γνώση της απάτης εκ μέρους του. Υπό το σκεπτικό αυτό, η συγκεκριμένη απόφαση επέτρεψε στην τράπεζα να στραφεί κατά του δικαιούχου.

ε) Η υπόθεση Bank Russo-Iran v. Gordon Woodroffe & Co Ltd, (1972) 116 Sol Jo 921, στο πλαίσιο της οποίας αντιμετωπίστηκε η περίπτωση τράπεζας που πλήρωσε έναντι ψευδών εγγράφων, τα οποία όμως συμφωνούσαν απόλυτα με τους όρους της πίστωσης. Στην συγκεκριμένη υπόθεση υπήρξε απάτη με εμπλοκή σε αυτή και του δικαιούχου και του εντολέα (conspiracy), καθώς η ενέγγυα πίστωση αποσκοπούσε στην πραγματικότητα στην ανάληψη χρημάτων από την τράπεζα και δεν είχε συμφωνηθεί ως μέσο πληρωμής τιμήματος από κάποια σύμβαση πώλησης. Το δικαστήριο απεφάνθη ότι η τράπεζα νομιμοποιούνταν να στραφεί κατά

²⁶⁸ Χαρακτηριστική της απροθυμίας των αγγλικών δικαστηρίων να κάνουν δεκτή αίτηση ασφαλιστικών μέτρων του εντολέα της πίστωσης κατά της πιστώτριας τράπεζας είναι και η υπόθεση Bolivinter Oil SA v. Chase Manhattan Bank [1984] 1 Lloyd's Rep 251, στα πλαίσια της οποίας έγινε δεκτό ότι : «If, save in the most exceptional cases, (the applicant) is to be allowed to derogate from the bank's personal and irrevocable undertaking,.....by obtaining an injunction restraining the bank from honouring that undertaking, he will undermine what is the bank's greatest asset,.....namely its reputation for financial and contractual probity. Furthermore, if this happens at all frequently, the value of all irrevocable letters of credit and performance bonds and guarantees will be undermined».

του δικαιούχου, στον οποίο κατέβαλε το ποσό της πίστωσης, με την διπλή αιτιολογία ότι η ψευδής παρουσίαση έλαβε χώρα εν γνώσει του δικαιούχου και ότι τα χρήματα θα έπρεπε να της επιστραφούν ως χρήματα που πληρώθηκαν λόγω πραγματικού λάθους. Πρέπει όμως να παρατηρήσουμε στο σημείο αυτό ότι νεώτερη νομολογία (*Niru Battery Manufacturing v. Milestone Trading* [2004], *Lloyd's Rep.*, p.772-773) περιόρισε τις ως άνω προϋποθέσεις, καθώς έκρινε ότι ο δικαιούχος ήταν υποχρεωμένος να επιστρέψει το ποσό της πίστωσης στην τράπεζα, επειδή αυτή πλήρωσε λόγω πραγματικού λάθους, μολονότι αποδείχτηκε ότι ο δικαιούχος δεν είχε γνώση των απατηλών δηλώσεων επί των φορτωτικών εγγράφων.

3.4.2 Η εξαίρεση της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος του δικαιούχου προς είσπραξη του ποσού της πίστωσης

Ο προβληματισμός σχετικά με τη συγκεκριμένη εξαίρεση κινείται γύρω από τη δυνατότητα της τράπεζας να αντιτάξει στο δικαιούχο την ένσταση της κατάχρησης δικαιώματος, όταν αυτός αξιώνει την είσπραξη του ποσού της ενέγγυας πίστωσης αδικαιολόγητα. Τούτο διότι για τη θεμελίωση της συγκεκριμένης ένστασης η τράπεζα θα πρέπει εκ των πραγμάτων να αναχθεί στη βασική σχέση αξίας προκειμένου να αντλήσει τους πραγματικούς και νομικούς ισχυρισμούς της.

Στη θεωρία της χώρας μας έχει διατυπωθεί η άποψη ότι η θα πρέπει να αποκλείεται η αναγνώριση μιας τέτοιας ένστασης, με το σκεπτικό ότι η αναγνώριση τέτοιας δυνατότητας στην τράπεζα πλήττει τον ίδιο τον πυρήνα της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, που συνίσταται στην πληρωμή του ποσού της στο δικαιούχο χωρίς καθυστερήσεις, αμφισβητήσεις και δικαστικούς αγώνες²⁶⁹. Ευλόγως όμως γίνεται δεκτό ότι η αρχή του απροβλήτου των ενστάσεων δεν μπορεί να φτάνει σε τέτοιο βαθμό που να παραμερίζει διατάξεις με χαρακτήρα δημόσιας τάξης, όπως τη διάταξη του άρθρου 281 ΑΚ, όταν *in concreto* διαπιστώνεται αντικειμενικά η συνδρομή περιστάσεων που καθιστούν την υπέρβαση των ορίων του άρθρου 281 ΑΚ τόσο αναμφισβήτητη ώστε να προσκρούει στο κοινό περί δικαίου αίσθημα²⁷⁰. Έτσι, έχει γίνει δεκτό ότι είναι καταχρηστική η συμπεριφορά του δικαιούχου όταν αξιώνει την καταβολή του προϊόντος της πίστωσης, μολονότι έχει ήδη εισπράξει το τίμημα της πώλησης απευθείας από τον αγοραστή. Παράλληλα, καταχρηστική ως αδικαιολόγητη μπορεί να θεωρηθεί η συμπεριφορά του δικαιούχου και στην περίπτωση που δύναται να εφαρμοστεί το άρθρο 19 της Διεθνούς Σύμβασης 1995 της UNCITRAL για τις αυτόνομες εγγυήσεις.

²⁶⁹ Κριμπάς Δ., Η εγγύησης εις τας τραπεζικάς συναλλαγάς, 1956

²⁷⁰ ΠΠρΚαβ 220/1997, ΕΕΔ 1999, σελ.599, για την οποία βλ. κατωτέρω στην παρ.3.4.2.1 - Απ. Γεωργιάδης – Μιχ. Σταθόπουλος – Αστικός Κώδικας κατ' άρθρον ερμηνεία, σ. 494 § 36

Η ένσταση της καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος του δικαιούχου να εισπράξει το ποσό της πίστωσης θα θεμελιώνεται στη διάταξη του άρθρου 281 ΑΚ (σε συνδυασμό με τις διατάξεις των άρθρων 200 και 288 ΑΚ). Για να θεωρηθεί, κατά την έννοια της διάταξης αυτής, η άσκηση του δικαιώματος ως καταχρηστική, θα πρέπει η προφανής υπέρβαση των ορίων, που επιβάλλουν η καλή πίστη ή τα χρηστά ήθη ή ο οικονομικός ή κοινωνικός σκοπός του δικαιώματος, να προκύπτει από την προηγηθείσα συμπεριφορά του δικαιούχου ή από την πραγματική κατάσταση που στο μεταξύ διαμορφώθηκε ή από άλλα περιστατικά, τα οποία, χωρίς κατά νόμο να εμποδίζουν τη γέννηση ή να επάγονται την απόσβεση του δικαιώματος, καθιστούν, ωστόσο, μη ανεκτή την άσκηση του, κατά τις περί δικαίου και ηθικής αντιλήψεις του μέσου κοινωνικού ανθρώπου²⁷¹. Εξάλλου, οι τρεις γενικές ρήτρες της διάταξης (η καλή πίστη, τα χρηστά ήθη και ο κοινωνικός και οικονομικός σκοπός του δικαιώματος) αποκτούν περιεχόμενο κατά την *ad hoc* εφαρμογή τους από το δικαστή της ουσίας. Υπό τα ανωτέρω δεδομένα και λαμβάνοντας υπόψη τον οικονομικό σκοπό της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, που είναι η στάθμιση των συμφερόντων κυρίως του δικαιούχου και του εντολέα της πίστωσης, γίνεται δεκτό ότι η κατάχρηση του δικαιώματος εκ μέρους του δικαιούχου δεν υφίσταται έναντι της τράπεζας αλλά έναντι του εντολέα της πίστωσης και για το λόγο αυτό αναγνωρίζεται αξίωση στον εντολέα για παράλειψη κατά του δικαιούχου με βάση τη μεταξύ τους σχέση, για την οποία μπορεί να ζητήσει και τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων (ΚΠολΔ 682, 731, 732)²⁷². Επομένως, στην περίπτωση που τίθενται στη διάθεση της τράπεζας στοιχεία που αποδεικνύουν χωρίς καμία αμφιβολία την κατάχρηση εκ μέρους του δικαιούχου (λ.χ. έγγραφη ομολογία του δικαιούχου, δικαστική απόφαση ή οι καταστάσεις καθιστούν προφανή και ευαπόδεικτη για την τράπεζα την κατάχρηση), αυτή δικαιούται και υποχρεούται έναντι του πελάτη της (στα πλαίσια της σύμβασης εντολής που τους συνδέει) στη διάγνωση της κατάχρησης και στην άρνηση πληρωμής του ποσού της πίστωσης²⁷³. Αν, αντίθετα, για τη στοιχειοθέτηση της κατάχρησης χρειάζεται η τράπεζα να αναχθεί στη βασική σχέση αξίας, ορθότερο είναι να μην της αναγνωρίζεται η δυνατότητα προβολής της ένστασης της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος²⁷⁴.

Τέλος, κατά μίαν άποψη²⁷⁵, κάμψη της αρχής της αυτονομίας με την επίκληση της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος είναι δυνατή και σε περιπτώσεις που συντρέχουν γεγονότα

²⁷¹ ΟΛΑΠ 17/1995 - ΑΠ 993/2014 - ΑΠ 68/2012

²⁷² Ψυχομάνης Σπ., Ζητήματα Εγγυητικών Επιστολών, ΝοΒ 1994, 622 (επί του θεσμού της εγγυητικής επιστολής) – Βλ. διεξοδική μελέτη του θέματος με σύγκριση της ενέγγυας πίστωσης με το θεσμό της εγγυητικής επιστολής σε Τετριμέλη Α, ό.π., σελ.93 επ.

²⁷³ Χρ. Θεμελή, Τραπεζική ενέγγυα πίστωση, 2003, σελ.89

²⁷⁴ Ψυχομάνης Σπ., ό.π., σελ.621-622

²⁷⁵ Χρ. Θεμελή, ό.π., σελ.90

ανωτέρας βίας, τα οποία έχουν καταστεί ευρύτερα γνωστά, όπως λ.χ πόλεμοι²⁷⁶, θεομηνίες κλπ ή όταν ενεργοποιείται η διάταξη του άρθρου 388 ΑΚ (νομισματικές απαγορεύσεις, υποτιμήσεις κλπ).

3.4.2.1 Η εξαίρεση της καταχρηστικής άσκησης δικαιώματος στην ελληνική νομολογία

Το ζήτημα της άρσης της αρχής της αυτονομίας λόγω καταχρηστικής άσκησης του δικαιώματος του πωλητή προς είσπραξη του ποσού της πίστωσης έχει απασχολήσει την ελληνική νομολογία, ως τέτοιο, σε μια δημοσιευμένη δικαστική απόφαση που εντοπίσαμε. Έτσι, στο πλαίσιο της ΠΠρΚαβ 220/1997, ΕΕΔ 1999, σελ.599, τέθηκε το ζήτημα της καταχρηστικότητας ή μη του αιτήματος προς είσπραξη του ποσού της ενέγγυας πίστωσης μετά την υπαναχώρηση του αγοραστή από την υποκείμενη σύμβαση πώλησης. Το χαρακτηριστικό της απόφασης αυτής είναι ότι η εξαίρεση της απάτης αντιμετωπίζεται ως ειδικότερη έκφανση της κατάχρησης δικαιώματος των άρθρων 281, 200 και 288 ΑΚ.

Τα πραγματικά περιστατικά της υπόθεσης είχαν ως εξής: μεταξύ της ενάγουσας ανώνυμης εταιρίας που εδρεύει στην Καβάλα και της πρώτης εναγόμενης εταιρίας που εδρεύει στη Σουηδία καταρτίσθηκε σύμβαση πώλησεως με βάση την οποία η πρώτη αγόρασε από τη δεύτερη μηχανήματα, παράλληλα δε η πωλήτρια ανέλαβε έναντι της αγοράστριας την υποχρέωση να μεταφέρει και να παραδώσει στην έδρα της τελευταίας τα πωληθέντα εμπορεύματα στις 25.4.1995, η φόρτωση των οποίων συμφωνήθηκε να πραγματοποιηθεί μέχρι την 20.2.1995. Το τίμημα συμφωνήθηκε να καταβληθεί στην πωλήτρια μέσω τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης υπό την προϋπόθεση ότι αυτή θα προσκόμιζε έγγραφη απόδειξη φορτώσεως-αποστολής των μηχανημάτων στην Ελλάδα. Στη συνέχεια ο νόμιμος εκπρόσωπος της πωλήτριας απέστειλε στο νόμιμο εκπρόσωπο της αγοράστριας την από 25.1.1995 έγγραφη απόδειξη φορτώσεως-αποστολής των μηχανημάτων στην Ελλάδα που είχε συνταχθεί στην αγγλική γλώσσα, από το περιεχόμενο όμως της οποίας δεν αποδεικνυόταν στην πραγματικότητα η φόρτωση και η αποστολή τους, ταυτόχρονα δε τον διαβεβαίωσε ότι παρέλαβε τα εμπορεύματα και επρόκειτο ο ίδιος να τα μεταφέρει στην Καβάλα, ενώ στην πραγματικότητα τα γεγονότα αυτά ήταν ψευδή, παραπλανηθείς δε αυτός, ενόψει και του ότι αγνοούσε την αγγλική γλώσσα, από την προπεριγραφόμενη δόλια και απατηλή συμπεριφορά του, πείσθηκε για την αλήθεια αυτών και έδωσε την ανέκκλητη εντολή προς τη δεύτερη των εναγομένων τράπεζα να καταβάλει στην πωλήτρια εταιρία το συνολικό ποσό της πίστωσης. Όμως η πωλήτρια δεν παρέδωσε τα εμπορεύματα στην ενάγουσα κατά τη συμφωνηθείσα ως άνω ημερομηνία και ενόψει τούτου, με την από 29.1.1996 έγγραφη δήλωσή της που επιδόθηκε στη δικαιούχο στις 14.5.1996 και

²⁷⁶ Dynamics Corp. of America v. Citizens & Southern National Bank 356 F. Supp. 991 (N.D. Ga. 1973).

κοινοποιήθηκε στην πιστοδότρια τράπεζα στις 30.1.1996, υπαναχώρησε από τη σύμβαση της πώλησης και ζήτησε από την τελευταία να αποδεσμεύσει το συνολικό ποσό της πίστωσης στο λογαριασμό του νόμιμου εκπροσώπου της για το λόγο ότι η δοθείσα εντολή είχε πλέον λήξει. Όμως παρά το γεγονός ότι η ενάγουσα υπαναχώρησε από τη σύμβαση της πώλησης, η πωλήτρια εταιρία αξίωσε διά της ανταποκρίτριας σουηδικής τράπεζας S. E. Banken την καταβολή του συνολικού ποσού της πιστώσεως, ενώ παράλληλα η πιστοδότρια τράπεζα εκδήλωσε την πρόθεση να ικανοποιήσει την αξίωση της πωλήτριας.

Με βάση τα συγκεκριμένα πραγματικά περιστατικά, το δικαστήριο έκανε δεκτά τα εξής²⁷⁷: «*Η τράπεζα δεν δικαιούται να προβάλει τυχόν πλημμελή εκπλήρωση της συμβάσεως (συνήθως πώλησεως) από το δικαιούχο της πιστώσεως έναντι του αγοραστή. Μόνο έτσι διασφαλίζεται η λειτουργία της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης ως μέσου πληρωμής. Όμως η αρχή αυτή του αποκλεισμού προβολής των ενστάσεων δεν φθάνει να αποκλείσει την εφαρμογή της ΑΚ 281. Τούτο ενδέχεται να συμβεί, αν συντρέχει δόλια συμπεριφορά του δικαιούχου κατά τη σύνταξη των εγγράφων ή η άσκηση του δικαιώματος του δικαιούχου της πιστώσεως παρίσταται ως καταχρηστική κατά την έννοια του άρθρου 281 συνδυαζόμενου με τα άρθρα 200 και 288 ΑΚ....Επίσης ο δικαιούχος ενεργεί καταφανώς με κακή πίστη όταν αξιώνει την καταβολή του προϊόντος της πίστωσης, μολονότι έχει ήδη εισπράξει το τίμημα της πώλησης απευθείας από τον αγοραστή*».

3.4.3 Η εξαίρεση λόγω αντίθεσης της βασικής σχέσης αξίας στα χρηστά ήθη και τη δημόσια τάξη ή στη νομοθεσία περί προστασίας του εθνικού νομίσματος και συναλλάγματος

Λόγο κάμψης της αρχής της αυτονομίας διεθνώς αποδεκτό που υποχρεώνει την εκδότρια τράπεζα να μην καταβάλει στο δικαιούχο το ποσό της πίστωσης, αποτελεί, επίσης, η καταστρατήγηση της νομοθεσίας της σχετικής με την προστασία του εθνικού νομίσματος και συναλλάγματος με σκοπό την παράνομη εξαγωγή αυτού, η συγκάλυψη λαθρεμπορίου όπλων, ναρκωτικών, δουλεμπορίου κλπ. και η εν γένει αντίθεσή της στη διεθνή δημόσια τάξη²⁷⁸. Πάντως και στις εξαιρέσεις αυτές ορθότερο είναι να εξετάζεται η γνώση του δικαιούχου αναφορικά με την παρανομία, καθώς σε ορισμένες περιπτώσεις είναι πιθανό ο δικαιούχος όντως να αγνοούσε την παρανομία (π.χ παραβίαση ορισμένων εθνικών διατάξεων, όπως οι

²⁷⁷ Το ίδιο ακριβώς γίνεται δεκτό και στην ΕφΑθ 6953/1995, ΝοΒ 1996, 651, στο πλαίσιο ανάπτυξης της σχέσης μεταξύ της εκδότριας τράπεζας και του δικαιούχου της πίστωσης.

²⁷⁸ Χρυσάνθης Χρ., ό.π., σελ.200

τελωνειακές)²⁷⁹. Στις περιπτώσεις αυτές είναι πολύ δύσκολο να αποδειχθεί ότι ο δικαιούχος όφειλε να γνωρίζει αυτού του είδους τις ρυθμίσεις. Επομένως, η κάμψη της αρχής της αυτονομίας ενδέχεται να πλήγει τον ίδιο τον πυρήνα της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης για αμφίβολους λόγους.

Βέβαια οι ανωτέρω εξαιρέσεις είναι πιο σπάνιες στην πράξη από τις άλλες δύο που αναλύσαμε και ειδικά η ελληνική νομολογία δεν έχει ασχοληθεί ειδικά με κάποια από αυτές. Συνήθως γίνεται μόνο γενική αναφορά στην κατηγορία των εξαιρέσεων αυτών στο πλαίσιο της μείζονος σκέψης ορισμένων αποφάσεων²⁸⁰. Η διεθνής νομολογία, αντίθετα, είναι πλουσιότερη και αναγνωρίζει ως περιπτώσεις κάμψεις της αρχής της αυτονομίας και εκείνες που επιδιώκεται η καταστρατήγηση της πτωχευτικής νομοθεσίας²⁸¹. Οι σημαντικότερες αποφάσεις στο πλαίσιο του αγγλικού δικαίου είναι οι εξής:

α) Η υπόθεση *United City Merchants v. Royal Bank of Canada* (JBL 1982, p.319 με σχόλια Schmitthoff C.), όπου υπήρχε υπερτιμολόγηση των εμπορευμάτων προκειμένου να γίνει λαθραία εξαγωγή συναλλάγματος από το Περού. Το δικαστήριο αρνήθηκε την εκτέλεση της πίστωσης κατά το μέρος που παραβίαζε τη συναλλαγματική νομοθεσία του Περού, και

β) Η υπόθεση *Mahonia Ltd v. Morgan Chase Bank and Another* [2003], 2 Lloyd's Rep., p.937²⁸², που αφορά στην εξής περίπτωση : Η Enron ζήτησε το άνοιγμα ενέγγυων πιστώσεων από την West LB AG που στόχο είχαν όμως να χρησιμεύσουν ως ασφάλεια για την Chase Bank για συμβάσεις swaps. Στην προκειμένη περίπτωση η σύμβαση της ενέγγυας πίστωσης ήταν στενά συνδεδεμένη με συμβάσεις swaps και η Enron εισχώρησε σε αυτές προκειμένου να λάβει δάνειο από την Mahonia (με ετήσιο επιτόκιο μόλις 3.4 %) το οποίο όμως δεν θα εμφάνιζε στις οικονομικές της καταστάσεις. Υπό τα δεδομένα αυτά όμως το δικαστήριο δικάωσε την West LB AG που αρνήθηκε την εκτέλεση της πίστωσης, γιατί τυχόν εκτέλεσή της θα ήταν αντίθετη στη νομοθεσία αξιών των Η.Π.Α και θα στοιχειοθετούσε αστική και ποινική ευθύνη της Enron. Αξιοσημείωτο στη συγκεκριμένη υπόθεση είναι ότι το δικαστήριο έκανε δεκτό ότι δεν ασκεί

²⁷⁹ Mugasha A., *The Law of Letters of Credit and Bank Guarantees*, 2003, σελ.190

²⁸⁰ Βλ. σχετικά την ΜΠΡΧαλ 3007/2005, ΕΕΔ 2006, 386, όπου γίνονται δεκτά, μεταξύ άλλων, τα εξής: «*Η αρχή της αυτονομίας της ενέγγυας πίστωσης αναφορικά με την υποκειμένη αυτής σχέση αξίας (μεταξύ αφενός δικαιούχου της πιστώσεως - πωλητή και αφετέρου αγοραστή των υπό παραλαβή εμπορευμάτων), γίνεται δεκτό ότι κάμπτεται (...) α) όταν η σχέση αξίας είναι καταφανώς παράνομη ή αθέμιτη (...)*».

²⁸¹ *American Bank of Martin County v. Leasing Service Corporation* (1985), 845 F.2d 293

²⁸² Η υπόθεση ανευρίσκεται σε άρθρο δημοσιευμένο στην ηλεκτρονική διεύθυνση www.academia.edu

επιρροή το γεγονός ότι η παρανομία θεμελιώνεται σε αλλοδαπό δίκαιο (διαφορετικό του δικάζοντος δικαστηρίου)²⁸³.

3.5 ΑΣΦΑΛΙΣΤΙΚΑ ΜΕΤΡΑ

Ένα από τα ζητήματα της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης που έχουν απασχολήσει εντόνως την επιστήμη αφορά στη δυνατότητα του εντολέα της πίστωσης να ζητήσει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά της τράπεζας. Το ενδιαφέρον επικεντρώνεται κυρίως στα ασφαλιστικά μέτρα, γιατί στη συντριπτική πλειοψηφία των περιπτώσεων ο εντολέας θα επιδιώκει ταχεία δικαστική προστασία λόγω του μικρού χρονικού διαστήματος που μεσολαβεί από την παρουσίαση των εγγράφων στην τράπεζα μέχρι την καταβολή από αυτή στον δικαιούχο του ποσού της πίστωσης.

3.5.1 Τα ασφαλιστικά μέτρα στα πλαίσια του ελληνικού δικαίου

Στο πλαίσιο του ελληνικού δικαίου, σημαντική μερίδα της θεωρίας²⁸⁴ δέχεται τη δυνατότητα του αγοραστή να ζητήσει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων προς εξασφάλιση των αξιώσεών του από την πλημμελή εκπλήρωση της σύμβασης πώλησης. Η άποψη αυτή όμως έχει δεχτεί έντονη κριτική με την αιτιολογία ότι καταλύει την αρχή της αυτονομίας της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, επειδή παρέχει τη δυνατότητα στον αγοραστή να εμποδίσει την εκτέλεση της πίστωσης για λόγους αντλούμενους από τη σχέση αξίας. Σύμφωνα με την τελευταία αυτή άποψη²⁸⁵, την οποία θεωρούμε και ορθότερη ως εναρμονισμένη με τη διεθνή νομολογία επί του θέματος, η εναντίον της τράπεζας αίτηση λήψης ασφαλιστικών μέτρων είτε με τη μορφή συντηρητικής κατάσχεσης του προϊόντος της πίστωσης εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης (ΚΠολΔ 707 επ.), είτε με τη μορφή της προσωρινής απαγόρευσης καταβολής του προϊόντος της πίστωσης (ΚΠολΔ 731-732), είτε με τη μορφή δικαστικής μεσεγγύησης των εγγράφων της πίστωσης (ΚΠολΔ 715, 725, 727) είναι νομικά αβάσιμη. Τέτοια αίτηση, είτε κατά της πιστώτριας είτε κατά της πληρώτριας τράπεζας, είναι αβάσιμη όταν στηρίζεται σε πλημμελή εκπλήρωση της σύμβασης πώλησης και όχι σε μη εκπλήρωση των όρων της πίστωσης.

²⁸³ Σύμφωνα με τον Colman J «It must logically be just as contrary to public policy to enable the claimant to enforce a contract which has been entered into for a foreign illegal purpose known only to himself as to enable him to enforce such a contract the purpose of which is known to both parties».

²⁸⁴ Αντωνόπουλος Στ., ό.π, σελ.278, ο οποίος παραπέμπει στους : Α. Λουκόπουλο, Η κατάσχεσις εν τη ενεργώ τραπεζική πιστώσει, ΕΕΔ 1960, 361, Α. Θεοφιλόπουλο, Η πίστωσις έναντι φορτωτικών εγγράφων, 1976, 44.

²⁸⁵ Χρυσάνθης Χρ., ό.π, σελ.196 – Θεμελή Χρ., ό.π, σελ.93 επ.

Ειδικά ως προς το ζήτημα της συντηρητικής κατάσχεσης του προϊόντος της πίστωσης εις χείρας της τράπεζας ως τρίτης, γίνεται δεκτό²⁸⁶ ότι οι δανειστές του δικαιούχου έχουν το δικαίωμα να προβούν σε κατάσχεση του ποσού της ανέκκλητης ενέγγυας πίστωσης, με αποτέλεσμα η τράπεζα μόλις της μεταβιβασθεί η φορτωτική, αντί να καταβάλει το ποσό της πίστωσης στον δικαιούχο, το αποδίδει στους κατασχόντες ή το καταθέτει δημόσια. Κατά την άποψη που δέχεται τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων²⁸⁷, ο αγοραστής μπορεί να συμπεριληφθεί μεταξύ των κατασχόντων²⁸⁸, με το επιχείρημα ότι η αρχή της αυτονομίας σημαίνει απρόβλητο των ενστάσεων που απορρέουν από την υποκείμενη σχέση αξίας, όχι όμως και ακατάσχετο της περιουσίας του δικαιούχου από τους δανειστές του, μεταξύ των οποίων και ο αγοραστής. Είναι μάλιστα αδιάφορο αν η απαίτηση του αγοραστή πηγάζει από τη βασική σχέση αξίας ή όχι²⁸⁹. Κατά μία άποψη²⁹⁰, τέλος, ορθότερο θα ήταν η αίτηση ασφαλιστικών μέτρων να στρέφεται κατά του ίδιου του δικαιούχου, σε χρόνο κατά τον οποίο θα του έχει ήδη καταβληθεί το ποσό της πίστωσης, με αίτημα τη συντηρητική κατάσχεση του ποσού της πίστωσης εις χείρας του, έτσι ώστε να μην παραγκωνίζεται η αρχή της αυτονομίας. Αν μάλιστα το ποσό της πίστωσης έχει κατατεθεί σε τραπεζικό του λογαριασμό, δεν τίθεται ζήτημα παραβίασης του απορρήτου των τραπεζικών συναλλαγών λόγω της διάταξης του άρθρου 24 του ν.2915/2001²⁹¹. Θα πρέπει, τέλος, να επισημανθεί ότι η κατάσχεση μπορεί να επιβληθεί μόνο στην πιστώτρια ή βεβαιούσα τράπεζα, οι οποίες αναλαμβάνουν ευθεία αξίωση καταβολής του ποσού της πίστωσης στον δικαιούχο, και όχι στη μεσολαβούσα τράπεζα η οποία απλώς κοινοποιεί την πίστωση στον δικαιούχο.

Τέλος, προκειμένου το δικαστήριο των ασφαλιστικών μέτρων να χορηγήσει το αιτούμενο ασφαλιστικό μέτρο θα πρέπει να συνεκτιμήσει αν συντρέχουν και οι γενικές

²⁸⁶ *Θεμελή Χρ.*, ό.π, 79 – *Μάζης Π.*, ό.π, σελ.371.

²⁸⁷ *Μάζης Π.*, ό.π, σελ.371

²⁸⁸ Αντίθετα ο *Χρυσάνθης Χρ.*, ό.π, σελ.196

²⁸⁹ Είναι διάφορο το ζήτημα ότι, στις περιπτώσεις που η κατάσχεση ζητείται για απαίτηση του αγοραστή από τη βασική σχέση αξίας, θα είναι ιδιαιτέρως δύσκολο να αποδείξει την πλημμελή εκπλήρωση των υποχρεώσεων του πωλητή πριν την εκτέλεση της πίστωσης. Τούτο, γιατί η απόδειξη αυτή θα προϋποθέτει κατά κανόνα εξέταση του εμπορεύματος και διαπίστωση της ελαττωματικότητάς του. Μια τέτοια απόδειξη θα είναι ίσως δυνατή όταν το εμπόρευμα μεταφέρεται οδικώς, σιδηροδρομικώς ή αεροπορικώς ή στις περιπτώσεις ενέγγυων πιστώσεων σε μελλοντική πληρωμή. Στη θαλάσσια μεταφορά, αντίθετα, η ως άνω απόδειξη θα είναι σχεδόν αδύνατη, γιατί το εμπόρευμα θα ταξιδεύει και η φορτωτική θα είναι στα χέρια της τράπεζας. Βλ. αναλυτικότερα σε *Μάζη Π.*, ό.π, σελ.371

²⁹⁰ *Γεωργιάδης Απ.*, ό.π, σελ.269 – βλ. και ΜΠρΑθ (Ασφ) 3037/2007, ΔΕΕ 2008, σελ.838

²⁹¹ «Το απόρρητο των κάθε μορφής καταθέσεων σε πιστωτικά ιδρύματα (...) δεν ισχύει έναντι του δανειστή που έχει δικαίωμα κατάσχεσης της περιουσίας του δικαιούχου της κατάθεσης. Το απόρρητο αίρεται μόνο για το χρηματικό ποσό που απαιτείται για την ικανοποίηση του δανειστή.»

προϋποθέσεις λήψης ασφαλιστικών μέτρων του άρθρου 682 παρ.1 ΚΠολΔ, ήτοι επείγουσα περίπτωση ή επικείμενος κίνδυνος. Επομένως, το δικαστήριο των ασφαλιστικών μέτρων θα πρέπει να εξετάζει το κατά πόσο η πληρωμή του ποσού της πίστωσης στο δικαιούχο θα οδηγήσει σε ανεπανόρθωτη βλάβη του αγοραστή, με την έννοια ότι η ανάκτηση του ποσού κατά την τακτική διαδικασία παρίσταται απίθανη ή ιδιαιτέρως δυσχερής²⁹². Πάντως έχει νομολογηθεί ότι δεν μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί επικείμενο κίνδυνο ή επείγουσα περίπτωση, πιθανή μεταβολή στο μέλλον τα περιουσιακής κατάστασης κάποιου προσώπου, αφού με τέτοια εκδοχή, θα δικαιολογούνταν η λήψη ασφαλιστικών μέτρων σε κάθε εκκρεμή αγωγή, ενόψει της ενδεχόμενης, κατά την κοινή πείρα και λογική, μεταβολής ή ελάττωσης της περιουσιακής κατάστασης του διαδίκου²⁹³.

Η νομολογία της χώρας αντιμετωπίζει το ζήτημα των ασφαλιστικών μέτρων διαφορετικά. Έτσι ενώ υπάρχουν αποφάσεις που δεν αναγνωρίζουν στον αγοραστή δικαίωμα για λήψη ασφαλιστικών μέτρων κατά της τράπεζας, περισσότερες είναι εκείνες που τάσσονται υπέρ της αποδοχής τους, εφόσον ο αγοραστής επικαλείται περιστατικά που καθιστούν την αξίωση του δικαιούχου να του καταβληθεί το ποσό της πίστωσης καταχρηστική (281 ΑΚ) ή εφόσον συντρέχει άλλος λόγος κάμψης της αρχής της αυτονομίας. Ειδικότερα:

α) Στο πλαίσιο της ΜΠρΑθ 3037/2007, ΔΕΕ 2008, 838, το δικαστήριο απέρριψε αίτηση ασφαλιστικών μέτρων με το εξής σκεπτικό: *«Επικαλούμενη (η αιτούσα) επείγουσα περίπτωση και επικείμενο κίνδυνο οριστικής απώλειας των χρημάτων που θα καταβληθούν στην δεύτερη των καθών μέσω της πίστωσης, ζητεί να απαγορευθεί η πληρωμή της σύμβασης τραπεζικής ενέγγυου πιστώσεως από την πρώτη προς τη δεύτερη των καθών μέχρι να εκδοθεί τελεσίδικη απόφαση περί της βασικής διαφοράς, να διαταχθεί, επικουρικά η δικαστική μεσεγγύηση του ποσού της ενέγγυου πιστώσεως και να καταδικασθούν οι καθών στη δικαστική της δαπάνη,(...) απορριπτέα κρίνεται ως νόμω αβάσιμη ελλείψει σχετικού δικαιώματος της αιτούσης να ζητήσει την μη πληρωμή της πίστωσης, η οποία, κατά τα στην αίτηση ιστορούμενα έχει συμφωνηθεί ως ανέκκλητος, λόγω πραγματικών ελαττωμάτων των πωληθέντων προϊόντων ήτοι ελαττωματικότητας της σχέσεως αξίας, αφού σύμφωνα με όσα εκτέθηκαν στη μείζονα πρόταση, το αίτημα αυτό προσκρούει στην αρχή της αυτονομίας της ανεκκλήτου ενέγγυου πιστώσεως (...).*

Πεδίο εφαρμογής των διατάξεων των άρθρων 281 και 288 ΑΚ δεν υπάρχει εν προκειμένω αφού τέτοια ένσταση θα μπορούσε να προτείνει ενδεχομένου η πληρώτρια τράπεζα αν είχε εκλείψει η αιτία ανοίγματος της ενέγγυου πιστώσεως, κάτι που δεν ισχύει εν προκειμένω. Περαιτέρω όμως η σχετική αίτηση είναι αβάσιμη και για το λόγο ότι η αιτούσα δεν επικαλείται υπαναχώρηση από τη

²⁹² Χρυσάνθης Χρ., Η δικαστική απαγόρευση είσπραξης εγγυητικής επιστολής και τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης στην ημεδαπή και αλλοδαπή νομολογία, 1999, σελ.56-57.

²⁹³ ΜΠρΑθ 2967/2007, ΔΕΕ 2007, σελ.957

σύμβαση πωλήσεως λόγω ουσιώδους πραγματικού ελαττώματος (άρθρο 540 ΑΚ), ούτως ώστε να διατηρεί κατά του πωλητή αξίωση για μη καταβολή ή επιστροφή του τιμήματος, την εξασφάλιση της οποίας θα επεδίωκε διά της αιτήσεως των ασφαλιστικών μέτρων, με αποτέλεσμα η σύμβαση να παραμένει σε ισχύ και ο πωλητής να έχει αξίωση για την καταβολή του τιμήματος. Πρέπει, συνεπώς, να απορριφθεί η αίτηση (...)».

β) Στον αντίποδα της ανωτέρω απόφασης βρίσκεται η ΜΠρΛαρ 556/1993, ΕΤρΔ 1994, 434, η οποία έκανε δεκτή αίτηση ασφαλιστικών μέτρων του αγοραστή λόγω πραγματικού ελαττώματος του πωληθέντος πράγματος και χωρίς να εξετάζει καθόλου αν συντρέχει λόγος άρσης της αρχής της αυτονομίας της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης. Βέβαια, το δικαστήριο απαγόρευσε στον δικαιούχο την είσπραξη του ποσού της πίστωσης, γιατί έκρινε ότι δεν υπάρχει νομική δυνατότητα να απαγορεύσει στην τράπεζα να καταβάλει στον δικαιούχο το ποσό της πίστωσης.

γ) Η ΜΠρΘεσ 19249/2000, Αρμ.2004, 217, από την άλλη, έκανε δεκτή αίτηση ασφαλιστικών μέτρων του αγοραστή εξαιτίας αναστροφής σύμβασης έργου, λόγω υπερημερίας εργολάβου και ουσιωδών ελαττωμάτων του έργου που είχε συμφωνηθεί να κατασκευαστεί. Το ενδιαφέρον της απόφασης αυτής είναι ότι όχι μόνο δεν εξέτασε αν υπάρχει λόγος άρσης της αρχής της αυτονομίας, αλλά, σε αντίθεση με την ΜΠρΛαρ 556/1993, απαγόρευσε στην ίδια την τράπεζα να προβεί στην καταβολή του ποσού της πίστωσης στον δικαιούχο.

δ) Η ΜΠρΑθ 2967/2007, ΔΕΕ 2007, 957, έκανε δεκτή αίτηση αναστολής πληρωμής της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης από την τράπεζα με το σκεπτικό ότι : *«Πρέπει να γίνει δεκτή και ως ουσιαστικά βάσιμη η κρινόμενη αίτηση (...) και να ανασταλεί προσωρινά η πληρωμή της τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, κατά τα ειδικότερα αναφερόμενα στο διατακτικό, δοθέντος και του ότι, στην αντίθετη περίπτωση, η αιτούσα θα υποστεί ανεπανόρθωτη οικονομική βλάβη, αφού θα κληθεί να πληρώσει τίμημα για την αγορά εμπορευμάτων από τα οποία έλειπαν οι συνολοποιηθείσες ιδιότητες, ενώ η πρώτη των καθ'ων, ουδένα κίνδυνο ζημίας διατρέχει, καθόσον η ενέγγυα πίστωση θα εξακολουθεί υφιστάμενη στην εκδότρια τράπεζα δεύτερη των καθ'ων.»*

ε) Τέλος, η ΜΠρΘεσ 24240/2007, ΔΕΕ 2007, 1205, απαγόρευσε στην τράπεζα να καταβάλει το ποσό της πίστωσης στον δικαιούχο και στον τελευταίο να το εισπράξει, επειδή διαπιστώθηκε δόλος του δικαιούχου κατά τη σύνταξη των απαιτούμενων φορτωτικών εγγράφων, οπότε συνέτρεχε περίπτωση άρσης της αρχής της αυτονομίας. Ειδικότερα, κατά την κρίση του δικαστηρίου : *«Είναι δόλια η συμπεριφορά του δικαιούχου διότι εξέδωσε και παρέδωσε στη διαμεσολαβήτρια τράπεζα έγγραφα που περιέχουν απατηλές (αναληθείς) δηλώσεις ως προς τα διαλαμβανόμενα σ αυτά πραγματικά περιστατικά και μάλιστα για την ποιότητα των παραδοθέντων εμπορευμάτων. Πιο συγκεκριμένα, στο προτιμολόγιο και τιμολόγιο ανέφερε ότι παρέδωσε υφάσματα με πυκνότητα υφάνσεως 222 GSM. Όμως οι ενδείξεις αυτές είναι ψευδείς, αφού όπως*

ήδη σημειώθηκε η πυκνότητα της ύφανσης ήταν διαφορετική και παντελώς ελαττωματική. Η απατηλή αυτή εγγραφή έγινε εν γνώσει της πωλήτριας περί του ψευδούς αφού η ίδια κατασκεύασε τα υφάσματα και τα ελαττώματα τους ήταν εξόφθαλμα.

Με βάση λοιπόν τα προαναφερόμενα η πιστώτρια τράπεζα είναι υποχρεωμένη να λάβει υπόψη της την πλημμελή αυτή εκπλήρωση. (...) Αν όμως καταβληθεί αυτό (το ποσό της πίστωσης), μολονότι η αιτούσα δεν το οφείλει, ο κίνδυνος θα είναι μεγάλος γι αυτήν, αφού θα υποστεί οικονομική καταστροφή και θα εμπλακεί σε ένα μακρόχρονο δικαστικό αγώνα αναζήτησεως στην αλλοδαπή του ποσού αυτού, μολονότι δεν υπήρξε υπαίτια της παθολογικής εξέλιξεως της σχέσεώς της με την πωλήτρια. Συντρέχει λοιπόν κατεπείγουσα περίπτωση να ρυθμισθεί με ασφαλιστικά μέτρα προσωρινά η κατάσταση και να απαγορευθεί στην πιστώτρια τράπεζα (α καθ ης) η καταβολή της πιστώσεως (τιμήματος), στη δε πωλήτρια (δικαιούχο της πιστώσεως) η είσπραξη του ίδιου ποσού».

3.5.2 Τα ασφαλιστικά μέτρα στα πλαίσια του αγγλικού δικαίου

Το αγγλικό δίκαιο ομόφωνα δεν αναγνωρίζει στον αγοραστή το δικαίωμα λήψης ασφαλιστικών μέτρων κατά της τράπεζας με επίκληση λόγων που απορρέουν από τη συμβατική του σχέση με τον δικαιούχο, προκειμένου να μην καταβληθεί έστω και προσωρινά το ποσό της πίστωσης στον δικαιούχο. Λόγο της άρνησης αυτής αποτελεί και το γεγονός ότι η αναγνώριση άνευ ετέρου τέτοιου δικαιώματος στον αγοραστή θα συνεπαγόταν πλήγμα στην οικονομική και συμβατική φερεγγυότητα των τραπεζών²⁹⁴. Εξαίρεση από τα ανωτέρω αναγνωρίζεται στις περιπτώσεις απάτης εκ μέρους του δικαιούχου ή αντίθεσης της βασικής σύμβasης στα χρηστά ήθη και τη διεθνή δημόσια τάξη²⁹⁵. Βέβαια, οι προϋποθέσεις για την κατάφαση της ανωτέρω δυνατότητας είναι ιδιαιτέρως αυστηρές, καθώς απαιτείται, καταρχήν, όπως ο αιτών θεμελιώσει απάτη καταφανή και σκανδαλώδη²⁹⁶. Έτσι, στην υπόθεση Discount Records Ltd v. Barklay's Bank Ltd and Barklay's Bank International Ltd [1975] 1 Lloyd's Rep. 444, το δικαστήριο δεν έκανε δεκτή την αίτηση ασφαλιστικών μέτρων με το σκεπτικό ότι ναι μεν υπήρχε απάτη επί των φορτωτικών εγγράφων (δίσκοι που δεν ήταν της συμφωνημένης ποσότητας και ποιότητας), αυτή όμως δεν ήταν σκανδαλώδης, καθώς τα εμπορεύματα είχαν αποσταλεί.

Πέραν όμως από το καταφανές και σκανδαλώδες της απάτης έχουν νομολογηθεί και άλλοι, ειδικότεροι περιορισμοί στο δικαίωμα του εντολέα της πίστωσης να ζητήσει τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων εναντίον της τράπεζας. Η βασικότερη ίσως αρχή έχει τεθεί στην υπόθεση

²⁹⁴ Bolivinter Oil SA v. Chase Manhattan Bank [1984] 1 Lloyd's Rep 251

²⁹⁵ Αντωνόπουλος Στ., ό.π., σελ.278

²⁹⁶ Ζαβού Αγγ., ό.π., σελ.44 επ.

American Cyanamid v. Ethicon Ltd [1975], UKHL 1 (05 February 1975)²⁹⁷, όπου το δικαστήριο, προφανώς επηρεασμένο από το αξίωμα «pay first, litigate later», έκρινε ότι, σε περίπτωση που ο αιτών επιδιώκει να δεσμεύσει την ίδια την τράπεζα, τα ασφαλιστικά μέτρα θα απορριφθούν, ανεξαρτήτως της βασιμότητας του αιτήματος, καθώς, αν η τράπεζα παραβεί τις υποχρεώσεις της πληρώνοντας, δεν υπάρχει ανάγκη για απαγόρευση αφού η τράπεζα είναι σε θέση να καταβάλει στον αγοραστή την αποζημίωση για τη ζημία του από την πληρωμή. Η κρίση του δικαστηρίου όμως μπορεί να είναι περισσότερο ευνοϊκή αν ζητήσει απαγόρευση εναντίον του δικαιούχου²⁹⁸.

Στην τελευταία ως άνω παραδοχή βασίστηκε μια από τις ελάχιστες αποφάσεις που καταφέραμε να εντοπίσουμε ότι έκανε δεκτή αίτηση ασφαλιστικών μέτρων. Στην υπόθεση *Themehelp Ltd v. West and Others*, CA 2 MAY 1995²⁹⁹ λοιπόν το δικαστήριο ασχολήθηκε με αίτηση ασφαλιστικών μέτρων του αγοραστή κατά του δικαιούχου και όχι της τράπεζας. Το δικαστήριο, θεωρώντας ότι με τον τρόπο αυτό δεν παραβιάζεται η αρχή της αυτονομίας, διέταξε ασφαλιστικά μέτρα σε βάρος του δικαιούχου της πίστωσης, ο οποίος υποχρεώθηκε κατ' αυτόν τον τρόπο να μην απαιτήσει την καταβολή του ποσού της πίστωσης. Για τη λήψη της απόφασής του, το δικαστήριο διέλαβε ότι ο εντολέας της πίστωσης που στρέφεται κατά του δικαιούχου, υπάρχει κίνδυνος να μην ικανοποιηθεί πλήρως αν καταφέρει να θεμελιώσει την απάτη σε κύρια δίκη, αφού η αποκατάσταση της ζημίας του θα εξαρτηθεί από την οικονομική κατάσταση του εναγομένου.

Επισημαίνεται βέβαια ότι η απόφαση στην *Themehelp Ltd v. West and Others* (αποκαλούμενη και ως *Themehelp doctrine*) έχει δεχθεί εντονότατη κριτική από τη θεωρία της αγγλίας με το σκεπτικό ότι, είτε διατάσσονται ασφαλιστικά μέτρα κατά της τράπεζας είτε κατά του δικαιούχου, το πρακτικό αποτέλεσμα είναι το ίδιο, ήτοι η μη πληρωμή του δικαιούχου και η συνακόλουθη παραβίαση της αρχής της αυτονομίας³⁰⁰. Εξάλλου, στα πλαίσια του αγγλικού δικαίου προβλέπεται το ασφαλιστικό μέτρο *mareva injunction* ή *freezing orders* με το οποίο ο καθ' ου εμποδίζεται να μετακινήσει περιουσιακά του στοιχεία (στα οποία συμπεριλαμβάνεται και το ήδη καταβληθέν σε αυτόν ποσό της πίστωσης) στο εξωτερικό³⁰¹. Επομένως, παρέχεται επαρκής έννομη προστασία στον εντολέα της πίστωσης ακόμα και σε χρόνο κατά τον οποίο το ποσό της πίστωσης θα έχει ήδη καταβληθεί στον δικαιούχο. Αναφέρουμε ότι το σκεπτικό της

²⁹⁷ Βλ. αναλυτική παρουσίαση της υπόθεσης σε *Ζαβού Αγγ.*, ό.π., σελ.54-55

²⁹⁸ Βλ. και την *Czarnikow-Rionda Sugar Trading Inc v. Standard Bank* [1999] 2 Lloyd's Rep 187, όπου έγινε δεκτό ότι : «*integrity and insulation of banking contracts could be overthrown, simply by the device of injuncting the beneficiary rather than the bank*».

²⁹⁹ Βλ. αναλυτική παρουσίαση της υπόθεσης σε *Ζαβού Αγγ.*, ό.π., σελ.54-55

³⁰⁰ *Ellinger .P, Noe D* , ό.π., σελ.163.

³⁰¹ *Ellinger .P, Noe D* , ό.π., σελ.163 – *Intraco Ltd v. Notis Shipping Corporation. The Bhoja Trader* [1981], 2 Lloyd's Rep., p.256

απόφασης ανατράπηκε και από μεταγενέστερες αποφάσεις, όπως η Group Josi Re v Walbrook Insurance Co Ltd and Others [1996]³⁰² ή η Sirius International Insurance Corp v FAI General Insurance Co.Ltd (2003)³⁰³. Στην τελευταία μάλιστα αυτή υπόθεση η Themehelp χαρακτηρίστηκε ρητά ως «αμφισβητήσιμη» («questionable»).

Εν κατακλείδι, τα αγγλικά δικαστήρια είναι ιδιαίτερος φειδωλά κατά τη χορήγηση ασφαλιστικών μέτρων κυρίως λόγω της απροθυμίας τους να εμπλακούν στη λειτουργία της αμετάκλητης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης³⁰⁴. Από την έρευνά μας μπορέσαμε να εντοπίσουμε τρεις υποθέσεις κατά τις οποίες χορηγήθηκαν ασφαλιστικά μέτρα : η Themehelp Ltd v. West and Others [1996] QB 84, η Kavaerner Jhon Brown Ltd v Midland Bank Plc (1998) CLC 446³⁰⁵ και η Lorne Stewart plc v Hermes Kreditversicherungs AG, (1999) 2 Lloyd's Rep 187.

³⁰² 1 Lloyd's Rep 345 (CA)

³⁰³ 1 All ER (Comm) 865

³⁰⁴ Bolivinter Oil SA v. Chase Manhattan Bank [1984] 1 Lloyd's Rep 251 - Discount Records Ltd v. Barclay's Bank Ltd [1975], 1 Lloyd's Rep., p.444

³⁰⁵ Στην υπόθεση αυτή ο δικαιούχος παρουσίασε ένα πιστοποιητικό που δήλωνε ότι είχε λάβει χώρα γραπτή όχληση (notice of default), ενώ αυτός γνώριζε ότι η όχληση δεν είχε γίνει. Η υπόθεση χαρακτηρίζεται ως ιδιαίτερος οριακή, διότι η απάτη δεν ήταν κατάδηλη, αλλά εντόνως αμφισβητούμενη.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η τραπεζική ενέγγυα πίστωση αποτελεί μέσο πληρωμής στο διεθνές εμπόριο που διαμορφώθηκε από τη συναλλακτική πρακτική για την εξυπηρέτηση των διεθνών συναλλαγών και την εξισορρόπηση των συγκρουόμενων συμφερόντων αγοραστή και πωλητή στις εξ αποστάσεως συναλλαγές. Παράλληλα, αποκαλύπτεται το εύρος της οικονομικής δραστηριότητας που καταλαμβάνουν στην εποχή μας οι τραπεζικές εργασίες, αλλά και η αίσθηση ασφάλειας που παρέχει σε μια συναλλαγή η μεσολάβηση μιας τράπεζας. Δεν θα πρέπει να παραβλέψουμε εξάλλου την επαλήθευση της αποτελεσματικότητας των εμπράγματων αξιογράφων στις συναλλαγές. Μολονότι η μεσολάβηση μιας τράπεζας σε μια διμερή σχέση έχει ως αποτέλεσμα τη δημιουργία περισσότερων, πολυπλοκότερων εννόμων σχέσεων, διαπιστώνεται τόσο από τους συναλλασσόμενους όσο και από τη νομική επιστήμη ότι η τελική αποτίμηση της μεσολάβησης αυτής είναι θετική, καθώς λειτουργεί ως καταλύτης για την ενίσχυση των εξαγωγικών δραστηριοτήτων ειδικά στις εποχές μας που η ροή του χρήματος είναι περιορισμένη. Υπό αυτά τα δεδομένα η τραπεζική ενέγγυα πίστωση θα μπορούσε να αποτελέσει την το πρότυπο για την επέκταση παρόμοιων μηχανισμών και σε άλλα είδη συμβάσεων που ενδεχομένως θα επιδέχονταν μια τέτοια επέκταση.

Σε αυτό που θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη έμφαση είναι η προάσπιση της αρχής της αυτονομίας. Τούτο, όχι μόνο επειδή η αρχή αυτή είναι αποτέλεσμα της βούλησης αυτών που αποφασίζουν να χρησιμοποιήσουν την τραπεζική ενέγγυα πίστωση στη μεταξύ τους συναλλαγή, αλλά κυρίως λόγω του αποτελέσματος της αρχής αυτής, που (θα έπρεπε) να είναι το «κλείσιμο» μιας συναλλαγής (εν προκειμένω η πληρωμή του δικαιούχου) ανεξάρτητα από πολύχρονες και δαπανηρές δικαστικές έριδες. Προς την κατεύθυνση αυτή απαιτείται όπως παγιωθούν δικαστικά οι περιπτώσεις κάμψης της αρχής της αυτονομίας, ώστε να αποφεύγονται οι περιπτώσεις εκείνες που τα δικαστήρια προβαίνουν σε κάμψη της παραβλέποντας την οικονομική λειτουργία της και δημιουργώντας συνακόλουθη ανασφάλεια δικαίου και υπονόμευση της λειτουργικότητάς της.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ - ΑΡΘΡΟΓΡΑΦΙΑ

- Barnes, James G. & Byrne, James E., Letters of Credit, 2007
- Ellinger. P – Noe D., The Law and Practice of Documentary Letters of Credit, 2010
- Mugasha A., The Law of Letters of Credit and Bank Guarantees, 2003
- Schmitthoff M.C., Export Trade, 1990
- Todd Paul, Bills of Lading and Bankers' Documentary Credits, 2007
- Αντωνόπουλος Σπ., Η αρχή της αυτονομίας της αμετάκλητης τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης, 1993
- Βελέντζας Ι., Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, 1995, *Του ιδίου*, Τραπεζική Διαμεσολάβηση προς εξασφάλιση απαιτήσεων, 1997
- Γέσιου-Φαλτσή Π., Η δικαιοδοσία των ελληνικών δικαστηρίων για την κρίση διαφορών από τραπεζική ενέγγυα πίστωση, γνμδ.Αρμ.1983
- Γεωργακόπουλος Λ., Εγχειρίδιο Εμπορικού Δικαίου, τ.ΙΙ, 1997
- Γεωργιάδης Απ., Η εξασφάλιση των πιστώσεων, 2001, *του ιδίου*, Ο χρόνος κατάρτισης της σύμβασης διεθνούς πώλησης και η αρχή της αυτονομίας της Τραπεζικής Ενέγγυας Πίστωσης, ΔΕΕ 1996
- Γιοβανόπουλος Ρ., Τραπεζική ενέγγυα πίστωση και ελαττωματικότητα των εγγράφων, Αρμ.2001
- Γκούσκου Αγγ., Δίκαιο Διεθνών Συναλλαγών, 2010
- Ζαβού Αγγ., Η εξαίρεση στην αρχή της αυτονομίας στις ενέγγυες πιστώσεις. Σύγκριση μεταξύ Αμερικανικού και Αγγλικού Δικαίου, ΕτρΑξΧρΔ 2000
- Θεμελή Χρ., Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, Σύμβαση πολλαπλότητας και περιπλοκότητας, 2003, *της ιδίας*, Η αυτονομία της Τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης υπό αμφισβήτηση, Αρμ.2004
- Κιάντου Παμπούκη Αλ., Δίκαιο Τραπεζικών Εργασιών, Πανεπιστημιακές Παραδόσεις
- Κριμπάς Δ., Η εγγύησις εις τας τραπεζικάς συναλλαγάς, 1956
- Λουκόπουλος Α., Η κατάσχεσις εν τη ενεγγύω τραπεζική πιστώσει, ΕΕμπΔ 1960, *του ιδίου*, Η αμετάκλητος αποσβεστική πίστωσης, 1953
- Μάξης Π., Εμπράγματα εξασφάλιση τραπεζών και ανωνύμων εταιριών, β' έκδ. 1993
- Μαργαρίτης Μ. – Μαργαρίτη Ά., Ερμηνεία Αστικού Κώδικα, 2016
- Μαρούδας Γ., Η Τραπεζική Ενέγγυος Πίστωση στο ελληνικό και αγγλικό δίκαιο, 2000
- Ρόκας Ν., Χρ. Γκόρτσος, Α. Μικρουλέα, Χ. Λιβαδά, Στοιχεία Τραπεζικού Δικαίου, Δημόσιο & Ιδιωτικό Τραπεζικό Δίκαιο, 2016
- Τετριμέλη Α., Τραπεζική Ενέγγυα Πίστωση, 2012

- Τραγάκης Γ., Η ελληνική τραπεζική νομοθεσία και πρακτική, τ.Π, 1980
- Τσιμικάλης Α., Μελέται εκ του δικαίου των τραπεζών, 1949
- Φαρμακίδης Ο., Το δίκαιο του εξωτερικού εμπορίου, 1993
- Χαμηλοθώρης Ι., Ασφαλιστικά Μέτρα, 2010
- Χρυσάνθης Χρ., Η έκταση του ελέγχου στα έγγραφα της τραπεζικής ενεργού πίστωσης, ΕεμπΔ 1995, του ιδίου, Η δικαστική απαγόρευση είσπραξης εγγυητικής επιστολής και τραπεζικής ενέγγυας πίστωσης στην ημεδαπή και αλλοδαπή νομολογία, 1999
- Ψυχομάνης Σπ., Η πίστωση έναντι φορτωτικών εγγράφων, 2001, του ιδίου, Τραπεζικό Δίκαιο, 2001
- Οι δικαστικές αποφάσεις αντλήθηκαν από τις Τράπεζες Νομικών Πληροφοριών NOMOS (lawdb.intrasoftnet.com) και NOMOTEΛΕΙΑ (nomotelia.gr).